

วัดป่าไทรน้อย

โดย

นายวิชาญ ตู้พิภักดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

วัดป่าไทร้อย

โดย

นายวิชาญ ผู้พิภักดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

WAT PAH SAIYOI

By

Wichan Suphiphak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARCHITECTURE

Department of Architecture and Related Arts

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ วัดป่าไทรน้อย ” เสนอ
โดย นายวิชาญ สู้พิภักดิ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ฤทัย ใจจงรัก

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์วนิดา พึ่งสุนทร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพันทัง)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ฤทัย ใจจงรัก)

...../...../.....

50053202 : สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

คำสำคัญ : วัดป่าไทรย้อย

วิชาญ สุพิภักดิ์ : วัดป่าไทรย้อย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.ฤทัย ใจจงรัก.
112 หน้า.

วัดป่าไทรย้อย เป็นวัดที่เป็นสำนักสงฆ์ไทรย้อยมาก่อน เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่เป็นป่าไทรมาก่อน จึงได้นำชื่อไทรย้อย มาเป็นชื่อของสำนักสงฆ์ ก่อนหน้าที่จะมาเป็นสำนักสงฆ์นั้น มีเพียงที่พำนักของพระเพียงหลังเดียว (เจ้าอาวาสคนปัจจุบัน) หลังจากนั้น ได้มีคนศรัทธาและเข้ามาทำนุบำรุง จนเกิดเป็นสำนักสงฆ์ไทรย้อยขึ้น

สำนักสงฆ์ไทรย้อย มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่เป็นป่าไทรเก่า รวมทั้งชุมชนรอบๆพื้นที่ ซึ่งสำนักสงฆ์นอกจากจะเป็นที่ทำบุญทางวันสำคัญทางศาสนาแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ให้การศึกษาอบรมธรรมะ และวิปัสสนา ให้กับพุทธศาสนิกชน เด็กนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ จนภายหลังมีการสร้างอาคารต่างๆเพื่อรองรับกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนามากมาย แต่ยังคงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนอาคารในส่วนของพุทธาวาส รวมถึงสังฆาวาส เพื่อการขออนุญาตเป็นวัด

จุดประสงค์ในการศึกษา และออกแบบวิทยานิพนธ์นั้น ต้องการเน้นการออกแบบโครงการจริง เพื่อที่จะสามารถนำความรู้และการสร้างสรรค์ด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยนำมาประยุกต์ใช้กับโครงการจริง โดยมีแนวคิดในการออกแบบคือ การปรับปรุงของเดิมให้สอดคล้องกับการออกแบบใหม่ โดยมีความสัมพันธ์กันในการใช้ประโยชน์จากอาคารและการใช้พื้นที่ว่าง โดยการออกแบบอาคารใหม่ในแต่ละส่วน คำนึงถึงรูปแบบและการใช้งานให้เหมาะสม สอดคล้องกับพื้นที่นั้นๆ

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งกับเจ้าของโครงการและตัวผู้ออกแบบที่จะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ จึงได้เลือกสำนักสงฆ์ไทรย้อย ในการนำเสนอโครงการออกแบบวิทยานิพนธ์

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม   บัณฑิตวิทยาลัย   มหาวิทยาลัยศิลปากร   ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

50053202 : MAJOR : THAI ARCHITECTURE

KEY WORD : WATPAH SAIYOI

WICHAN SUPHIPHAK : WAT PAH SAIYOI. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.
RUTHAI JHAIJONGRAK. 112 pp.

Wat Pah Sai Yoi was originally Sai Yoi Buddhist monastery. It is situated in a community area that was a banyan (Sai) forest. Consequently, the naming of the monastery retains the area's characteristic. The beginning of the monastery was only a monk's cell (the founder is the present abbot). By the support from believers and patrons, the place was later developed to be Sai Yoi monastery.

Sai Yoi monastery is associated with former banyan forest and the neighbouring community. Further than being a place for religious activity, it is also a place to educate Dhamma and Vipassana meditation for Buddhists, young people, students, and civil officials. More buildings were built afterward to accommodate more of religious activities but the planning is still disorganized. In addition, more Budhavas (buildings for religious service) and monk's living quarter are required in order to upgrade the monastery to be a registered temple.

This thesis focuses on a real project implementation. The purpose of this study is to apply Thai architectural theory and knowledge into a real project. The design holds a concept of harmonizing new buildings to the existing ones by creating a relationship between space and function. The design of each new building considers its pattern of use and the suitability to the located area.

Sai Yoi monastery is selected to be the topic of this study in order to bring the most advantages to both the project owner and the designer.

Department of Architecture and Related Arts Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature .....

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยประสบการณ์จากการทำงานส่วนหนึ่ง และจากการศึกษาหาความรู้อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งนับเป็นวิทยานิพนธ์ที่ได้รวบรวมเอาประสบการณ์จากการทำงานจริงและการศึกษารวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งนี้ต้องขอขอบพระคุณบุคคลหลายฝ่ายที่ทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ ในการออกแบบและทำงาน รวมทั้งผู้ที่ให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณ ผู้ที่มีพระคุณดังนี้คือ
รองศาสตราจารย์อุทัย ใจจงรัก ผู้ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกแบบ

อาจารย์วันดา พึ่งสุนทร ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกแบบทั้งในเรื่องที่ศึกษา และเทคนิคการออกแบบในการทำงานจริง

รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ อินพันทัง กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ศรินชา โทณสุกุมาล ผู้ที่คอยช่วยเหลือ ดำเนินการเรื่องต่างๆเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเป็นผู้ให้คำปรึกษาต่างๆทั้งเรื่องการออกแบบและเรื่องการนำเสนอแนวความคิดในการประยุกต์ประสบการณ์ในการทำงานจริงมากับแนวทางการออกแบบในการทำวิทยานิพนธ์

นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมานี้ ยังต้องขอกราบขอบพระคุณ หลวงพ่อวัดป่าไทรย้อย ที่ให้การดูแลเมื่อไปสำรวจ และคำแนะนำต่างๆ

ขอขอบคุณยุวศิษฐ์ แยมเจริญวงศ์ ที่ให้ความช่วยเหลือ เรื่องการเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับแบบและแปลภาษา

ขอขอบพระคุณ คุณน้ำไฟโรจน์ ศิริพรเลิศ คุณเฉลิมพล ศิริพรเลิศ และคุณจักรพันธ์ ศิริพรเลิศ ที่ให้พักเวลาทำงาน มาทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ขอขอบคุณ คุณรัชพงษ์ เอื้อวิทยา คุณอภิรักษ์ วิภาวิน และคุณสนทรรศน์ ไตรศรีศิลป์ ที่คอยควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ และช่วยตรวจคำผิด จนงานสำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

ขอขอบพระคุณครอบครัวที่ประกอบด้วย คุณแม่ พี่สาวรวมทั้งน้องสาว ที่คอยเป็นกำลังใจให้ตลอดเวลาแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคขณะที่ทำวิทยานิพนธ์ ทำให้มีแรงบันดาลใจ และกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของโครงการ.....	1
ประวัติความเป็นมาของวัดป่าไทรน้อย	3
เป้าหมายของโครงการ.....	6
วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์.....	7
ขอบเขตของวิทยานิพนธ์.....	7
การดำเนินการ	8
แหล่งข้อมูล	8
2 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	9
ประวัติความเป็นมา	9
ขนาดและที่ตั้ง	11
ข้อมูลทางศาสนา	12
ประวัติความเป็นมาอำเภอบางปะหัน.....	13
โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยว	14
ข้อมูลตำบลหันสัง	15
วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน	16
กิจกรรมและการใช้พื้นที่ของคนในชุมชน	17
กิจวัตรของพระภิกษุ และสามเณรในรอบวัน	18
วัดในพื้นที่ตำบลหันสัง.....	19
3 วัดและการสร้างวัด.....	25
การสร้างวัด	25

บทที่	หน้า
ขั้นตอนการสร้างวัด.....	26
ความเป็นมาของพระเสนาสนะในพระพุทธศาสนา.....	31
การใช้พื้นที่และองค์ประกอบทางกายภาพของวัด	33
4 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	37
สมัยอยุธยาตอนต้น	39
สมัยอยุธยาตอนกลาง.....	42
สมัยอยุธยาตอนปลาย	43
รูปแบบเจดีย์ในสมัยอยุธยา.....	47
ประติมากรรม	54
จิตรกรรม	55
ประณีตศิลป์	56
5 การจัดทำรายละเอียดเพื่อการออกแบบ	57
รายละเอียดการรังวัดและสำรวจพื้นที่ภายในวัด	60
การใช้พื้นที่ต่างๆของวัดตามผังสำรวจ	63
พื้นที่ใช้สอยสำหรับโครงการออกแบบวัดไทรย้อย	71
6 การออกแบบสถาปัตยกรรม	75
แนวความคิดในการออกแบบวางผัง	75
แนวความคิดในการออกแบบเขตพุทธาวาส	76
แนวความคิดในการออกแบบเขตสังฆาวาส	76
แนวความคิดในการออกแบบส่วนวิสสุตนากรรมฐาน	77
แนวความคิดในการปรับปรุงอาคารที่มีอยู่เดิม.....	77
รายละเอียดงานออกแบบสถาปัตยกรรม	78
การวางผังของโครงการ	78
การออกแบบเขตพุทธาวาส.....	80
พระอุโบสถ	84
พระเจดีย์.....	89
ศาลาราย.....	92
ศาลาทิศ	94

บทที่	หน้า
การออกแบบเขตสังฆาวาส.....	96
หอกลอง และหอร่มง.....	97
กุฏิพระ.....	101
การวางผังส่วนลานธรรม และวิปัสสนากรรมฐาน	105
การออกแบบปรับปรุงพื้นที่อาคารเดิม.....	107
7 บทสรุป.....	110
บรรณานุกรม	111
ประวัติผู้วิจัย	112

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรในพื้นที่ตำบลหันสัง	16
2	กิจกรรมและการใช้พื้นที่ของคนในชุมชน	17
3	กิจวัตรของพระภิกษุสามเณรในรอบวัน	18
4	พื้นที่ใช้สอยในเขตพุทธาวาส	74
5	พื้นที่ใช้สอยในเขตสังฆาวาส	74

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	2
2	แผนที่ตำบลหันสัง.....	4
3	ภาพถ่ายทางอากาศสำนักสงฆ์ไทรย้อย.....	5
4	แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแสดงที่ตั้งอำเภอต่างๆ.....	11
5	ภาพแสดงจักรวาล และทวีปต่างๆในระบบสุริยจักรวาล	37
6	แผนภูมิจักรวาลตามคติไตรภูมิ	38
7	ผังวัดพุทไธสวรรย์.....	39
8	ปรางค์วัดพุทไธสวรรย์.....	39
9	ผังวัดราชบูรณะ สมัยอยุธยาตอนต้น รัชสมัยเจ้าสามพระยา	40
10	ผนังวิหารวัดธรรมิกราช.....	41
11	ผนังและเสาวัดหน้าพระเมรุ.....	41
12	เจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์.....	42
13	เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล.....	42
14	ผังวัดไชยวัฒนาราม	43
15	ภาพวัดไชยวัฒนาราม	44
16	ผังปราสาทนครหลวง	44
17	ภาพปราสาทนครหลวง	45
18	เจดีย์สี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย.....	45
19	ตำหนักพระพุทโธมหาราช วัดพุทไธสวรรย์.....	46
20	ปรางค์วัดราชบูรณะ.....	47
21	ภาพเจดีย์ทรงระฆังวัดธรรมิกราช.....	48
22	ภาพเจดีย์ทรงระฆังวัดมเหยงค์.....	48
23	ภาพเจดีย์ทรงระฆังวัดพระศรีสรรเพชญ์.....	49
24	ภาพเจดีย์วัดภูเขาทอง.....	50
25	ภาพเจดีย์ทรงเครื่องวัดพุทไธสวรรย์	51
26	ภาพเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม วัดพระแก้ว จังหวัดชัยนาท	51

ภาพที่	หน้า
27	ภาพเจดีย์ทรงปราสาท ที่ตั้งอยู่บนฐานไพทีของวัดพระราม 52
28	ภาพซุ้มประตูและกำแพงพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี 53
29	ภาพภายในพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี 53
30	ภาพอาคารภายในพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี 54
31	ภาพพระประธานภายในพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ 55
32	ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม 55
33	ภาพตู้พระธรรมลายรดน้ำวัดเชิงหวาย 56
34	สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรน้อย 58
35	สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรน้อยช่วงสำรวจรังวัด 59
36	ผังวัดป่าไทรน้อยจากการสำรวจ รังวัด 60
37	ผังวัดป่าไทรน้อยส่วนที่เป็นซุ้มทางเข้า ถนน และพื้นที่ว่างเขตพุทธาวาส 61
38	ผังวัดป่าไทรน้อยส่วนที่มีการใช้พื้นที่ และก่อสร้างอาคารต่างๆ 62
39	ผังแสดงกลุ่มอาคาร 1 63
40	ผังแสดงกลุ่มอาคาร 2, อาคาร 3, อาคาร 5, อาคาร 7 และอาคาร 9 63
41	ผังแสดงกลุ่มอาคาร 4, อาคาร 6 และอาคาร 8 64
42	ผังแสดงพื้นที่ชั้นบนของกลุ่มอาคาร 4, อาคาร 6 และอาคาร 8 64
43	รูปด้านทิศเหนือของอาคารเอนกประสงค์ (อาคาร 8 ตามผังสำรวจ) 65
44	รูปด้านทิศใต้ของอาคารเอนกประสงค์ (อาคาร 8 ตามผังสำรวจ) 65
45	รูปด้านทิศตะวันออกของอาคาร 8 66
46	รูปตัดทางเชื่อมระหว่างอาคาร 6 และอาคาร 8 66
47	วิหารชั้นบนของอาคารเอนกประสงค์ (อาคาร 8 ตามผังสำรวจ) 66
48	สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรน้อยหลังสำรวจรังวัด 67
49	สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรน้อยหลังมีการก่อสร้างเพิ่มเติม 68
50	สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรน้อยหลังมีการก่อสร้างเพิ่มเติม 69
51	สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรน้อยหลังมีการก่อสร้างเพิ่มเติม 70
52	ผังบริเวณวัดป่าไทรน้อย 78
53	แบบทัศนียภาพการออกแบบการใช้พื้นที่วัดป่าไทรน้อย 79
54	ผังบริเวณพระอุโบสถ – พระเจดีย์ 80

ภาพที่	หน้า
55	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศตะวันออก 80
56	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศตะวันตก..... 81
57	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศเหนือ 81
58	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศใต้..... 81
59	ทัศนียภาพด้านหน้าพระอุโบสถ 82
60	ทัศนียภาพด้านหลังพระอุโบสถ 82
61	ทัศนียภาพภายในระเบียงคด..... 82
62	ภาพหุ่นจำลองผังรวมของวัด 83
63	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : ผังพื้น 84
64	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : ผังหลังคา..... 84
65	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : รูปด้านทิศตะวันออก..... 85
66	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : รูปด้านทิศตะวันตก 85
67	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : รูปด้านทิศเหนือ 85
68	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : รูปด้านทิศใต้..... 86
69	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : รูปตัด 1..... 86
70	แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : รูปตัด 2..... 86
71	แบบทัศนียภาพด้านหน้าพระอุโบสถ 87
72	แบบทัศนียภาพด้านข้างพระอุโบสถ..... 87
73	แบบทัศนียภาพพระอุโบสถ ระเบียงคด และศาลาทิศ..... 87
74	ภาพหุ่นจำลองอาคารในเขตพุทธาวาส 88
75	แบบสถาปัตยกรรม พระเจดีย์ : ผังพื้น 89
76	แบบสถาปัตยกรรม พระเจดีย์ : ผังหลังคา 89
77	แบบสถาปัตยกรรม พระเจดีย์ : รูปด้าน 90
78	แบบสถาปัตยกรรม พระเจดีย์ : รูปตัด 90
79	แบบทัศนียภาพด้านบนข้างพระเจดีย์..... 91
80	แบบทัศนียภาพด้านข้างพระเจดีย์ 91
81	แบบสถาปัตยกรรมศาลาราย..... 92
82	แบบทัศนียภาพศาลาราย..... 93

ภาพที่	หน้า
83	แบบสถาปัตยกรรมศาลาทิศ 94
84	แบบทัศนียภาพศาลาทิศ..... 95
85	ผังบริเวณส่วนสังฆาวาส..... 96
86	ทัศนียภาพส่วนสังฆาวาส 96
87	แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : ผังพื้น 97
88	แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : ผังหลังคา..... 97
89	แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : รูปด้าน ด้านหน้า 98
90	แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : รูปด้าน ด้านข้าง 98
91	แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : รูปตัด..... 99
92	แบบทัศนียภาพหอกลองและหอรระฆัง 99
93	แบบทัศนียภาพหอกลองและหอรระฆัง 100
94	แบบสถาปัตยกรรมกุฏิเจ้าอาวาส : ผัง..... 101
95	แบบสถาปัตยกรรมกุฏิเจ้าอาวาส : รูปด้าน 101
96	แบบสถาปัตยกรรมกุฏิเจ้าอาวาส : รูปด้าน 102
97	แบบทัศนียภาพกุฏิเจ้าอาวาส 102
98	แบบสถาปัตยกรรมกุฏิพระ : ผัง 103
99	แบบสถาปัตยกรรมกุฏิพระ : รูปด้าน 103
100	แบบสถาปัตยกรรมกุฏิพระ : รูปด้าน 104
101	แบบทัศนียภาพกุฏิพระ 104
102	ผังบริเวณส่วนลานธรรม..... 105
103	ทัศนียภาพส่วนลานธรรมและพื้นที่สวนป่า..... 106
104	ทัศนียภาพส่วนลานธรรมแสดงเส้นทางเชื่อมต่อกับเขตพุทธาวาส..... 106
105	ผังบริเวณส่วนอาคารเดิม 107
106	ทัศนียภาพส่วนอาคารเดิมหลังการออกแบบปรับปรุง 108
107	ทัศนียภาพส่วนอาคารเดิม ด้านเขตสังฆาวาสหลังการออกแบบปรับปรุง..... 108
108	ทัศนียภาพส่วนอาคารเดิม บนศาลาฟ้าหลังการออกแบบปรับปรุง..... 108
109	ภาพหุ่นจำลองแสดงกลุ่มอาคารที่ปรับปรุงและเขตสังฆาวาส 109
110	ภาพหุ่นจำลองแสดงกลุ่มอาคารที่ปรับปรุง 109

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

สถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน ล้วนประสบกับปัญหาในหลายๆด้าน โดยเฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อสถาปัตยกรรม เนื่องจากมีผลกระทบในหลายๆด้าน ทำให้นักออกแบบต้องกลับมาพิจารณาถึงกระบวนการต่างๆในการออกแบบใหม่ ตั้งแต่กระบวนการคิด กระบวนการออกแบบ กระบวนการก่อสร้าง ที่จะให้สถาปัตยกรรมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน และไม่สร้างให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สิ่งที่สำคัญในการออกแบบในปัจจุบันจึงควรเป็นไปในแนวทางของการแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน และสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมที่มีการออกแบบใหม่ได้อย่างลงตัว เข้ากันได้ดี มากกว่าการออกแบบที่มุ่งเน้นที่จะรื้อถอนเพื่อก่อสร้างใหม่โดยไม่พิจารณาถึงอาคารนั้นๆจะสามารถที่จะปรับปรุงอย่างไรเพื่อจะเกิดประโยชน์ส่วนการออกแบบใหม่นั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือ ประวัติศาสตร์และเรื่องราวของพื้นที่ที่ออกแบบ

สถาปัตยกรรมไทยก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารประเภท “วัด” ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับระบบระเบียบในการควบคุมที่ชัดเจนและเคร่งครัด ทำให้การก่อสร้างที่เกิดขึ้นภายในวัดหลายๆแห่งที่มีการดำเนินการโดยผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรม การวางผัง เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ของวัด ทำให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง เช่น

1. ปัญหาเรื่องขาดการวางผังที่ดี ทำให้ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเกิดประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ และอาคารไม่ได้ตอบสนองการใช้งานอย่างสูงสุด

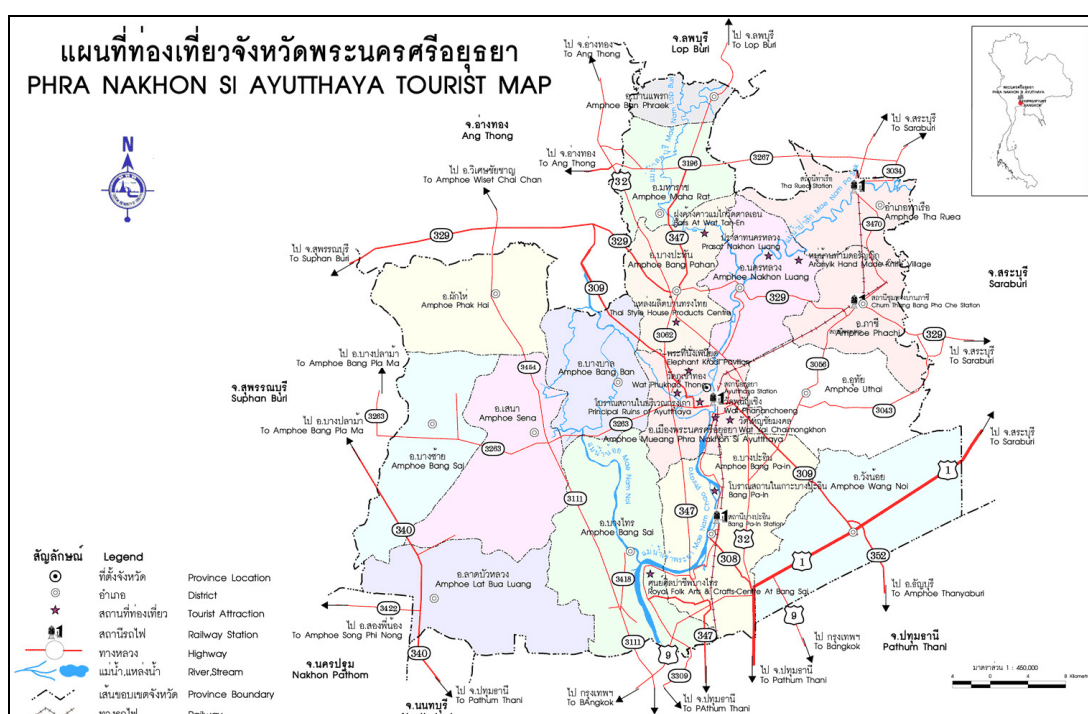
2. รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ขาดการออกแบบที่ดี ก่อให้เกิดรูปแบบที่ผิดแผกออกไป ขาดความสวยงาม น่าเลื่อมใส

3. การใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ผิดประเภท และมุ่งไปในแนวทางเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ

4. การบริหาร การจัดการพื้นที่ ขาดประสิทธิภาพ เมื่อมีการก่อสร้างอาคารต่างๆขึ้นมาในภายหลัง เนื่องจากไม่มีการวางแผนกำหนดการใช้พื้นที่ในอนาคตเอาไว้ เป็นต้น

สิ่งต่างๆเหล่านี้ มีย่อมจะมีผลที่ทำให้ขาดบรรยากาศของความเป็นวัดที่ สงบ น่าศรัทธา นั้น หดหายไป

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและมีความสำคัญในอดีต เคยมีความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ทั้งในด้านการเมืองปกครอง เศรษฐกิจ การค้าขายกับต่างชาติ ตลอดจนพระพุทธศาสนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ในยามที่อยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองปราศจากการศึกสงคราม ทั้งพระมหากษัตริย์ และประชาชนซึ่งมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงสนใจที่จะทำนุบำรุงพระศาสนา เกิดการสร้างวัดต่างมากมายทั้งที่เป็นวัดที่เป็นวัดหลวงและวัดราษฎร์ ซึ่งอยุธยามีการปกครองที่ยาวนานจึงเกิดวัดที่สำคัญในแต่ละสมัยต่อมาอีกมากมาย ปัจจุบันพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงมีวัดเก่าอยู่มากมาย ทั้งที่ยังเป็นวัดที่ยังมีการใช้งานจวบจนทุกวันนี้และวัดที่ถูกทิ้งร้างหรือถูกทำลายจากข้าศึกสงครามในครั้งเสียกรุงครั้งที่สอง ซึ่งแต่ละวัดก็มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม คติความเชื่อไปตามแต่ละยุคสมัย ตามความเชื่อของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองว่ามีแนวความเชื่อไปในทางใด

ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา : Hotsia.com, แผนที่จังหวัดอยุธยา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก <http://www.hotsia.com/thailandmap/phranakhonsiyutthaya1.shtml>

จากแผนที่จะพบว่ามียอดอยู่มากมายทั้งในเขตกรุงเทพฯซึ่งส่วนมากจะเป็นวัดที่มีกษัตริย์ทรงสร้าง ตลอดจนที่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ คหบดี ส่วนวัดที่อยู่นอกเขตและกระจายตัวอยู่ในแต่ละอำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีวัดเก่าๆอยู่มาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัดที่เกิดขึ้นจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชน

อำเภอบางปะหันเป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีวัดกระจายไปตามแต่ละตำบลอยู่มากมายหลายวัดได้แก่

1. วัดอินกัลยา อยู่ในตำบลบ้านสี
2. วัดม่วง วัดดาวคะนอง วัดโพธิ์หอม อยู่ในตำบลโพธิ์สามต้น
3. วัดวนายกรังสรรค์(วัดเขาดิน) อยู่ในตำบลบางปะหัน
4. วัดนาโคก อยู่ในตำบลพุทไธยา
5. วัดทอง อยู่ในตำบลขวัญเมือง
6. วัดไก่อ อยู่ในตำบลหันสัง

วัดที่มีอายุยาวนานและมีการใช้งานอยู่จนปัจจุบันนี้ หลายวัดมีการก่อสร้างเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้าง หรืออาคารต่างๆที่ต้องการรองรับการใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งมีปัญหาที่ตามมาก็คือ ทางวัดเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการรื้อถอน ปรับปรุง ก่อสร้างโดยส่วนมากมักจะไม่มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถดูแลในเรื่องของการวางแผน การปรับปรุงรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับอาคารที่มีอยู่เดิม

สำนักสงฆ์ไพร้อย เป็นกรณีศึกษาที่ดีแห่งหนึ่ง เนื่องจากมีการใช้พื้นที่ที่ขาดการวางแผนที่ดี เกิดความไม่เป็นระเบียบของอาคารที่มีอยู่เดิม และมีโครงการที่จะก่อสร้างอาคารใหม่ๆในพื้นที่ยังมีการใช้งานของอาคารที่มีอยู่เดิมและอาคารที่จะก่อสร้างใหม่

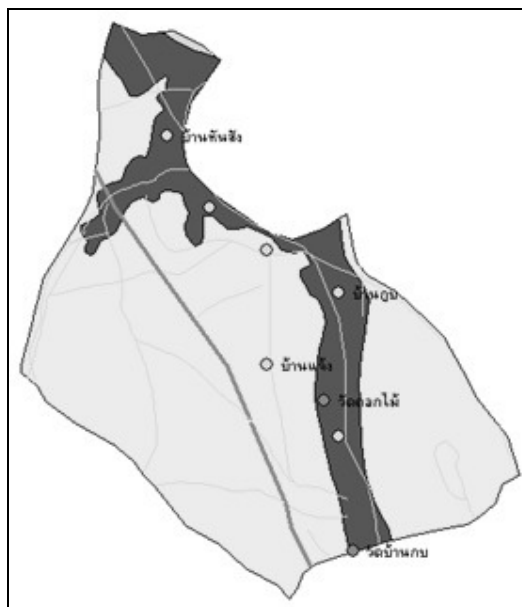
ประวัติความเป็นมาของวัดป่าไพร้อย

วัดไพร้อย เป็นวัดแบบธรรมยุต ปัจจุบันยังเป็นเพียงสำนักสงฆ์ไพร้อย ตั้งอยู่ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากตัวเมืองไปประมาณ 25 กิโลเมตร ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32

ตำบลหันสังเป็นตำบลเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เคยเป็นเส้นทางผ่านของกองทัพอยุธยา จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน "บ้านแจ้ง" เนื่องจากเป็นจุดที่กองทัพทหารเดินทางผ่านมารุ่งแจ้งที่จุดนี้(ม.1-3) ส่วน หมู่.4 ชื่อบ้านกบ เพราะเดิมสมัยพระเจ้าอู่ทองจุดนี้เคยเป็นท่าช้างโรงพักของกองทัพ ส่วนชื่อหันสัง (ม.5-7) ซึ่งเป็นทั้งชื่อหมู่บ้าน และตำบลเพี้ยนมาจากเหตุการณ์สมัยพระเจ้า

อุทกสงฆ์เจ้ามาประทับบริเวณตำบลนี้แล้วรับสั่งกับทหารถึงข้อความต่างๆ โดยหันมารับสั่งบ่อยครั้ง คำที่สั่งจึงเพี้ยนมาเรื่อยๆ กลายเป็น หันสัง จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลหันสัง

ที่มา : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, แผนที่ตำบลหันสัง [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก <http://ayutthaya.doae.go.th/bangpahan/banghan16.htm>

เดิมพื้นที่แถบนี้อุดมไปด้วยป่าไทร และมีทางน้ำไหลผ่าน ราวๆปี พ.ศ.2530 ได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งมาปักกลดอยู่ ณ ป่าไทรช้อย ภายหลังชาวบ้านในพื้นที่ได้ร่วมกันสร้างกุฏิสงฆ์ให้เป็นที่พักผ่อน ต่อมาได้มีพระภิกษุเพิ่มขึ้นและขออนุญาตเปิดเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นในปี พ.ศ.2534 ใช้ชื่อว่า “สำนักสงฆ์ไทรช้อย”

ต่อมาสำนักสงฆ์ไทรช้อยเป็นสถานที่สำหรับพุทธศาสนิกชนที่จะมาปฏิบัติธรรมและนั่งวิปัสสนา ปัจจุบันมีผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสจำนวนมากบริจาคปัจจัยเพื่อใช้ในการพัฒนาและสร้างสิ่งปลูกสร้างให้กับทางวัดต่างๆ ซึ่งทางเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดได้มีการก่อสร้างอาคารต่างๆ ไปแล้วบางส่วน แต่ปัจจุบันยังขาดอาคารสำหรับในส่วนพุทธาวาส

นอกจากในส่วนที่ต้องมีการปรับปรุงแล้ว การออกแบบส่วนพุทธาวาสในพื้นที่ที่จะมีการออกแบบวางผังและก่อสร้างใหม่ สิ่งสำคัญคือ นอกจากจะต้องมีความสอดคล้องกับอาคารต่างๆ ที่มีอยู่เดิมแล้วยังต้องคำนึงถึงเพราะตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน การออกแบบจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องราว

ของประวัติศาสตร์ ระเบียบวิธีการวางผัง คติความเชื่อมากมายในด้านศาสนา รูปทรง สัดส่วนของอาคาร ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงของเวลาสถาปัตยกรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น นอกจากการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียวย่อมไม่สามารถสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่ดีในปัจจุบัน การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมย่อมเป็นสิ่งสำคัญด้วยเช่นกัน เพราะจะส่งผลต่อเรื่องราวของวัสดุ เทคนิคการก่อสร้าง ระบบโครงสร้าง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมจะต้องผสมผสานกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อจะเกิดงานสถาปัตยกรรมที่ดีและเหมาะสมกับพื้นที่ การใช้งาน และสถานะในปัจจุบัน

การเลือกสำนักสงฆ์ไพร้อยเป็นกรณีศึกษานั้นย่อมจะเป็นประโยชน์สูงสุดในการศึกษาครั้งนี้

1. มีพื้นที่ที่มีประเด็นที่ชัดเจนในเรื่องการขาดการวางผังที่ดีและมีพื้นที่ที่จะก่อสร้างใหม่
2. สามารถนำความรู้ด้านการออกแบบนำมาใช้ในการปรับปรุง อาคารเดิมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ
3. การศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบของอาคารใหม่ ซึ่งต้องมีการศึกษาในหลายๆ ด้าน
4. การศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เนื่องจากเป็นโครงการจริง การนำความรู้ความสามารถในการออกแบบมาใช้ย่อมเกิดประโยชน์สูงสุดและได้เห็นถึงระบบการคิดที่ไม่ได้เป็นแบบอุดมคติเพียงอย่างเดียว

ภาพที่ 3 ภาพถ่ายทางอากาศสำนักสงฆ์ไพร้อย

ที่มา : PointAsia.com, ภาพถ่ายทางอากาศ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 28 กันยายน 2554, เข้าถึงได้จาก <http://pointasia.com>

ทางสำนักสงฆ์ไพร่ย้อยมีความต้องการที่จะสร้างอาคารในส่วนพุทธาวาส อาคารที่สำคัญในช่วงแรกของโครงการ ก็คือ อุโบสถ วิหาร สำหรับพิธีสังฆกรรม เพื่อจะขออนุญาตขึ้นทะเบียนเป็นวัด สำหรับอาคารอื่นๆ เช่น กุฏิ เมารุ ศาลาสดพระอภิธรรม อาคารเอนกประสงค์ ฯลฯ นั้นจะมีการก่อสร้างในภายหลังแต่ให้มีการวางผังกำหนดตำแหน่งไว้ในช่วงที่มีการออกแบบส่วนพุทธาวาส

ปัจจุบันได้ทำสำรวจจริงวัดเพื่อทำผังแม่บทของวัดทั้งหมด รวมทั้งดินไพรใหญ่ที่อยู่ภายในวัดและเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่แห่งนี้ ส่วนอาคารที่ได้มีการก่อสร้างไปแล้ว จะต้องปรับปรุงให้เข้ากับการออกแบบในส่วนของพุทธาวาสและผังบริเวณของโครงการเพื่อมีความสอดคล้องกัน

ได้แก่ ศาลาการเปรียญ อาคารเอนกประสงค์ ชุมประตู่ทางเข้าวัด กลุ่มอาคารกุฏิสงฆ์ อาคารสำหรับอุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรม แต่เนื่องจากอาคารที่ก่อสร้างนั้นก่อสร้างที่ยังไม่แล้วเสร็จและทิ้งไว้นาน ยังขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนไม่ได้วางผังหรือออกแบบอย่างเหมาะสมทำให้เกิดความไม่เรียบร้อย ทั้งในเรื่องของมุมมอง ทักษะภาพ ดังนั้นนอกจากการออกแบบอาคารในส่วนพุทธาวาสแล้ว ยังต้องออกแบบในเรื่องผังรวมของวัด ตลอดจนภูมิทัศน์ รวมทั้งปรับปรุงอาคารที่มีอยู่เดิมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีความสอดคล้องกัน

เป้าหมายโครงการ

1. เพื่อให้วัดป่าไพร่ย้อยเป็นวัดที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบร่วมสมัย เป็นที่ยึดเหนี่ยวสำหรับพุทธศาสนิกชนในพื้นที่และทั่วไป
2. เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในวัด ทั้งในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดิน รวมทั้งการใช้งานและเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่ดี
3. เพื่อให้เกิดความรู้สึกสงบ สดุดีสิทธิ์ น่าเลื่อมใสภายในวัด เหมาะสมที่จะเป็นวัดสำหรับพุทธศาสนิกชนมาทำบุญ ปฏิบัติธรรม
4. สามารถวางแผนการใช้พื้นที่ภายในอนาคตได้อย่างเป็นระบบระเบียบโดยให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาต้นไม้ที่สำคัญภายในวัด

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

1. ศึกษารูปแบบ องค์ประกอบของวัด ที่มีรูปแบบศิลปปะอยุธยา เรื่องการวางผัง คติความเชื่อ รูปแบบ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เพื่อนำไปสู่การประยุกต์การออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ประเภทศาสนสถาน

2. ศึกษาการออกแบบรูปแบบ ที่ว่าง พื้นที่ การวางผังอาคาร และภูมิทัศน์ที่จะสามารถสร้างให้เกิดความรู้สึกของความสงบ สักดิ์สิทธิ์ภายในวัด

3. สามารถออกแบบสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบผสมผสานกันระหว่างรูปแบบทางสถาปัตยกรรม หน้าที่ใช้สอย ของสถาปัตยกรรมแบบประเพณีในปัจจุบัน ของอาคารที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

4. ศึกษาเรื่องการปรับปรุงพื้นที่อาคาร ผัง รูปแบบอาคาร ระหว่างอาคารที่ขาดระเบียบในการวางผังที่มีอยู่เดิมให้มีความสัมพันธ์กับอาคารที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่

5. ศึกษาและเลือกวัสดุ และ โครงสร้างสำหรับอาคารประเภทวัด ที่เหมาะสมกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรม สภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจ และราคาก่อสร้าง

ขอบเขตของวิทยานิพนธ์

1. ออกแบบอาคารในส่วนพุทธาวาส ได้แก่

1.2 อุโบสถ

1.3 เจดีย์

1.3 ระเบียงคด

1.4 ศาลาราย

1.5 ศาลาทิศ

2. ภูมิทัศน์ของส่วนพุทธาวาส

3. วางผังบริเวณ ปรับปรุงเรื่องภูมิทัศน์ กำหนดตำแหน่งของอาคารที่จะมีการก่อสร้างภายในอนาคต เช่น อาคารในส่วนสังฆาวาส ได้แก่

2.1 กุฏิสงฆ์

2.2 หอกลอง

2.3 หอระฆัง

4. ออกแบบพื้นที่ปฏิบัติธรรมสำหรับอุบาสก อุบาสิกา และพระสงฆ์

5. เสนอแนวทางการปรับปรุงรูปแบบอาคารเดิมที่มีการเก็บข้อมูลแล้วให้มีการใช้ที่ว่างสอดคล้องกับการใช้งานและสอดคล้องกับรูปแบบโดยรวม ได้แก่ อาคารเอนกประสงค์ ศาลาการเปรียญ กลุ่มอาคารกุฏิสงฆ์ อาคารสำหรับอุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรม รวมทั้งโรงครัว และห้องน้ำ

การดำเนินการ

1. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร จากหนังสือและเอกสารต่างๆ
2. จัดระเบียบข้อมูล
3. วิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะรูปแบบ องค์ประกอบของวัด การวางผัง เป็นต้น
4. สรุปผลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบ
5. ขึ้นออกแบบ
  - 5.1 วิเคราะห์ที่ตั้งโครงการและจัดความสัมพันธ์ของพื้นที่ใช้สอยต่างๆ
  - 5.2 เริ่มออกแบบขั้นต้น โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาแล้วมาพิจารณา
  - 5.3 ทำแบบร่างและพัฒนาแบบ
  - 5.4 นำเสนองานขั้นสุดท้าย
  - 5.5 จัดทำเอกสารวิทยานิพนธ์

แหล่งข้อมูล

1. หนังสือ เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง
2. เจ้าอาวาสสำนักสงฆ์ไทรย้อย
3. เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอดีตราชธานีของไทย มีหลักฐานของการเป็นเมืองในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 16 - 18 โดยมีร่องรอยของที่ตั้งเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และเรื่องราวเหตุการณ์ในลักษณะตำนาน พงศาวดารไปจนถึงศิลาจารึก ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ใกล้เคียงเหตุการณ์มากที่สุด ซึ่งก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ.1893 นั้น ได้มีบ้านเมืองตั้งอยู่ก่อนแล้ว มีชื่อเรียกว่า เมืองอโยธยา หรือ อโยธยาศรีราม เทพนคร หรือเมืองพระราม มีที่ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันออกของเกาะ เมืองอยุธยา มีบ้านเมืองที่ ความเจริญทางการเมือง การปกครอง และมีวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองแห่งหนึ่ง มีการใช้กฎหมายในการปกครองบ้านเมือง 3 ฉบับ คือ พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ พระอัยการลักษณะทาส และพระอัยการลักษณะกู้หนี้¹

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทอง ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ.1893 กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางของประเทศสยามสืบต่อยาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครอง 33 พระองค์ จาก 5 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ประสพาททอง และราชวงศ์บ้านพลูหลวง สูญเสียเอกราชแก่พม่า 2 ครั้ง ครั้งแรกใน พ.ศ. 2112 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกู้เอกราชคืนมาได้ในปี พ.ศ.2127 และเสีย กรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ.2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้ใน ปลายปีเดียวกัน แล้วทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ กวาดต้อนผู้คนจาก กรุงศรีอยุธยาไปยังกรุงธนบุรีเพื่อสร้างบ้านเมืองแห่งใหม่ให้มั่นคง แต่กรุงศรีอยุธยาไม่ได้กลายเป็นเมืองร้าง ยังมีคนที่รักถิ่นฐานบ้านเดิมอาศัยอยู่ และมีราษฎรที่หลบหนีไปอยู่ตามปากลับ เข้ามาอาศัยอยู่รอบ ๆ เมือง รวมกันเข้าเป็นเมือง จนทางการยกเป็นเมืองจัตวาเรียกว่า "เมืองกรุงเก่า"

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงยกเมืองกรุงเก่าขึ้นเป็น หัวเมืองจัตวา เช่นเดียวกับในสมัยกรุงธนบุรี หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดการปฏิรูปการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการปกครอง ส่วนภูมินั้น โปรดให้

---

¹ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ประวัติจังหวัด [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2551, เข้าถึงได้จาก http://ayutthaya.aru.ac.th/city/city_001_01.jsp

จัดการปกครองแบบเทศาภิบาลขึ้น โดยให้รวมเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกัน 3 - 4 เมือง ขึ้นเป็นมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครอง โดยในปี พ.ศ.2438 ทรงโปรดให้จัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น ประกอบด้วยหัวเมืองต่าง ๆ คือ กรุงเก่าหรืออยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี พรหมบุรี อินทร์บุรี และสิงห์บุรี ต่อมาโปรดให้รวมเมืองอินทร์และเมืองพรหมเข้ากับเมืองสิงห์บุรี ตั้งที่ว่าการมณฑลที่อยุธยา และในปี พ.ศ.2469 เปลี่ยนชื่อจากมณฑลกรุงเก่าเป็นมณฑลอยุธยา ซึ่งจากการจัดตั้งมณฑลอยุธยามีผลให้อยุธยามีความสำคัญทางการบริหารการปกครองมากขึ้น การสร้างสิ่งสาธารณูปโภคหลายอย่างมีผลต่อการพัฒนาเมืองอยุธยาในเวลาต่อมา จนเมื่อยกเลิก การปกครองระบบเทศาภิบาล ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 อยุธยาจึงเปลี่ยนฐานะเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน

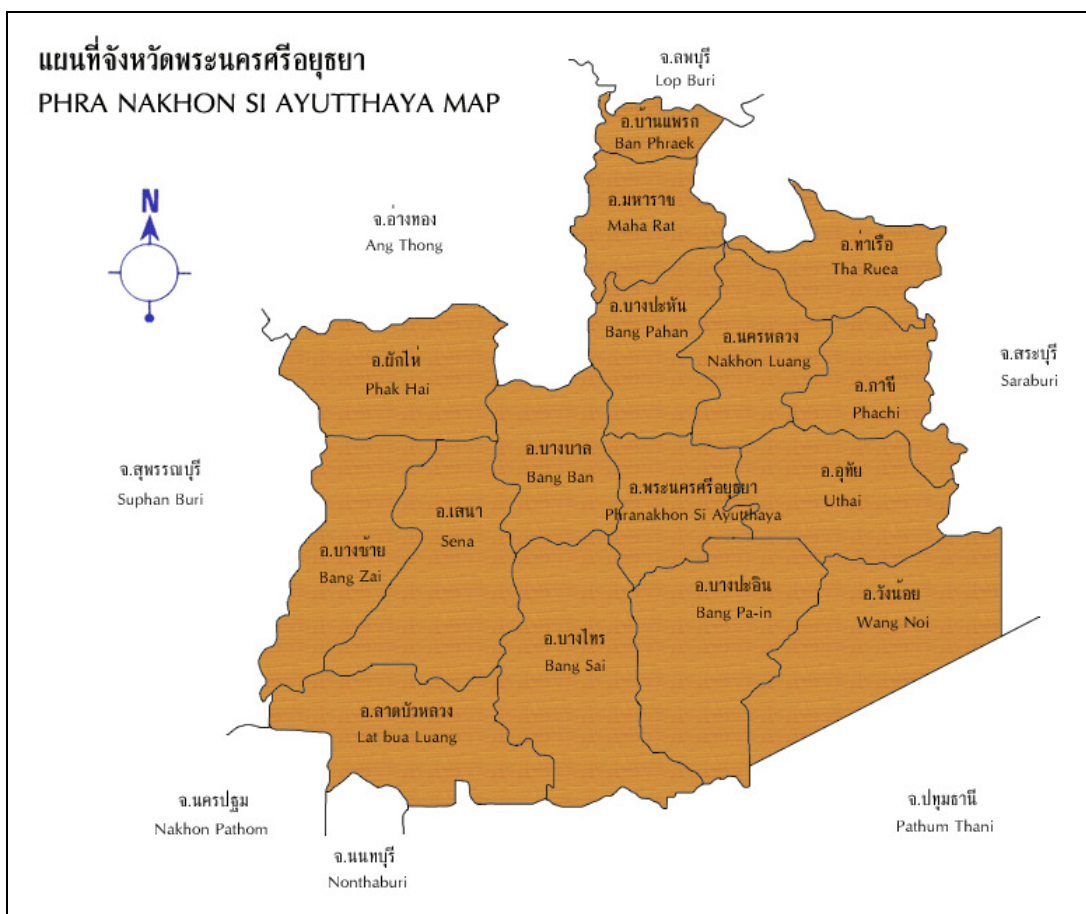
ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายบูรณะโบราณสถานภายในเมืองอยุธยา เพื่อเป็นการฉลองยี่สิบห้าพุทธศตวรรษ ประจวบกับในปี พ.ศ.2498 นายกรัฐมนตรีประเทศพม่าเดินทางมาเยือนประเทศไทยและได้มอบเงิน จำนวน 200,000 บาท เพื่อปฏิสังขรณ์วัดและองค์พระมงคลบพิตร เป็นการเริ่มต้นบูรณะโบราณสถานใน อยุธยาอย่างจริงจัง ซึ่งต่อมากรมศิลปากรเป็นหน่วยงานสำคัญในการดำเนินการ จนองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก มีมติให้ประกาศขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็น "มรดกโลก" เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 มีพื้นที่ ครอบคลุมในบริเวณโบราณสถานเมืองอยุธยา

อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานีมาตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 1893 จนถึงวันที่ 7 เมษายน 2310 เป็นเวลายาวนานถึง 417 ปี มีประวัติในการปกครอง การกอบกู้อิสรภาพ วิถีกรรมและด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมากมายเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ดังคำกล่าวที่ว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" ทว่าทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังมากไปด้วย วัดวาอารามประสาทราชวังและปูชนียสถานวัดอยู่มากมาย และมีพระมหากษัตริย์ปกครอง อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสืบต่อกันมาถึง 33 พระองค์ มีพระราชวงศ์ผลัดเปลี่ยนกันครองอาณาจักร กรุงศรีอยุธยา รวม 5 ราชวงศ์

1. ราชวงศ์อู่ทอง มี 4 พระองค์
2. ราชวงศ์สุพรรณภูมิ มี 13 พระองค์
3. ราชวงศ์สุโขทัย มี 7 พระองค์
4. ราชวงศ์ปราสาททอง มี 4 พระองค์
5. ราชวงศ์บ้านพลูหลวง มี 6 องค์

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา² มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 2,547.62 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,597,900 ไร่ ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง ละติจูด 14 องศาเหนือ ลองจิจูด 101 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ประมาณ 75 กิโลเมตร

ภาพที่ 4 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงที่ตั้งอำเภอต่างๆ

ที่มา : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2551, เข้าถึงได้จาก <http://intranet.mculture.go.th/ayutthaya/HomePage/map.htm#9>

² จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สภาพทั่วไป [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก <http://intranet.m-culture.go.th/ayutthaya/general.htm>

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงซึ่งเรียกว่าที่ราบลุ่มเตลต้า (ที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยา) เป็นที่ราบกว้างใหญ่ ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ถึงอ่าวไทย อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล เฉลี่ยประมาณ 3.5 เมตร ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน 4 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อยและแม่น้ำลพบุรี เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำในแม่น้ำลำคลองจะมีระดับสูง และท่วมปกคลุมไปทั่วบริเวณพื้นที่ราบลุ่มของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงเป็นดินตะกอนแม่น้ำ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเกษตร

ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะภูมิอากาศค่อนข้างร้อนเป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน หรือทุ่งสะวันนา อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24 องศาเซลเซียส แต่เนื่องจาก อยู่ไม่ไกลจากอ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลมรสุมตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะเวลานานถึง 5 เดือน ทำให้มีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,348.7 มิลลิเมตรต่อปี

ข้อมูลทางศาสนา³

1. วัดธรรมยุติ 16 วัด
2. วัดมหานิกาย 489 วัด
3. พระอารามหลวง 13 วัด
4. โบสถ์คริสต์ 12 แห่ง
5. มัสยิด 59 แห่ง
6. วัดร้าง 415 แห่ง
7. จำนวนพระภิกษุ 5,475 รูป
8. จำนวนสามเณร 382 รูป
9. พุทธศาสนิกชน 644,428 คน
10. อิสลามิกชน 67,780 คน
11. คริสตศาสนิกชน 12,105 คน

ประวัติความเป็นมาอำเภอบางปะหัน

---

³ จ.พระนครศรีอยุธยา, ข้อมูลทางศาสนา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 19 มิถุนายน 2550, เข้าถึง ได้จาก <http://intranet.m-culture.go.th/ayutthaya/buda.html>

อำเภอบางปะหัน เดิมชื่อว่า “อำเภอนครไทร” เคยตั้งอยู่ในบริเวณริมคลองบางนางร้า บริเวณวัดอินกัลยา ต่อมา พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งบริเวณริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี ฝั่งตะวันออกในตำบลเกาะเล้ง ขณะนั้นห่างจากที่ว่าการอำเภอในปัจจุบันประมาณ 100 เมตร ไปทางทิศใต้ เพื่อความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และเพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคมในสมัยนั้น ซึ่งแต่เดิมต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง รูปแบบของอาคารที่ว่าการอำเภอ เป็นเรือนปั้นหยาเสาก่อด้วยอิฐแบบอาคารสมัยรัชการที่ 5 และยังคงใช้ชื่ออำเภอว่า “อำเภอนครไทร” ตามเดิมนั้นยกเลิกไม่เป็นตำบลอีกต่อไป ส่วนชื่ออำเภอนั้น ทางราชการมีนโยบายเปลี่ยนชื่อตามตำบล ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ จึงได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอนครไทร มาเป็นอำเภอบางปะหัน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

พ.ศ.2464 ที่ว่าการอำเภอหลังเก่าชำรุดทรุดโทรมมาก และสร้างใหม่ในบริเวณใกล้เคียง ห่างจากเดิมไปทางทิศเหนือประมาณ 100 เมตร (ที่ว่าการในปัจจุบัน) และได้รื้ออาคารที่ว่าการหลังเก่าออก เพื่อใช้สร้างบ้านพักของข้าราชการ พ.ศ. 2536 อำเภอได้รับงบประมาณจากกรมการปกครองให้สร้างอาคารที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ในที่เดิมซึ่งก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

คำว่าบางปะหัน มีประวัติว่าในอดีตพวกลาวเวียงจันทร์อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้ และได้สร้างเสากั้นขึ้นในหมู่บ้าน คนจึงเรียกหมู่บ้านว่า “บ้านกั้นหัน” หรือ “บ้านจ้งหัน” ต่อมาเพี้ยนเป็น “บ้านบางปะหัน” ซึ่งอำเภอได้ใช้ชื่อตามชื่อหมู่บ้าน จึงได้เปลี่ยนชื่ออำเภอเป็น “ อำเภอบางปะหัน ” จนถึงปัจจุบัน⁴

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอบางปะหัน มีเนื้อที่ประมาณ 121.856 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตรกรรม

อาณาเขต

1. ทิศเหนือ	ติดต่ออำเภอมหาราช
2. ทิศใต้	ติดต่ออำเภอพระนครศรีอยุธยา
3. ทิศตะวันออก	ติดต่ออำเภอนครหลวง
4. ทิศตะวันตก	ติดต่ออำเภอบางบาล และอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

---

⁴ อำเภอบางปะหัน, ประวัติความเป็นมา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 19 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก <http://intranet.mculture.go.th/ayutthaya/bangpahun.html> #BB%C3%D0%AA%D2%A1%C3

การคมนาคม

1. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 33 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนเอเชีย) จากบางปะหัน ถึง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะทาง 13 กม.

2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 309 เป็นทางหลวงในแนวเหนือ – ใต้ จากสี่แยกวังน้อย ผ่านอำเภอมัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะหัน อำเภอบางบาล และ จังหวัดอ่างทอง

3. ทางหลวงหมายเลข 347 แยกจากทางหลวงหมายเลข 309 ทางตอนใต้ของอำเภอบางปะหัน ถึงมหาราช

4. ทางหลวงหมายเลข 3298 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 347 จากอำเภอบางปะหัน อำเภอมหาราช

การปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็น 17 ตำบล 94 หมู่บ้าน มีเทศบาล จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบางปะหัน

โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยว

1. โบราณสถาน

- 1.1 วัดมีพระสงฆ์ 41 วัด วัดร้าง 32 วัด
- 1.2 มัสยิด 1 แห่ง
- 1.3 โบสถ์ และจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์ ที่วัดเทพอุปการาม ต.บางปะหัน
- 1.4 โบสถ์ หอระฆัง ที่วัดรณายกรังสรรค์ เจริญปรพรพดาราม ต.บางปะหัน
- 1.5 วิหาร และจิตรกรรมฝาผนังในวิหาร ที่วัดม่วง ต.โพธิ์สามต้น
- 1.6 วิหาร เจริญ และจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์ มณฑป ที่วัดพระงาม ต.บางเคื่อง

2. โบราณวัตถุ

- 2.1 บานประติรูปยักษ์ไม้ บานประติรูปสัตว์เทพารักษ์ไม้ และบานประติรูปไม้แกะสลัก ที่วัดพระงาม ต.บางเคื่อง
- 2.2 ตู้พระธรรมขานมุลายรดน้ำ ไม้ ที่วัดพระงาม ต.บางเคื่อง

2.3 ผู้พระธรรมเท่าสังหัลยรณน้ำ ไม้จลุลาย และผู้พระธรรมขามุ ไม้ ที่วัด
ม่วง ต.โพธิ์สามต้น

2.4 ธรรมาสน์ ไม้ ที่วัดม่วง ต.โพธิ์สามต้น

แหล่งท่องเที่ยว

1. พระพุทธรูปรัตนปฏิมากร(สมเด็จพระหลวงปู่โต) วัดเกาะเล้ง หมู่ที่ 1 ตำบลบางปะหัน
2. พระอุโบสถวัดวรนาถรังสรรค์เจติยบรรพตาราม (วัดเขาคิน) หมู่ที่ 4 ตำบลบางปะหัน
3. จิตรกรรมฝาผนังวัดม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์สามต้น
4. จิตรกรรมฝาผนังวัดเทพอุปการาม หมู่ที่ 2 ตำบลตานิม
5. พระสัมพุทธโมลีศรีอริศร วัดตลาด หมู่ที่ 5 ตำบลหันสัง
6. หลวงพ่อใหญ่วัดอินทกัลยา หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านลี
7. หลวงพ่อปานวัดอินทกัลยา หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านลี
8. หลวงพ่อดำวัดทอง หมู่ที่ 2 ตำบลขวัญเมือง
9. หลวงพ่อนาค วัดโคก หมู่ที่ 4 ตำบลพุทไธ
10. เจดีย์ต้นโพธิ์ใบทอง วัดไก่อ หมู่ที่ 3 ตำบลหันสัง
11. เมืองชัยพระเจ้าตาก ก่ายโพธิ์สามต้น หมู่ที่ ตำบลโพธิ์สามต้น
12. ดินแดนค้างคาว วัดตาลเอน หมู่ที่ 1 ตำบลตาลเอน
13. หลวงพ่อทองวัดตะเคียน หมู่ที่ 4 ตำบลขวัญเมือง

ข้อมูลตำบลหันสัง

ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ห่างจากอำเภอบางปะหันไป
ทางทิศเหนือประมาณ 7 กิโลเมตร มีเนื้อที่โดยประมาณ 7 ตารางกิโลเมตร หรือ
ประมาณ 7,643 ไร่

มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

1. ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบ้านใหม่	อำเภอบางปะหัน
2. ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลตานิม	อำเภอบางปะหัน
3. ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบางปะหัน	อำเภอบางปะหัน
4. ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลบ้านม้า	อำเภอบางปะหัน

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของตำบลเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองทับน้ำไหลผ่านทางทิศตะวันตก มีคลองหันสัง ไหลแยกจากคลองทับน้ำ ไปบรรจบกับคลองชลประทาน

ประชากรและครัวเรือน

จำนวนหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน (แสดงจำนวนหมู่บ้านในเขต อบต.) รวมทั้งหมด 976 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 3,671 คน จำแนกเป็น⁵

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ตำบลหันสัง

ชื่อหมู่บ้าน	เพศชาย(คน)	เพศหญิง(คน)	รวม(คน)
บ้านแจ้ง หมู่ที่ 1	264	278	542
บ้านแจ้ง หมู่ที่ 2	214	241	455
บ้านแจ้ง หมู่ที่ 3	307	351	658
บ้านกบ หมู่ที่ 4	278	271	549
บ้านกบ หมู่ที่ 5	195	201	396
บ้านหันสัง หมู่ที่ 6	262	284	546
บ้านหันสัง หมู่ที่ 7	227	244	471
รวมตำบลหันสัง	1,747	1,870	3,617

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน

1. มีการทำบุญตักบาตร และเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น
2. ในเทศกาลต่าง ๆ จะมีการทำบุญตักบาตรและจัดงานฉลอง งานรื่นเริงด้วย เช่น ทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันขึ้นปีใหม่, เทศกาลสงกรานต์ มีการสงน้ำพระ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ, เทศกาลเข้าพรรษา มีการถวายเทียนพรรษา, เทศกาลลอยกระทง มีการจัดงานลอยกระทง ประกวดนางนพมาศ แข่งเรือ เป็นต้น

---

⁵ องค์การบริหารส่วนตำบลหันสัง, ข้อมูลทั่วไป [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก <http://www.hunsung.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=3>

3. ประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด โกนผมไฟ โกนจุก บวชนาค แต่งงาน เป็นต้น

4. ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ในวันวิสาขบูชา

กิจกรรมของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

1. การบวช
2. การตาย งานศพ
3. การทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ
4. การปฏิบัติธรรม ฟังธรรม
5. การเวียนเทียน แห่เทียน

กิจของสงฆ์

1. การปฏิบัติสังฆกรรม
2. การศึกษาพระธรรมวินัย
3. การเทศนา เผยแผ่พระพุทธศาสนา
4. การบิณฑบาต
5. การฉัน
6. การจำวัด

กิจกรรมและการใช้พื้นที่ของคนในชุมชน

ตารางที่ 2 ตารางแสดงกิจกรรมและการใช้พื้นที่ของคนในชุมชน

กิจกรรมด้านต่างๆ	สถานที่/พื้นที่จัดกิจกรรม
1. การศึกษา	โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ชุมชน
2. การประกอบอาชีพ	พื้นที่เกษตรกรรม ร้านค้า สำนักงาน ธนาคาร
3. การอบรม ฝึกทักษะ ฝึกอาชีพ	โรงเรียน วัด ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้
4. การสาธารณสุข	สถานีอนามัย วัด
5. การกีฬา	ลานกีฬาชุมชน สวนสาธารณะ
6. การท่องเที่ยว	ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว ที่พัก โรงแรม

กิจวัตรของพระภิกษุ – สามเณร ในรอบวัน

ตารางที่ 3 ตารางแสดงกิจวัตรของพระภิกษุ-สามเณรในรอบวัน

ช่วงเวลา	กิจวัตร	สถานที่
03.00	ตื่น ปฏิบัติกิจส่วนตัว	กุฏิ เว็จกุฏิ
03.30	ทำวัตรเช้า สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา	กุฏิ หอสวดมนต์ อุโบสถ วิหาร
05.00	ครองผ้า เตรียมตัวบิณฑบาต	กุฏิ หอนั่น
05.30	บิณฑบาต / ทำความสะอาดเสนาสนะ	ชุมชนโดยรอบ
07.00	ฉันเช้า	หอนั่น ระเบียบหน้ากุฏิ
08.00	ซักล้างทำความสะอาด	หอนั่น ลานซักล้าง เว็จกุฏิ ระเบียบหน้ากุฏิ
09.00	ทำวัตรเช้าร่วมกัน	โบสถ์ วิหาร
09.30	ศึกษาพระธรรมวินัย	ศาลาการเปรียญ กุฏิพระอาจารย์
11.00	ฉันเพล	หอนั่น ระเบียบหน้ากุฏิ
12.00	ล้างทำความสะอาดบริวาร	หอนั่น ลานซักล้าง เว็จกุฏิ ระเบียบ
12.30	ทบทวนบทเรียน จำวัด	กุฏิ
13.00	ทำความเพียร เจริญสมาธิ ศึกษาพระธรรมวินัย	กุฏิ ศาลาการเปรียญ กุฏิพระอาจารย์ หอกรรมฐาน
16.00	ทำกิจส่วนรวมของวัด ฉันทน์น้ำปานะ สันทนาธรรม	ลาน กุฏิ เสนาสนะ
17.00	ปฏิบัติกิจส่วนตัว	กุฏิ เว็จกุฏิ
17.30	ทำวัตรเย็น ประชุมสงฆ์	อุโบสถ วิหาร หอสวดมนต์ หอกรรมฐาน
18.30	อุปัฏฐากอุปัชฌาย์อาจารย์/ เรียนพระธรรมวินัย	กุฏิพระอุปัชฌาย์อาจารย์ กุฏิ
20.30	ทบทวนบทเรียน เจริญสมาธิ	กุฏิ ที่จงกลม ระเบียบ
22.30	จำวัด	กุฏิ

วัดในพื้นที่ตำบลหันสัง

ในตำบลหันสังนี้มี 7 หมู่บ้านนี้มีวัดอยู่จำนวนมาก ถึง 6 วัด คือ วัดบ้านแจ้ง วัดดอกไม้ วัดไก่อ วัดหงษ์ วัดตลาด และวัดหันสัง อีกทั้งมีสำนักสงฆ์อีก 2 แห่ง คือ สำนักสงฆ์ไพร้อย และสำนักสงฆ์วัดตุน

1. วัดหันสัง

วัดหันสังตั้งอยู่เลขที่ เลขที่ 7 หมู่ที่ 7 ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดที่อยู่เหนือสุดของตำบลหันสัง และอำเภอบางปะหัน ต่อขึ้นไปเป็นเขตตำบลบ้านใหม่ อ.มหาราช เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกายเช่นเดียวกับวัดอื่น ๆ ทิศเหนือติดคลองบางแก้ว ทิศใต้และทิศตะวันตกติดต่อกับที่สวนและบ้านเรือนของชาวบ้าน ทิศตะวันออกติดกับลำคลอง มีพื้นที่ 36 ไร่ 60 ตารางวา

วัดหันสังสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2360 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในครั้งหลังเมื่อ วันที่ 30 มกราคม 2514 และผูกพัทธสีมาเมื่อ 15 เมษายน 2515 ปัจจุบัน วัดหันสังขึ้นที่บำเพ็ญบุญประกอบศาสนกิจตามประเพณีต่าง ๆ ของชาวพุทธบ้านหัวไผ่ อำเภอมหาราช และชาวพุทธหมู่ที่ 7 ของตำบลหันสัง เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร และชาวพุทธได้อุปถัมภ์บำรุง ดูแลวัดมาโดยสม่ำเสมอ ทำให้วัดหันสังมีอาคารและเสนาสนะต่าง ๆ ที่มั่นคงแข็งแรง สวยงาม เช่นเดียวกับวัดอื่น ๆ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ และฌาปนสถาน เป็นต้น

ปูชนียวัตถุสำคัญของวัดหันสัง คือ "หลวงพ่อดำ" เป็นพระพุทธรูปศิลาแลงเก่าแก่ ชาวบ้านให้ความเคารพ เชื่อถือกันว่า มีความศักดิ์สิทธิ์มาก เคยมีการสร้างเหรียญหลวงพ่อดำเป็นวัตถุมงคลเมื่อ พ.ศ. 2512 เป็นเหรียญ รุ่นเตารีด คือรูปทรงของเหรียญ มีฐานกว้าง และยอดสอบเข้าหากันแบบเตารีด มีผู้นิยมเช่านำไปบูชากันเป็นจำนวนมาก และมีส่วนทำให้สามารถบูรณะพระอุโบสถได้สำเร็จ การแก้บนหลวงพ่อดำที่คนหันสังนิยมกันมากที่สุดคือ ละคร

วัดหันสัง เคยเป็นที่ตั้งโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ระยะหนึ่ง แต่ปัจจุบันนี้ยุบเลิกไปแล้ว เพราะอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน และทางคมนาคมสายหลัก อีกทั้งอยู่เหนือสุดของหมู่บ้านด้วยเด็กนักเรียนเดินทางไม่สะดวก ต้องเดินไกล เพราะมิได้เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน แต่จากความห่างไกลนี้เอง วัดหันสัง จึงเป็นวัดที่เงียบสงบมาก อีกทั้งทางวัดได้พยายามรักษาต้นไม้ใหญ่เก่าแก่อายุมากกว่า 100 ปี ไว้จำนวนมาก เช่น ต้นโพธิ์ และต้นยางซึ่งมีประมาณ 30-40 ต้น เป็นป่าขนาดเล็กพอสมควร จากการที่วัดมีต้นไม้ใหญ่และเงียบสงบนี้เอง ทำให้มีลิงป่านับร้อยตัวมาอาศัยอยู่

⁶ ศูนย์การเรียนรู้วัดโคก, วัดหันสัง [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้

เดิมทีก็มีไม่มาก ต่อมาก็ออกลูกออกหลานมากขึ้น ๆ จนมีบางครั้งที่ถึงไม่มีอาหารเพียงพอ ได้เข้าไปในหมู่บ้าน ไปรบกวต๋องชาวบ้าน ถูกยิงบาดเจ็บ หรือตายก็มี พระภิกษุ สามเณร และชาวบ้านได้พยายามหาผลไม้ ข้าวสุก และของกินอื่น ๆ มาให้ แต่เนื่องจากลึงมีจำนวนมาก ในบางช่วงจึงมีอาหารไม่เพียงพอ วัดหันสั๋ง เป็นวัดที่เงียบสงบ มีป่าไม้ สัตว์ป่า ที่เป็นธรรมชาติอันหาได้ยากแห่งหนึ่งในภาคกลางปัจจุบัน คหบดีชาวชน และชาวบ้านหันสั๋ง จะได้ช่วยกันเอาใจใส่ดูแล ทำนุบำรุงให้เป็นมรดกอันมีคุณค่าต่อ ๆ ไปยังคนรุ่นหลัง ดังเช่นที่บรรพบุรุษได้ดูแลรักษาสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

2. วัดไก่อ

วัดไก่อ ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านแจ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลหันสั๋ง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสงฆ์มหานิกาย พื้นที่ตั้งของวัดเป็นราบลุ่ม มีที่ดินประมาณ 30 ไร่ อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ของวัดมีอุโบสถทรงสำเภาก่ออิฐถือปูน 1 หลัง ศาลาการเปรียญ 1 หลังเป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น สร้างเมื่อ พ.ศ. 2502 หอสวดมนต์สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น 1 หลัง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2525 มีกุฏิสงฆ์ 7 หลัง เป็นกุฏิทรงไทยครึ่งตึกครึ่งไม้ วัดไก่อเป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2325 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราวปี พ.ศ. 2330 ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์สืบต่อกันมา โดยมีชาวพุทธในหมู่ที่ 3 ของตำบลหันสั๋ง ที่ให้การอุปถัมภ์ดูแล ทำนุบำรุงวัด ทำให้วัดมีอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ครบถ้วนในการประกอบศาสนกิจทั้งของพระภิกษุและของชาวพุทธ โดยทั่วไป นอกจากนี้ วัดไก่อังได้แบ่งที่ของวัดให้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษา อาคารศิลปาชีพ และสถานเอนกมัย

วัดไก่อ เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว จะมีไก่อป่าจำนวนมาก ส่งเสียงขันเจื้อยแจ้วตลอดทั้งวัน ปัจจุบันมีอยู่บ้างไม่มากนัก แต่วัดไก่อังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีชาวปรากฏทางสื่อมวลชนต่าง ๆ หลายครั้ง โดยมีสิ่งที่น่าสนใจ ดังนี้

1. มีฝูงลิงป่าจำนวนมาก ประมาณ 100 กว่าตัว อาศัยอยู่ในป่าทางด้านเหนือของวัด ฝูงลิงเหล่านี้ มีมานานแล้ว เมื่อป่ายังพอมีกีฬาหินโดยธรรมชาติ แต่ปัจจุบันป่าลดน้อยลงต้องอาศัยอาหารจากวัด และนักท่องเที่ยว โดยจะออกมาต้อนรับผู้คนที่ไปท่องเที่ยวชม และให้อาหาร ซึ่งทางวัดก็มีอาหารจัดไว้ให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการจะซื้อเป็นทานให้แก่ลิงด้วย

2. รูปปั้นนรกสวรรค์ ทางวัดไก่อังจัดทำรูปปั้นต่าง ๆ ตามคติความเชื่อเกี่ยวกับผลของการทำความดีและทำความชั่วของชาวพุทธที่มีมาแต่โบราณว่า คนทำความดี เมื่อตายไปแล้วก็จะไป

⁷ ศูนย์การเรียนรู้วัดโคก, วัดไก่อ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก

เกิดบนสวรรค์ แต่ถ้าประกอบกรรมทำชั่ว ก็จะตกนรก ชุมต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง และ พระมาลัยคำหลวง โดยนอกจากจะมีรูปปั้นเกี่ยวกับนรกสวรรค์แล้ว ทางวัดยังได้จัดทำให้มีเสียงประกอบด้วยเป็นที่น่าสนใจสำหรับเด็ก ๆ และนักท่องเที่ยวทั่วไป

3. พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย ทางวัดได้รวบรวมข้าวของเครื่องใช้สมัยโบราณที่เป็นของเก่าทั้งโดยการจัดซื้อ และรับบริจาค ได้สิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น นาฬิกา โทรทัศน์ วิทยุ ตะเกียง อุปกรณ์ในการทำครัว ทำประมง ดักสัตว์ เก็บเกี่ยว นวดและสีข้าว เป็นต้น ได้นำมาจัดแสดงไว้ให้ชมพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทยนี้ แม้ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นสถานที่ที่เก็บวัตถุสิ่งของที่มีราคา และมีคุณค่าจำนวนมาก แต่ก็เป็ภาระ ในเรื่องการจัดกาจัดการทั้งการจัดสถานที่วิธีการจัดเก็บการรวบรวมและจัดทำข้อมูล รวมถึงบุคลากรที่จะดูแลรักษาอยู่ข้างนอกจากแหล่งท่องเที่ยว ดังกล่าวแล้ว สิ่งทีทางวัดได้พยายามรักษาไว้อีกอย่างหนึ่งคือ ป่าไม้ และต้นไม้ใหญ่เพราะจะได้เป็นที่อาศัยของลิงป่า สัตว์ป่า และสร้างเสริมความสงบร่มรื่นให้แก่วัดด้วยจากการที่มีลิงป่า ใกล้เคียง และสัตว์อื่น ๆ จำนวนมากอาศัยอยู่ในวัดนี้จึงจำเป็ที่จะต้องมีต้นไม้ และป่าไม้ให้สัตว์เหล่านี้ อยู่ ชาวพุทธเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณร จึงได้ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ ต้นไม้ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ วัดไถ้จึงเป็นวัดที่ร่มรื่นวัดหนึ่งในปัจจุบันวัดไถ้ นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางใจของชาวพุทธ เป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ในหลาย ๆ สาขาวิชา เป็นที่ที่ช่วยกล่อมเกลาคจิตใจ ให้มุ่งมั่นในการทำควมดี ไม่เบียดเบียนกัน และนารายได้มาสู่ชุมชนในทางอ้อมอีกด้วย

3. วัดตลาด

วัดตลาด ตำบลหันสัง เป็นตำบลที่อยู่ทางตอนเหนือสุดของอำเภอบางปะหัน ติดกับอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลนี้ 7 หมู่บ้าน มีวัดมากถึง 5 วัด นับว่ามากที่สุด ในอำเภอบางปะหัน และยังมีสำนักสงฆ์อีกสองแห่ง

วัดตลาด เป็นวัดเก่าแก่ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2305 สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เดิมทีนั้นอยู่ห่างจากลำคลองออกไปทางทิศตะวันออก เคยเป็นวัดร้างอยู่ช่วงหนึ่ง สมัยที่เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง เมื่อมีการสร้างวัดใหม่เลื่อนมาทางทิศตะวันตกติดลำคลอง จึงมีพระภิกษุมายอยู่มากขึ้น เพิ่งจะได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2527

มีคำเล่าลือสืบกันมาว่า เดิมทีนั้นวัดนี้เรียก "วัดท้ายตลาด" ⁸ เพราะอยู่หลังตลาดที่มีผู้มาค้า พืชผัก อาหารและสิ่งของต่าง ๆ ให้กับทหารในศึกครั้งที่มาตีกรุงศรีอยุธยา ต่อมาก็เรียกสั้นลง เหลือเพียง "วัดตลาด" ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

และยังมีคำเล่าลือกันต่อมาว่า ที่วัดร้างนั้นมีถ้ำอยู่ ในถ้ำมีพระพุทธรูป องค์หนึ่ง เรียกกันว่า "หลวงพ่อเสื้อ" ซึ่งมีผู้บอกว่าท่าน "กินเนร" เป็นที่หวาดกลัวของเด็กๆ และคนทั่วไปแต่ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว ทั้งถ้ำและหลวงพ่อเสื้อ

วัดตลาด เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เดิมมีพื้นที่ติดต่อกับวัดหงษ์ โดยอยู่ห่างจากลำคลองออกไปทางด้านทิศตะวันออกติดกับทุ่งนา ห่างไกลจากผู้คน ชาวบ้านต้องเดินทางผ่านป่า เปลี่ยวเป็นที่น่ากลัวอันตราย ประกอบกับลำธารที่ใช้สัญจรไปยังวัดก็ตื้นเขิน จึงย้ายมาอยู่ยังที่ตั้งปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2487

วัดตลาดในปัจจุบัน ทิศตะวันออกติดกับที่นาของชาวบ้าน ทิศตะวันตกติดกับลำคลอง ส่วนทิศเหนือและทิศใต้ติดกับที่ดินของชาวบ้าน เป็นวัดที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่มาก คือ มีถึง 57 ไร่ และมีที่ธรณีสงฆ์อีก 2 แปลง เนื้อที่ 33 ไร่ 3 งาน 5 ตารางวา

วัดตลาดเป็นที่บำเพ็ญศาสนกิจ และประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ของชาวบ้าน หมู่ที่ 4 5 และ 6 ตำบลหันสัง เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร และชาวพุทธวัดตลาดได้ร่วมใจกันดูแล ทำนุบำรุงวัดตลาดมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีอาคารเสนาสนะต่าง ๆ มั่นคงแข็งแรง สวยงาม ครบถ้วน เช่นเดียวกับวัดอื่น ๆ คือ มีพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิ และ ฌาปนสถาน เป็นต้น

4. วัดบ้านแจ้ง

วัดบ้านแจ้ง ตั้งอยู่เลขที่ 63 หมู่ที่ 1 ตำบลหันสัง อ.บางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ 25 ไร่ 17 ตารางวา ทิศใต้และทิศตะวันตกติดกับที่ดินของชาวบ้าน ทิศตะวันออกติดกับคลองชลประทาน ทิศเหนือติดคลองสาธารณะ มีที่ธรณีสงฆ์ 2 แปลง เนื้อที่ 9 ไร่ 32 ตารางวา บริเวณวัดทางด้านทิศใต้มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ คือ โรงเรียนวัดบ้านแจ้ง

จากประวัติที่พอจะสืบได้ วัดบ้านแจ้งสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2425 และได้วิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2437

---

⁸ ศูนย์การเรียนรู้วัดโลก, วัดตลาด [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550 , เข้าถึงได้จาก <http://www.watkhok.com/watstory/wattalad.htm>

⁹ ศูนย์การเรียนรู้วัดโลก, วัดบ้านแจ้ง [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2550, เข้าถึงได้จาก <http://www.watkhok.com/watstory/watbanjeang.htm>

วัดบ้านแจ้ง เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลและประกอบศาสนกิจของชาวพุทธจากหมู่ที่ 1 ตำบลหันสัง และหมู่ที่ 4 ตำบลตานิม

วัดบ้านแจ้งนอกจากจะเป็นแหล่งรวมใจ และเป็นที่บำเพ็ญกุศล ประกอบศาสนกิจตาม ประเพณีแล้ว ยังเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชน โดยได้แบ่งที่ดินส่วนหนึ่งให้เป็นโรงเรียนประถมศึกษา อีกด้วย

5. วัดหงษ์

วัดหงษ์¹⁰ เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เช่นเดียวกับวัดทั่ว ๆ ไป ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้าย ของคลองหันสัง บนพื้นที่ดิน 35 ไร่ ทิศเหนือและทิศใต้ติดต่อกับที่ตั้งบ้านเรือนของชาวบ้าน ทิศ ตะวันออกติดกับหนองตะพาน ทิศตะวันตกติดกับคลองหันสัง

วัดหงษ์เป็นวัดเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยอยุธยา ได้กลายเป็นวัดร้างอยู่ยาวนานพอสมควร เพิ่งจะมา บูรณะ ก่อสร้างขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2467 โดยพระอธิการแก้ว เป็นผู้นำ และได้รับวิสุงคามสีมาใน ครั้งหลัง เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2519 โดย กระทำพิธีผูกพัทธสีมาเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2520

วัดหงษ์ เป็นที่บำเพ็ญกุศล ประกอบศาสนกิจ ของชาวบ้านหันสัง โดยเฉพาะหมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 5 จะมีเป็นส่วนมาก เดิมนั้น วัดหงษ์มีเสาหงษ์อยู่หน้าวัด เชื่อกันว่า ชาวบ้านน่าจะเชื่อ สาขมอยู่หลายครอบครัว ชาวพุทธวัดหงษ์ได้อุปถัมภ์บำรุงวัดและพระภิกษุสามเณรมาด้วยดี ทำ ให้มีอาคารเสนาสนะที่มั่นคงแข็งแรง สวยงาม เช่นเดียวกับวัดทั่ว ๆ ไป อีกทั้งยังมีต้นไม้ใหญ่อายุ นับร้อยปีอยู่หลายต้น เช่น ต้นหว้า ต้นตะเคียน ต้นโพธิ์ เป็นต้น

ปูชนียวัตถุสำคัญของวัดหงษ์นั้น นอกจาก พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถขนาด หน้าตักกว้าง 3 ศอก 9 นิ้ว พร้อมพระอัครสาวกซ้ายขวา และพระพุทธรูปเก่าแก่ที่นำมาจากวัดร้าง จำนวนหนึ่งแล้ว ก็ยังมี "หลวงพ่อขาว" พระพุทธรูปเก่าแก่ที่มีการซ่อมแซมใหม่ ชาวพุทธวัดหงษ์ให้ ความเคารพเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์กันมาก เมื่อขับรถผ่านก็จะบีบแตรสักการะ มีผู้นิยมมาบนบาน ขอพรกันมาก ของแก้บนที่นิยมกันคือ "ขนมปลากุยมะพร้าว"

6. วัดดอกไม้

วัดดอกไม้¹¹ เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง สร้างพร้อมกับกรุงเทพมหานคร คือ พ.ศ. 2325 มาได้ วิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2340 วัดดอกไม้ เดิมเป็นวัดเล็ก ๆ สงบ ๆ อยู่ริมคลอง เป็นที่บำเพ็ญศาสนกิจ

¹⁰ ศูนย์การเรียนรู้วัดโลก, วัดหงษ์ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550 , เข้าถึงได้ จาก <http://www.watkhok.com/watstory/wathong.htm>

¹¹ ศูนย์การเรียนรู้วัดโลก, วัดดอกไม้ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 มิถุนายน 2550 , เข้าถึงได้ จาก <http://www.watkhok.com/watstory/watdokmai.htm>

ของพุทธศาสนิกชนชาว บ้านแจ้ง ตำบลหันสัง ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2518 เริ่มมีถนนสายเอเชียตัดผ่านหลังวัด ความสงบต่าง ๆ ก็เริ่มลดลงไป เพราะมีเสียงรบกวนอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ทำให้การคมนาคมสะดวกมากขึ้น และเป็นทำเลที่ดี คือหน้าวัดทางด้านทิศตะวันออกติดคลองและหลังวัดทางทิศตะวันตก ติดถนนสายเอเชีย (หมายเลข 32) ในตำบลหันสังนี้ มี 7 หมู่บ้านนี้ มีวัดอยู่จำนวนมาก ถึง 6 วัด คือ วัดบ้านแจ้ง วัดดอกไม้ วัดไก่อ่วัดหงษ์ วัดตลาด และวัดหันสัง อีกทั้งมีสำนักสงฆ์อีก 2 แห่ง คือ สำนักสงฆ์ไพร้อย และสำนักสงฆ์วัดนุ แต่วัดดอกไม้วัดดอกไม้ก็ยังเป็นที่เคารพนับถือศรัทธาเสมอมา ทำให้วัดสามารถสร้างอาคารเสนาสนะที่มั่นคงสวยงาม ได้เช่นเดียวกับวัดอื่นๆ เช่น กุฏิ ศาลาการเปรียญ พระอุโบสถ ฌาปนสถาน หอระฆัง เป็นต้น

วัดดอกไม้ มีเนื้อที่ 32 ไร่ 2 งาน 26 ตารางวา ตามโฉนดเลขที่ 10810 เป็นวัดที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่พอสมควร และก็เช่นเดียวกับวัดทั่ว ๆ ไปคือ นอกจากวัดดอกไม้ จะเป็นที่พักพิงกุศล และประกอบศาสนกิจต่าง ๆ แล้ว วัดดอกไม้ยังได้แบ่งที่ดินจำนวน 4 ไร่ ให้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษา คือโรงเรียนวัดดอกไม้ ด้วย

บทที่ 3

วัดและการสร้างวัด

การสร้างวัด

วัด เป็นสถานที่ทางศาสนา ตามปกติแล้วจะมีเสนาสนะและอาคารถาวรวัตถุต่างๆ เป็นที่พำนัก อาศัยศึกษา ปฏิบัติพระธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุ สงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคม รวมทั้งเป็นแหล่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณี วัดทั้งหลายมีฐานะทางกฎหมาย คือ เป็นนิติบุคคลเท่าเทียมกัน แต่ในทางพระวินัยมีฐานะแตกต่างกัน ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้จำแนกวัดออกเป็น 2 ชนิด คือ สำนักสงฆ์ และวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

1. สำนักสงฆ์ คือวัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้ว แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ. 121 และวัดที่สร้างขึ้นก่อน ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ซึ่งยังไม่ได้ รับพระราชทานวิสุงคามสีมาด้วย นับว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์ทางกฎหมาย

2. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หมายถึง “อาราม” ตามที่ได้เคยบัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. ลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ.121 เป็นวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เพื่อประโยชน์ แก่สังฆกรรมตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ นับว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์ด้วยฐานะทั้งทางกฎหมายและทางพระธรรมวินัยทุกประการ

วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมีพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อยู่อาศัย

คำว่า “วัด” เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานแบบคำไทย โดยที่มาของคำว่า “วัด” นี้ ยังไม่มีข้อยุติ ด้วยบางคนอธิบายว่า มาจากคำว่า “วตวา” ในภาษาบาลี แปลว่า เป็นที่สนทนารวมบ้างก็ว่ามาจาก “วัตร” อันหมายถึงกิจปฏิบัติหรือหน้าที่ของพระภิกษุที่พึงกระทำ หรือแปลอีกอย่างว่าการจำศีล ซึ่งวัด(วัตร) ตามนัยยะนี้จึงน่าจะหมายถึงสถานที่ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่พักผ่อนภาวนา หรือสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ปฏิบัติภารกิจที่พึงกระทำนั่นเอง แต่ก็มีบางคนสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “วัดวา”

แต่เดิมครั้งพุทธกาลนั้น มีการใช้คำว่า “อาราม” เป็นคำเรียกชื่อ ศาสนสถานในทางพุทธศาสนา ที่ใช้เรียกเสนาสนะที่มีผู้ศรัทธาถวายพระพุทธองค์ในระยะแรกๆซึ่งมีความหมายว่า “สวนของอนาถาภิณฑที่ป่าเขต” หรือ “เวฬุวนาราม” หรือ “บุปผาราม” เป็นต้น โดย “อาราม” หรือ

“อาราม” ในคำอ่านของไทยแปลว่าสวน นอกจากนี้ในเวลาต่อมายังมีคำที่ใช้เรียกอีกอย่างว่า “วิหาระ” หรือ “วิหาร”

ระเบียบ และ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวัด โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีหลักเกณฑ์สำคัญ ที่จำเป็นต้องศึกษาให้ดีก่อนการพิจารณาจัดตั้งโครงการที่เกี่ยวกับวัด และการสร้างวัด ระเบียบดังกล่าว ได้แก่ หลักเกณฑ์การขออนุญาตสร้างวัด การขออนุญาตตั้งวัด การขอพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกฐานะของวัดร้าง และการยกฐานะของวัด เป็นต้น

หลักเกณฑ์การขออนุญาตสร้างวัด สรุปโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

1. จำนวนประชากรที่บำรุงวัด ไม่น้อยกว่า 1,000 คน
2. อยู่ห่างวัดอื่นที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่น้อยกว่า 2 กิโลเมตร
3. ความเห็นชอบของเจ้าของคณะและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองครบถ้วน
4. มีหนังสือเกี่ยวกับที่ดินที่จะสร้างวัด ไม่น้อยกว่า 6 ไร่
5. ผู้ขอสร้างต้องมีเงินและทรัพย์สินไม่น้อยกว่า 50,000 บาท
6. ระบุตั้งวัด ชื่อวัดที่อยู่ข้างเคียงโดยรอบ เส้นทางคมนาคม
7. มีแผนผังแสดงอาคารที่วัดจะสร้าง ตามความเหมาะสม

การจัดตั้งวัด

เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐาน พร้อมทั้งจะเป็นที่พำนักสงฆ์ให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัดเสนอรายการก่อสร้างและจำนวนพระภิกษุ ไม่น้อยกว่า 4 รูป เสนอนามวัด นามพระภิกษุที่สมควรเป็นเจ้าอาวาสก่อนนายอำเภอตามขั้นตอนที่กรมการศาสนากำหนดไว้

ขั้นตอนการสร้างวัด¹

การสร้างวัด มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ.2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

1. บุคคลใดประสงค์จะสร้างวัด ให้ยื่นคำขออนุญาตต่อนายอำเภอท้องที่ที่จะสร้างวัดนั้น (เฉพาะในกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อหัวหน้าเขต) ตามแบบคำขออนุญาตสร้างวัด(ศด.1) ซึ่งทาง

---

¹ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ขั้นตอนการขออนุญาตสร้างวัด [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2554, เข้าถึงได้จาก http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=704:2009-07-12-17-52-16&catid=70:-qq&Itemid=307

ราชการได้กำหนดไว้

2. นายอำเภอหรือหัวหน้าเขตได้รับคำขออนุญาตสร้างวัดแล้ว พิจารณาเห็นสมควรให้นำปรึกษาเจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะเขต นายอำเภอหรือหัวหน้าเขตเสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

3. ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พิจารณาเห็นสมควรให้นำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เสนอเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรให้สร้างวัด จะรายงาน เพื่อขอรับความเห็นชอบแล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

5. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติส่งหนังสืออนุญาตให้สร้างวัดไปให้จังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเพื่อทราบและมอบหนังสืออนุญาตให้แก่ผู้ขออนุญาตต่อไป

ขั้นตอนการตั้งวัด

การตั้งวัด มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

1. ให้ผู้ได้รับอนุญาต ทายาท หรือผู้แทน เสนอรายงานขอตั้งวัดตามแบบ (ศด. 3) ซึ่งทางราชการได้กำหนดไว้ต่อนายอำเภอหรือหัวหน้าเขต

2. นายอำเภอหรือหัวหน้าเขตได้รับรายงานขอตั้งวัด และพิจารณาเห็นสมควรให้นำปรึกษาเจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะเขต แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

3. ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พิจารณาเห็นสมควรให้นำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ส่งเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรให้ตั้งวัดได้ จะรายงาน เพื่อขอรับความเห็นชอบแล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

5. มหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบแล้ว จะได้ประกาศตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษาตามแบบ ว.1 ท้ายกฎกระทรวง ดังกล่าว

6. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะได้ส่งประกาศตั้งวัดไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะภาค เพื่อทราบและแจ้งให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด ทายาท

หรือผู้แทนดำเนินการ โอนที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างให้แก่วัดนั้นตามกฎหมาย

7. เจ้าอาวาส จะต้องบันทึกประวัติของวัดไว้เป็นหลักฐานด้วย

ขั้นตอนการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา

การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ใน กฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

1. เจ้าอาวาสเสนอรายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ตามแบบ (สค. 7) ต่อเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ
2. เมื่อเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ เห็นสมควรให้นำปรึกษานายอำเภอ แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะจังหวัด
3. เมื่อเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควร นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค
4. เมื่อเจ้าคณะภาคเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
5. เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรแล้ว จะกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชเพื่อทรงอนุมัติแล้วเสนอ เพื่อนำความกราบบังคมทูลขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาต่อไป
6. เมื่อพระราชทานวิสุงคามสีมาแก่วัดใดแล้ว ให้นายอำเภอท้องที่ที่วัดนั้นตั้งอยู่ ดำเนินการปักหมุดเขตที่ดินตามที่ได้พระราชทานต่อไป

ขั้นตอนการขอยกวัดร้าง ขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา

การขอยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ประชาชนที่มีศรัทธาจะบูรณปฏิสังขรณ์วัดร้าง มีหนังสือถึงนายอำเภอหรือเจ้าคณะอำเภอ
2. เจ้าคณะอำเภอหรือนายอำเภอได้รับหนังสือตามข้อ 1 แล้วร่วมกันพิจารณาว่าสมควรจะยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาหรือไม่ โดยพิจารณาจาก
  - 2.1 วัดร้างนั้นอยู่ในสภาพที่สมควรเป็นที่อยู่อาศัยและจำพรรษาของพระภิกษุ
  - 2.2 มีประชาชนในละแวกใกล้เคียงจำนวนมากพอที่จะทำนุบำรุงให้วัดเจริญได้
  - 2.3 ตั้งอยู่ห่างจากวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษาไม่ต่ำกว่า 2 กิโลเมตร เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร

2.4 มีที่ดินพอที่จะขยายให้วัดเจริญได้ซึ่งไม่ต่ำกว่า 6 ไร่ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น และ

2.5 พอใจในหลักฐานของประชาชนตามข้อ 1 ที่จะบูรณปฏิสังขรณ์วัดร้างนั้นให้เป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และสามารถจัดให้มีพระภิกษุมาอยู่อาศัย และจำพรรษาในวัดได้น้อยกว่าสี่รูป โดยมีเอกสารแสดงการยินยอมของพระภิกษุที่จะเข้ามาอยู่อาศัยและจำพรรษาในวัดร้างที่จะยกขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาทั้ง 4 รูป ประกอบมาด้วย

3. เจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอร่วมกันรายงานการขอยกวัดร้างต่อเจ้าคณะจังหวัด(ตามแบบรายงานการขอยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา)

4. เจ้าคณะจังหวัดได้รับทราบแล้ว ทำความเห็นเพื่อยื่นต่อจังหวัด

5. จังหวัดนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการศาสนาจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6. ส่งเรื่องให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการ

ขั้นตอนการขอยกวัดราษฎร์ ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

การขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวงพ.ศ. 2518 ดังนี้

1. นายอำเภอรายงานขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนด ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

2. ผู้ว่าราชการจังหวัดนำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด เห็นสมควรแล้ว จะได้รายงานไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

3. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรแล้ว จะขอรับความเห็นชอบจากเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่ แล้วรายงานเพื่อพิจารณานำเสนอมหาเถรสมาคม

4. มหาเถรสมาคมเห็นสมควรแล้ว จะได้ขอพระราชทานยกวัดนั้นขึ้นเป็นพระอารามหลวง

5. เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แล้ว จะได้แจ้งความยกวัดนั้นขึ้นเป็นพระอารามหลวงในราชกิจจานุเบกษา

6. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นทะเบียนพระอารามหลวงแล้ว จะได้แจ้งเจ้าคณะภาค และผู้ว่าราชการจังหวัด

ขั้นตอนการรวมวัด

การรวมวัด มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

1. เจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอ เป็นผู้รายงานขอรวมวัด ตามแบบ (ศถ. 4) ซึ่งทางราชการได้กำหนดไว้ต่อเจ้าคณะจังหวัด
2. เมื่อเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะ
3. เมื่อเจ้าคณะภาค เห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรแล้วจะรายงานเพื่อขอรับความเห็นชอบแล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม
5. เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้ว จะได้ประกาศรวมวัดในราชกิจจานุเบกษาตามแบบ ว.2 ทำกฎกระทรวง

ขั้นตอนการย้ายวัด

การย้ายวัด มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

1. เจ้าอาวาส เป็นผู้รายงานขอย้ายวัด ตามแบบ (ศถ. 5) ซึ่งทางราชการได้กำหนดไว้ไปยังเจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ
2. เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอเห็นสมควรแล้วให้นำปรึกษานายอำเภอแล้วเสนอเรื่องเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะจังหวัด
3. เมื่อเจ้าคณะจังหวัด เห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดและเสนอและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค
4. เมื่อเจ้าคณะภาคเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
5. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรแล้วจะรายงานเพื่อขอรับความเห็นชอบแล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม
6. เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้ว จะได้ประกาศย้ายวัดในราชกิจจานุเบกษาตามแบบ ว.3 ทำกฎกระทรวง

ขั้นตอนการยุบเลิกวัด

การยุบเลิกวัด มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

1. เจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอ เป็นผู้รายงานขอยุบเลิกวัด ตามแบบ (ศถ. 6) ซึ่งทางราชการได้กำหนดไว้ไปยังเจ้าคณะจังหวัด
2. เมื่อเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควรแล้วให้นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค
3. เมื่อเจ้าคณะภาคเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
4. เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรแล้ว จะรายงานเพื่อขอรับความเห็นชอบแล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม
5. เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้ว จะได้ประกาศยุบเลิกวัดในราชกิจจานุเบกษาตามแบบ ว.4 ท้ายกฎกระทรวง

ความเป็นมาของพระเสนาสนะในพระพุทธศาสนา

เดิมในครั้งพุทธกาลยังไม่มีการสร้างที่อยู่อาศัยของสงฆ์โดยเฉพาะ เนื่องจากพระพุทเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้พระภิกษุมิที่อาศัยเป็นที่ถาวรด้วยเกรงจะทำให้เกิดการยึดทรัพย์ทางโลเสนาสนะที่ใช้อยู่อาศัยนั้นทรงกำหนดให้เป็นที่อาศัยพื้นฐานสุดคือ “รุกขมูลเสนาสนะ” หมายถึงการอยู่รอบโคนต้นไม้จาริกไปเรื่อยๆ เพื่อมิให้จิตผูกมัด หากแต่พระศาสดาคำรงอยู่ได้ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่ พระธรรมคำสอน, พระภิกษุผู้สั่งสอนธรรมนั้น และประชาชนผู้รับธรรมคำสอนนั้นไปปฏิบัติ เหตุนี้ในเวลาถัดมาเมื่อมีผู้เลื่อมใสศรัทธาและผู้ออกบวชจำนวนมาก เมื่อมีผู้ถวายสถานที่ให้ พระพุทธองค์จึงรับเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ต่อการปฏิบัติธรรมของภิกษุทั้งหลาย

เสนาสนะ หมายถึง ที่อยู่อาศัยของภิกษุสงฆ์ เช่น กุฏิ วิหาร ศาลา รวมถึงที่นอนและที่นั่ง และเครื่องใช้ เกี่ยวกับสถานที่หรือสิ่งที่ใช้ในการพำนัก เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เตียง ตั่ง หมอน หรือแม้แต่โคนต้นไม้

อนึ่ง คำว่า "เสนาสนะ" มาจากศัพท์บาลี ว่า "เสนาสน" สร้างจากศัพท์ "เสน" (ที่นอน) และ "อาสน" (ที่นั่ง)

เพื่อความจาก "วิภังคปกรณ์" กล่าวว่า "[614] เสนาสนะ ได้แก่ เสนาสนะ คือ เตียงบ้าง เสนาสนะ คือ ตั่งบ้าง เสนาสนะคือที่นอนบ้าง เสนาสนะ คือ หมอนบ้าง เสนาสนะ คือ วิหารบ้าง เสนาสนะ คือ เฝิงบ้าง เสนาสนะ คือ ปราสาทบ้าง เสนาสนะ คือ ป้อมบ้าง เสนาสนะคือโรงบ้าง

เสนาสนะ คือ ที่เร้นลับบ้าง เสนาสนะ คือ ถ้ำบ้าง เสนาสนะ คือ โคนไม้บ้าง เสนาสนะ คือ พุ่มไม้ไผ่บ้าง หรือภิกษุยังอยู่ในที่ใด ที่นั่นทั้งหมด ชื่อว่า เสนาสนะ"²

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงเมืองราชคฤห์ และได้ทรงแสดงธรรมโปรดพระเจ้าพิมพิสารจนเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแล้ว พระเจ้าพิมพิสารจึงดำริเชิญเสด็จให้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เมืองราชคฤห์เพื่อแสดงธรรมโปรดคณะบุคคลและประชาชนต่างๆ จึงได้ถวายเวฬุวันเป็นอารามที่พักอาศัยแด่พระพุทธเจ้าและพระภิกษุทั้งหลาย การถวายวิหารในครั้งนั้น ยังมิได้มีการปลูกสร้างวิหารและถาวรวัตถุใดๆ เพื่อเป็นที่พักอาศัยของภิกษุสงฆ์ ตราบจนเสร็จกิจกรุงราชคฤห์เลื่อมใสในพระภิกษุทั้งหลาย ที่อยู่กับพระพุทธเจ้า ณ เวฬุวันราม ใครจะสร้างวิหารถวาย จึงขอให้ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลพระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่าเราอนุญาตเสนาสนะ 5 ชนิด คือ 1.วิหาร 2.เรือนมูมแถบเดียว (เพิง) 3. เรือนชั้น 4. เรือนโล้น (หลังคาตัด) 5. ถ้ำ³ จากนั้นเสร็จกิจได้สร้างวิหารเสร็จ 60 หลัง และสงสัยว่าจะปฏิบัติอย่างไรในวิหารเหล่านั้น จึงตรัสว่า ให้ถวายวิหารเหล่านั้นแก่สงฆ์จำตุรทิศทั้งที่มาแล้ว และยังไม่มา และตรัสอนุโมทนาว่า “วิหารย่อมป้องกันหนาวร้อนและเนื้อร้าย นอกจากนั้นยังป้องกันงูและขุม ฝนในสิริฤดู นอกจากนั้นวิหารยังป้องกันลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์ เพื่อหลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณาและเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แล คนผู้ฉลาดเมื่อถึงเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหุสูตรอยู่ในวิหารนี้เถิด อนึ่ง พึงมีใจเลื่อมใสถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะ อันเหมาะสมแก่พวกเธอในพวกเธอผู้ชอบตรง เพราะพวกเธอชอบแสดงธรรมอันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา เขารู้ทั่วถึงแล้ว จะเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรินิพพานในโลกนี้” เพราะอาศัยเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อมาจึงทรงอนุญาตเพิ่มเติม ให้ที่อยู่นั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น มีประตู กลอน ลืมสลัก หน้าต่าง ลูกกรง ม่าน เป็นต้น

² วิกีพีเดีย, เสนาสนะ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2554, เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/เสนาสนะ>

³ wordpress.com, พระวินัยปิฎก, หมวดว่าด้วยที่อยู่อาศัย [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2554, เข้าถึงได้จาก <http://ariyavinaya.wordpress.com/อภิธมาจาริกาสิกขา/จุลวรรค-ภาค-2/2-เสนาสนขันธกะ/>

เครื่องนั่ง , เครื่องนอน, เติงสูง

สมัยนั้นมีภิกษุทั้งหลายนอนบนพื้นดิน เนื้อตัวและจีวรเปื้อนด้วยฝุ่น จึงทรงอนุญาตให้ลาดด้วยหญ้า, แผ่นกระดานกล้ายตั้ง, เติงถักหรือสาน และเติง, ตั้งสำหรับนั่งอีกหลายชนิด เช่น ม้านั่งสี่เหลี่ยมมีพนักสามด้านสูง, ตั้งหวายเก้าอี้,ตั้งฟาง เป็นต้น ทรงห้ามนอนเติงสูง แต่ให้มีหนุนเท้าเติงที่สูงไม่เกิน 8 นิ้วได้ มีด้ายเกิดขึ้นแก่สงฆ์มาก ทรงอนุญาตด้ายไว้ถักเติง เปลื้องด้ายมาก จึงทรงให้เจาะตัวแม่แควแล้วถักเป็นตาหมากรุก ท่อนผ้าเกิดมาก จึงทรงอนุญาตให้ทำเป็นผ้าปูพื้น นุ่นเกิดแก่สงฆ์ ทรงอนุญาตให้สาออกทำเป็นหมอน นุ่นมี 3 ชนิด คือ นุ่นต้นไม้ นุ่นเถาวัลย์ นุ่นหญ้า “ทรงห้ามใช้หมอนยาวถึงกาย” อนุญาตให้ทำหมอนพอดีกับศีรษะ ทรงอนุญาตผูก ยัดด้วยของ 5 ชนิด คือ ขนสัตว์ เศษผ้า เปลือกไม้ หญ้าใบไม้ และให้ทำดำนด้วยการจดไว้, ทำรอยไว้ หรือพิมพ์รอยนิ้วมือไว้

ต่อจากนั้นเป็นการอนุญาตการห้ามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเบ็ดเตล็ด คือ อนุญาตทาสีขาว คำเหลืองในวิหาร และทรงอธิบายวิธีให้สัจจบิหาร ..;ห้ามเขียนภาพผู้หญิง ภายผู้ชายในวิหาร แต่อนุญาตภาพดอกไม้ เถาวัลย์ พินมังกร ดอกจอกหักกลีบ; อนุญาตให้ถมสร้างวิหารให้สูงเพราะวิหารโล่งภิกษุละอาย ฯลฯ จึงอนุญาตผ้าม่าน, ฝาผนังหนึ่ง, ห้อง 3 ชนิด คือ ห้องสี่เหลี่ยมจตุรัส, ห้องยาว, ห้องคล้ายดึกโล้น (เรือนหลังคาตัด), กรอบเชิงฝา, แผงกันสาด, เพดาน, พร้อมอุปกรณ์วิหารอื่น ๆ ฯลฯ ทรงอนุญาตโรงหอนั้น, โรงน้ำฉัน, ชุมนประตู่, โรงไฟ, อีกทั้งการถมพื้นก่อกรด้วย อิฐ หิน ไม้ ฯลฯ ทรงอนุญาตหลังคา 5 ชนิด คือ กระเบื้อง สีลา ปูนขาว หญ้า ใบไม้

การใช้พื้นที่และองค์ประกอบทางกายภาพของวัด

วัดโดยทั่วไปนิยมแบ่งเขตพื้นที่ภายในออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

เขตพุทธาวาส

เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสัญลักษณ์แห่งสถานที่ประทับขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พุทธาวาส=พุทธะ+อาวาส แปลว่า สถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า) ประกอบด้วยสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรองค์ต่างๆ ได้แก่

1. พระเจดีย์⁴ สร้างเพื่อเป็นศูนย์กลางของวัด ในฐานะที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์ คำว่า เจดีย์ มีที่มาจาก “เจติยะ” ในภาษาบาลี หรือ “เจโตย” ในภาษาสันสกฤต หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึง หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องรำลึก เจดีย์ในพระพุทธศาสนา กำหนดว่าเป็น 4 อย่างต่างกันคือ

1.1 ธาตุเจดีย์ สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้า

1.2 ธรรมเจดีย์ คือ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งที่จารึกลงพระคัมภีร์ หนังสือ แผ่นจารึกอักษรธรรม เป็นต้น

1.3 บริโลกเจดีย์ คือ สถานที่สำคัญ 4 แห่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์ เมื่อครั้งยังมีพระชนชีพอยู่ ซึ่งทรงอนุญาตให้เป็นสังฆนิยสถานสำหรับพุทธศาสนิกชนให้เป็นที่รำลึกถึงพระองค์ ได้แก่ สถานที่ประสูติ คือ ปาลุมพินัน เมืองกบิลพัสดุ์ สถานที่ตรัสรู้ คือ ดันโพธิ์ ตำบลพุทธคยา สถานที่แสดงปฐมเทศนา คือ ตำบลอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี และสถานที่ปรินิพพาน คือ ตำบลสาละวัน เมืองกุสินารา

1.4 อุเทสิกเจดีย์ คือ สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่ออุทิศต่อพระพุทธองค์ เช่น พระพิมพ์ดินดิบ พระพิมพ์ดินเผา พุทธบัลลังก์ เป็นต้น

ศูนย์กลางหลักของวัด อาจแทนด้วยพระปรางค์ หรือพระมณฑป ซึ่งปรางค์เป็นเจดีย์รูปแบบหนึ่ง สร้างบนพื้นฐานคติสัญลักษณ์ของเขาสุเมรุ แทนความหมายของแกนกลางแห่งจักรวาลตามความเชื่อในศาสนาฮินดู ถูกใช้และพัฒนาเรื่อยมา นับแต่พุทธศตวรรษที่ 14 เพื่อใช้แทนความหมายของพระมหากษัตริย์ขอมในฐานะ “พระผู้เป็นเจ้าแห่งจักรวาล” หรือ “ผู้ทรงเป็นภาคอวตารของพระพุทธเจ้า” ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นพระโพธิสัตว์ ตามคติพุทธศาสนาเถรวาทในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ถึงแม้ว่าคติความเชื่อทางศาสนาจะเปลี่ยนไป แต่รูปแบบสัญลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมโดยโครงสร้างหลักก็ยังคงไม่เปลี่ยนรูป เพียงแต่เปลี่ยนบทบาทจากเทวสถานเป็นพุทธสถานเท่านั้น เพราะต่างก็มีความเชื่อว่ามีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางจักรวาล ดังนั้นรูปแบบ

---

⁴ สมคิด จิระทัศน์กุล, Monastery 2, เอกสารประกอบรายวิชา 262 – 114 พื้นฐานสถาปัตยกรรมไทย สาขาสถาปัตยกรรมไทย (กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), 37.

ลักษณะและแผนผังของปราสาทซึ่งประดิษฐานเทวรูปหรือคิ่วลึงค์^๕ จึงถูกนำมาใช้ได้กับแนวความคิดในเรื่องของศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนา ในฐานะหลักประธานของวัด^๖

ส่วนพระมณฑป เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่ ไม่ใช่เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจพิธีแต่อย่างใด เป็นการสร้างขึ้นเพื่อเสมือนจำลอง ที่ประทับ (กุฏิ) ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่อมาพระมณฑปได้ประดิษฐานสิ่งต่างๆแทน เช่น ประดิษฐานพระพุทธรูป ประดิษฐานพระไตรปิฎก หรือประดิษฐานพระบรมธาตุ

2. พระอุโบสถ เป็นอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในการทำสังฆกรรม ส่วน สิม่าหรือเสมา เป็นตัวกำหนดพื้นที่ ทางพระวินัยของสงฆ์เน้นความสำคัญและการวางระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสีมา มากกว่าพระอุโบสถ ขนาดพระอุโบสถเป็นไปตามสังฆกรรมต่างวาระและต่างชนิดกัน ซึ่งพระพุทธองค์ได้กำหนดจำนวนพระสงฆ์ไว้ เช่น พระสงฆ์ 20 รูปขึ้นไป สามารถทำกรรมทั้งปวงได้ รวมทั้งการที่พระภิกษุต้องสังฆาภิเสก ดังนั้นหากวัดต้องการทำสังฆกรรมได้ทุกประเภทแล้ว ขนาดพระอุโบสถต้องไม่น้อยกว่า 21 รูป คือ รวมพระที่ต้องสังฆาภิเสกด้วย ดังกล่าว

3. พระวิหาร ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส

4. เจดีย์ราย เจดีย์ทิศ เป็นอาคารที่ใช้บรรจุอัฐิ หรือประกอบเพื่อให้ผังรวมสมบูรณ์

5. หอระฆัง เป็นอาคารที่ใช้เป็นเครื่องตีบอกเวลาสำหรับพระภิกษุสงฆ์

6. ศาลาต่างๆ เช่น ศาลาราย สำหรับใช้เป็นที่นั่งพักของผู้มาเยือน, ศาลาทิศ สำหรับใช้ล้อมอาคารสำคัญสำหรับให้ภุคฆ์สถันั่งพัก หรือประกอบเพื่อให้ผังสมบูรณ์

7. พระระเบียง เป็นที่ล้อมอาคารหลักสำคัญหรือล้อมแสดงขอบเขตแห่งพุทธาวาส

เขตสังฆาวาส

หมายถึง ขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัด ที่กำหนดกันไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีการใดๆ ทางศาสนาโดยตรง พื้นที่บริเวณนี้จึงมักมีขอบเขตที่มิดชิดและประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของเพศสมณะเท่านั้น อันได้แก่

1. กุฏิ คือ อาคารที่ใช้สำหรับพักอาศัยหลับนอน

2. กัปปียกุฏิ คือ โรงเก็บอาหาร

^๕ สมคิด จิระทัศนกุล, Monastery 2, เอกสารประกอบรายวิชา 262 – 114 พื้นฐานสถาปัตยกรรมไทย สาขาสถาปัตยกรรมไทย (กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), 47.

3. หอฉันและหอสดมภ์ คือ อาคารสำหรับใช้ฉันภัตตาหารและสดมภ์
4. วัจจุกุฎี คือ อาคารสำหรับใช้ขับถ้อย
5. ศาลาการเปรียญ คือ อาคารที่ใช้เป็นที่เรียนหนังสือของพระสงฆ์ ใช้เป็นอาคารเอนกประสงค์ เช่น ทำบุญ ฟังเทศน์ ฟังธรรม ทำทาน หรือที่นิยมเรียกว่า หอแจก
6. หอไตร คือ อาคารที่ใช้เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา
7. ชันดาฆร คือ โรงรักษาไฟและคัมภ์น้ำ ในปัจจุบันเป็นโรงครัว
8. ธรรมศาลา คือ โรงเทศนาธรรม หรือใช้เป็นโรงทาน
9. ห้องสรงน้ำ คือ ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา
10. ศาลาท่าน้ำ คือ อาคารที่ใช้เป็นท่าและทางเข้าสู่วัดทางน้ำ

เขตธรณีสงฆ์

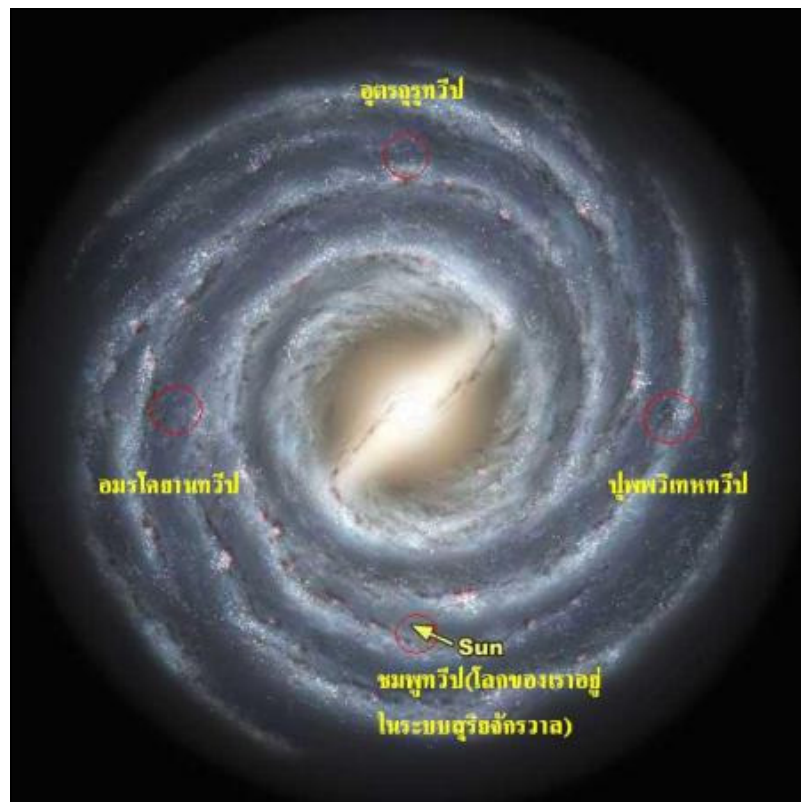
หมายถึง เขตพื้นที่ในวัดที่กำหนดพื้นที่บางส่วนที่หลีกเลี่ยงการแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่างๆของวัด เช่น ใช้เป็นพื้นที่โล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆ เช่น สร้างมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน ตั้งโรงเรียน เพื่อให้การศึกษาแก่สังคม ตั้งพิพิธภัณฑของวัด

ใช้เป็นพื้นที่ส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน เช่น ลานฝึกอาชีพ ลานสำหรับจัดกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ลานกีฬาของชุมชน ใช้เป็นที่จอดรถยนต์ของวัด หรือแบ่งให้ภิกษุหัดสวดเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยหรือเป็นแหล่งทำมาหากิน เป็นต้น

บทที่ 4

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง

การสร้างวัดของไทยมักจะมีแนวความคิดในการวางผัง ตามแผนผังจักรวาลตามคติไตรภูมิ แกนกลางของวัดมักเป็นเจดีย์หรือพระปรางค์ แทนเขาพระสุเมรุ เจดีย์ราย วิหารรายรอบๆ แทนทวีปทั้งสี่ ทวีปที่สำคัญที่สุด คือ ชมพูทวีป ซึ่งเป็นทวีปเดียวที่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงมาประสูติ ส่วนระเบียงคด คือ ตัวแทนของเขาสตบรีพันธ์ ที่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุ

ภาพที่ 5 ภาพแสดงจักรวาล และทวีปต่างๆในระบบสุริยจักรวาล

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049&#entry536049>

รูปแบบของสถาปัตยกรรมของอยุธยาในแต่ละยุค ได้แก่

1. สมัยอยุธยาตอนต้น

สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ.1893 จนถึงสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ.2031

ลักษณะศิลปกรรมเป็นแบบลพบุรี หรือ ศิลปะเขมร กับศิลปะอู๋ทอง นิยมสร้างปราสาทเป็นประธานของวัด โดยมีลักษณะปราสาทเลียนแบบเขมรแต่สูงชะลูดกว่า เช่น ปราสาทวัดพุทไธศวรรย์ปราสาทประธานวัดมหาธาตุ

ภาพที่ 7 ผังวัดพุทไธศวรรย์

ที่มา : บ้านกระเบนท้องถิ่น, วัดวาอารามและเส้นทางสายบุญ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://img231.imageshack.us/img231/9133/800pxayutwputhaisawanpl.jpg>

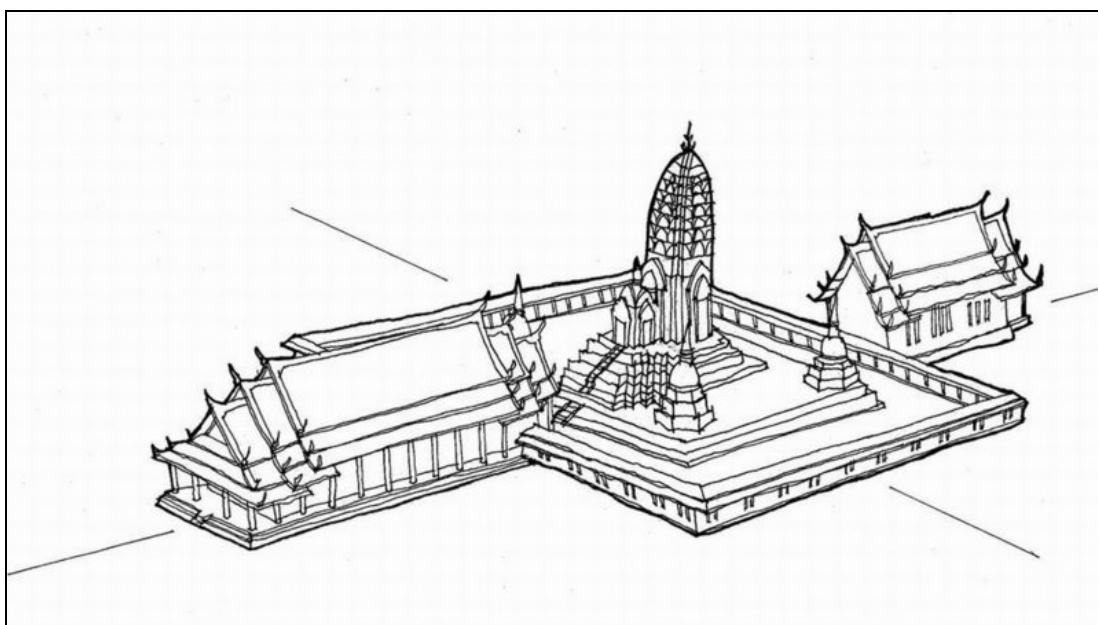

ภาพที่ 8 ปราสาทวัดพุทไธศวรรย์

ที่มา : Tourtumboon.com, วัดพุทไธศวรรย์ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.tourtumboon.com/images/wat/central/ayutthaya/WatPhutthaisawan/4.jpg>

ผังวัดมักมีปรางค์ เป็นแกนกลางของวัด วัดมักหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ซึ่งด้านหน้าองค์ปรางค์จะเป็นวิหารกรับ เป็นที่ประดิษฐานพระสำคัญของวัด สมัยอยุธยาตอนต้น วิหารมักมีขนาดใหญ่โตกว่าอุโบสถมาก เช่นวัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดธรรมมิกราช วัดราชบูรณะ วัดมหาธาตุ เป็นต้น ที่สร้างให้ใหญ่โตเพราะ พระพุทธรูปมักมีขนาดใหญ่หรือเป็นพระยืน (นิยมสร้างพระยืนตอนอยุธยาตอนต้นเช่น พระศรีสรรเพชญ์)

ด้านหลังปรางค์ด้านทิศตะวันตกมักเป็นอุโบสถที่มีขนาดเล็กซึ่งภายหลังจนถึงสมัยปัจจุบัน อุโบสถจะมีความสำคัญมากกว่าวิหารและย้ายมาอยู่ด้านหน้าวัดแทนหรืออาจเป็นแกนกลางของวัดเลยก็ได้

ภาพที่ 9 ผังวัดราชบูรณะ สมัยอยุธยาตอนต้น รัชสมัยเจ้าสามพระยา

ที่มา : maverick, วิถีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก [#entry536049">http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049](http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049)

โบสถ์ วิหารสมัยอยุธยาตอนต้นนิยมทำขนาดใหญ่มากเป็นโถงสี่เหลี่ยม ก่อด้วยอิฐผนังอาคารเจาะเป็นช่องแคบๆเรียกว่า ลูกฟัก เพื่อระบายลมและมีแสงส่องผ่าน ยังไม่มีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังพอลงถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง อาคารมีขนาดเล็กกลง ก่อผนังทึบและวิหารมีความสำคัญมากกว่าโบสถ์ จึงสร้างให้มีขนาดใหญ่โต

ภาพที่ 10 ผนังวิหารวัดธรรมิกราช

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049&#entry536049>

ภาพที่ 11 ผนังและเสาวัดหน้าพระเมรุ

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049&#entry536049>

2. สมัยอยุธยาตอนกลาง

สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสด็จไปประทับที่เมืองพิษณุโลกในพ.ศ. 2006 จนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองในพ.ศ. 2172 สถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะสุโขทัย นิยมเจดีย์ทรงลังกาแบบสุโขทัยแทนปรางค์แบบเขมร เช่น พระมหาสถูปสามองค์วัดพระศรีสรรเพชญ์ พระเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 12 เจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา : Patumwan.net, นำชม : กรุงเก่า “อยุธยา” ชมวัง ชมวัด ชมตลาดโก้งโค้ง [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก http://picdb.thaimisc.com/p/patumwan_net/1677-54.jpg

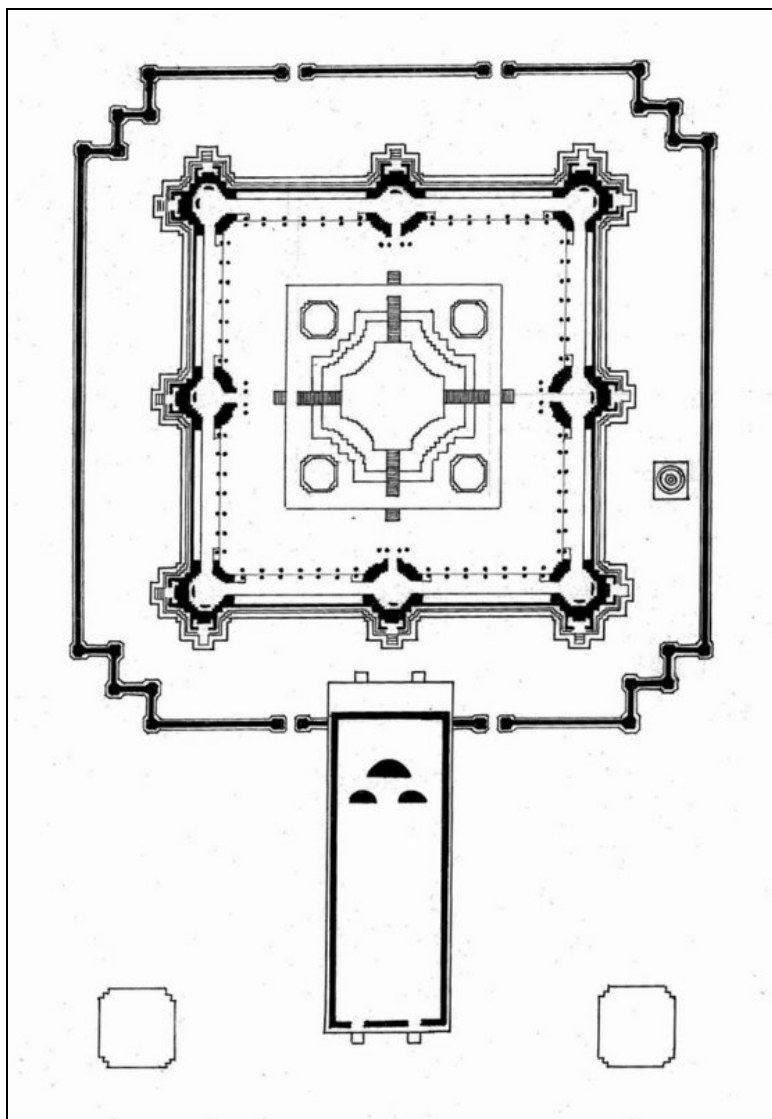

ภาพที่ 13 เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล

ที่มา : Chill up's Blog, [ไหว้พระที่อยุธยา](#) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=chillup&month=19-04-2010&group=3&gblog=14>

3. สมัยอยุธยาตอนปลาย

สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พ.ศ. 2172 จนถึงสมัยอยุธยาใน พ.ศ. 2310 เป็นช่วงเวลาที่ศิลปะเขมรเข้ามามีอิทธิพลอีกครั้ง เช่น ปรากฏประธานวัดไชยวัฒนารามปราสาทพระนครหลวง

ภาพที่ 14 ผังวัดชัยวัฒนาราม

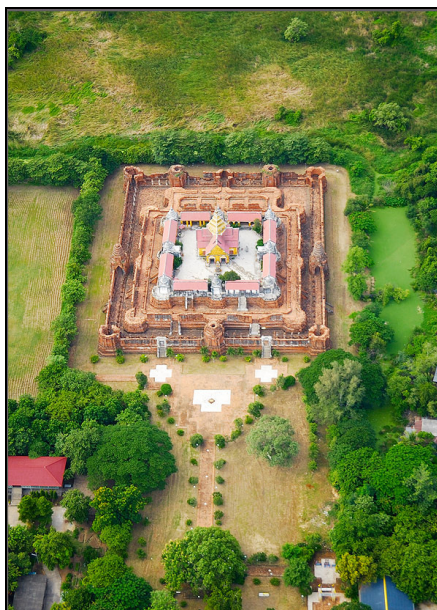
ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049&#entry536049>

ภาพที่ 15 ภาพวัดไชยวัฒนาราม

ที่มา : wikalenda.com, วัดไชยวัฒนาราม [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.wikalenda.com/วัดไชยวัฒนาราม-092144.html>

ภาพที่ 16 ผังปราสาทนครหลวง

ที่มา : nania, Ayutthaya the old capital city of Thailand [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?p=55664885>

ภาพที่ 17 ภาพปราสาทนครหลวง

ที่มา : wiki.moohin, อำเภอนครหลวง [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://wiki.moohin.com/wiki/อำเภอนครหลวง>

นอกจากนี้ยังนิยมสร้างพระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมอยุธยา

ภาพที่ 18 เจดีย์สี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย

ที่มา : Travel Thaiza, เจดีย์พระศรีสุริโยทัย [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://travel.thaiza.com/เจดีย์พระศรีสุริโยทัย-โบราณสถานสงครามยุทธหัตถี/173768/>

ตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททองเป็นต้นไป เจดีย์ย่อมุมต่างๆ มีวิวัฒนาการจนถึงที่สุด อุโบสถเริ่มมีความสำคัญและใหญ่กว่าวิหาร มักทำฐานและหลังคาแอ่นโค้ง คล้ายท้องเรือ มีการเจาะหน้าต่างที่ผนังตกแต่งซุ้มประตูหน้าต่างประณีต ใช้กระเบื้องเคลือบมุงหลังคา มีการนำเอาศิลปะการก่อสร้างอาคารของยุโรปเข้ามาผสม เกิดการสร้างอาคาร 2 ชั้น โบสถ์ วิหาร เช่น ตำหนักพระพุทธรูปโฆษาจารย์ ใช้เสากลมก่ออิฐบัวหัวเสาเป็นรูปบัวตูม หลังคาซ้อนกันเป็นชั้นๆ ลวดลายหน้าบันงดงาม เริ่มมีศิลปะแบบตะวันตกให้เห็นบ้าง

ภาพที่ 19 ตำหนักพระพุทธรูปโฆษาจารย์ วัดพุทไธยสวรรค์

ที่มา : At The Moon House Project, ตำหนักพระโฆษาจารย์ [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/data/atthemoon/picture/1197468515.jpg>

รูปแบบเจดีย์ในสมัยอยุธยา

1. ปราสาท

อยุธยาได้รับอิทธิพลมาจาก ปราสาทขอม แต่ปราสาทอยุธยาจะมีรูปทรงที่สูงเพียวกว่า ปราสาทขอม และมักมีฐานสูง หรือสร้างบนฐานไพที มักมีมุขยื่นออกจากเรือนธาตุด้วย อาจมีแค่ ด้านเดียวหรือสี่ด้าน และที่เป็นเอกลักษณ์คือมักมีเจดีย์ยอดเหนือหลังคามุข ซึ่งไม่พบในปราสาท ขอม แต่คาดว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากเจดีย์แบบพุกาม เช่น ที่วัดราชบูรณะ วัดพุทไธสวรรย์

ภาพที่ 20 ปราสาทวัดราชบูรณะ

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049&#entry536049>

2. เจดีย์ทรงระฆัง

นิยมสร้างในยุคต้น บางแห่งยังได้อิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย เช่น มีลักษณะ ช้างหรือสิงห์ ล้อมรอบฐานของเจดีย์ เช่นเจดีย์วัดธรรมิกราช เจดีย์วัดมเหยงค์ (วัดมเหยงค์สร้างตั้งแต่สมัยเจ้าสาม พระยา ประมาณปี พ.ศ.1981 การที่พระองค์ทรงครองเมืองพิษณุโลกมาก่อน จึงอาจมีพระราชนิยม ในศิลปะสุโขทัยอยู่ด้วย) วัดมเหยงค์นี้ มีความสำคัญคือ ครึ่งสงครามเสียกรุง พ.ศ.2112 บุเรงนอง

ได้มาตั้งทัพล้อมกรุงที่นี่ และช่วงปลายของอยุธยา สมเด็จพระเจ้าท้ายสระ ทรงสร้างคาน้ำฤๅษีไว้ใกล้ๆ วัดเพื่อทรงมากำกับการก่อสร้างและบูรณะวัดแห่งนี้ด้วยพระองค์

ภาพที่ 21 ภาพเจดีย์ทรงระฆังวัดธรรมิกราช

ที่มา : Vishnu, วัดธรรมิกราช [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/vishnu>

ภาพที่ 22 ภาพเจดีย์ทรงระฆังวัดมเหยงค์

ที่มา : Oknation, ตลาดน้ำอโยธยา: จี๋ช้างท่องวัดมเหยงค์ วัดช้างล้อม [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=706840>

ตัวอย่างเจดีย์ทรงระฆัง ที่สำคัญอีกก็คือที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดนี้เดิมก็เป็นที่ตั้งของพระราชวังมาก่อน ต่อมาพระบรมไตรโลกนาถทรงย้ายพระราชวังไปทางทิศเหนือ ติดกับแม่น้ำลพบุรี บริเวณนี้จึงโปรดให้สร้างวัดพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งเป็นต้นแบบของวัดในพระบรมมหาราชวัง เจดีย์ทั้งสามองค์นั้น องค์ด้านตะวันออกและองค์กลาง สร้างในสมัย สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เพื่อบรรจุพระอัฐิของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระราชบิดา และ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 พระเชษฐา ส่วนองค์ทางด้านตะวันตก สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (พระหน่อพุทธางกูร) สร้างเพื่อบรรจุพระอัฐิ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

ภาพที่ 23 ภาพเจดีย์ทรงระฆังวัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา : wantjam, ไหว้พระปีใหม่ที่อยุธยา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=kirahimawari&group=2&page=2>

3. เจดีย์ทรงเหลี่ยมย่อมุม

ถือเป็นเจดีย์ที่เป็นเอกลักษณ์ของอยุธยาแท้ๆ เริ่มมีการสร้างครั้งแรกราวสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ตัวอย่างที่เด่นชัดเช่น เจดีย์ภูเขาทอง เจดีย์ศรีสุริโยทัย

เจดีย์ภูเขาทองนั้น สันนิฐานว่า ได้สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดี เมื่อปี พ.ศ. 1930 และเมื่อปี พ.ศ.2112 พระเจ้าบุเรงนอง แห่งเมืองหงสาวดี ได้ยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ จึงได้สร้างพระเจดีย์ใหญ่แบบมอญขึ้นไว้เป็นอนุสรณ์ที่วัดนี้ เจดีย์ที่สร้างนี้เรียกว่า ภูเขาทอง และวัดที่อยู่ติดกับเจดีย์นี้ก็เรียก ว่า วัดภูเขาทอง

ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ได้ทำการปฏิสังขรณ์องค์เจดีย์ใหม่ เปลี่ยนรูปจากเจดีย์มอญเป็นรูปเจดีย์ย่อไม้สิบสองที่กำลังนิยมอยู่ในขณะนั้น ส่วนฐานนั้นเป็นศิลปะมอญอยู่

ภาพที่ 24 ภาพเจดีย์วัดกุเวง

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก [#entry536049">http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049](http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049)

4. เจดีย์ทรงเครื่อง

มักมีลักษณะ ของเจดีย์เพิ่มมุม แต่มีขนาดย่อมลงและมีลวดลายปูนปั้นประดับอยู่จากลวดลายนี้จึงเรียกว่าเป็นเจดีย์ทรงเครื่องครับ ตัวอย่าง เจดีย์เช่น เจดีย์ทรงเครื่องที่อยู่ภายใน วัดพุทธโสธรวรราช

ภาพที่ 25 ภาพเจดีย์ทรงเครื่องวัดพุทไธสวรรย์

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก [#entry536049](http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049)

5. เจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม

เป็นเจดีย์ที่อาจมีเรือนธาตุหรือไม่มีเรือนธาตุก็ได้ครับ ถ้ามีเรือนธาตุก็จะมักมีซุ้มคูหาประดิษฐานพระพุทธรูป ที่เด่นคือส่วนฐานที่มีทรงแปดเหลี่ยมเป็นชั้นลดหลั่นไป ส่วนองค์เจดีย์มักเป็นทรงระฆัง

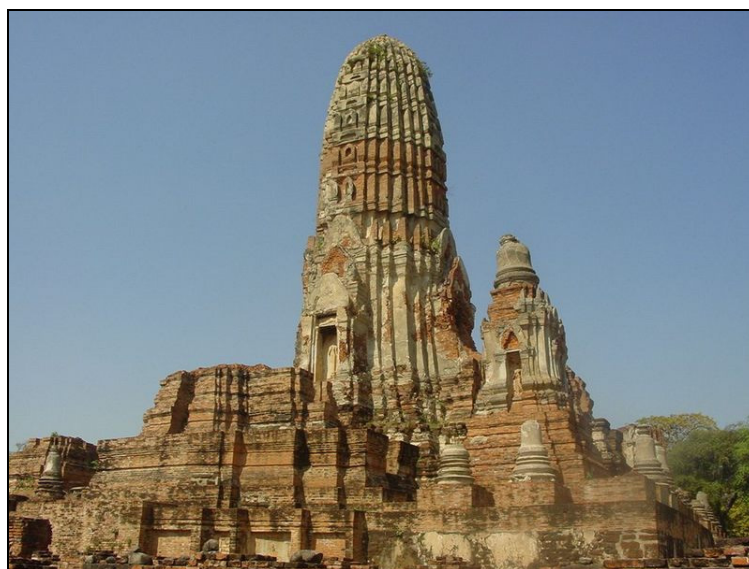
ภาพที่ 26 ภาพเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม วัดพระแก้ว จังหวัดชัยนาท

ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก [#entry536049](http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049)

6. เจดีย์ทรงปราสาทยอด

มีแผนแบบจากเจดีย์ล้านนา มีฐานทรงสี่เหลี่ยม จากนั้นเป็นเรือนธาตุทรงสี่เหลี่ยมเพิ่มมุม ส่วนบนมีกลีบขนุนซึ่งมีอยู่ในปรangkของอยุธยาและเจดีย์ปราสาทยอดของสุโขทัย มีซุ้มจระนำประดิษฐานพระพุทธรูป ส่วนองค์เจดีย์เป็นทรงระฆัง

ภาพที่ 27 ภาพเจดีย์ทรงปราสาท (องค์ขวามือ) ที่ตั้งอยู่บนฐานไพทีของปรangkวัดพระราม
ที่มา : maverick, วิธีเที่ยววัดให้สนุก(ภาค 2) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก
<http://www.thaimazda3.com/forum/index.php?showtopic=25498&st=0&p=536049&#entry536049>

สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์¹ ได้แก่ พระราชวังและพระตำหนักต่างๆ ของอยุธยาถูกทำลายไปมากจนยากที่จะหารูปแบบที่แท้จริงได้ มีเพียงรากฐานเท่านั้น ที่พอมีเค้าโครงให้เห็นอยู่บ้าง เป็นพระที่นั่งอยู่นอกกรุงศรีอยุธยา เช่น พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี ตำหนักพระนครหลวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำหนักธารเกษม จังหวัดสระบุรี

สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง มีป้อมปราการและกำแพงเมืองต่อมามีประตูเมืองพัฒนาขึ้นภายหลังมีการติดต่อค้าขายกับชาวตะวันตก

---

¹ Nutcoco, ศิลปะอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 20 – 24), งานวิจัยบูรณาการ 51 พัฒนาการด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก
<http://nutcoco.exteen.com/20090113/entry-20>

นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยของประชาชน เรียกว่า เรือนไทยนิยมสร้างเป็นเรือนชั้นเดียว ยกพื้นสูงใต้ถุนโปร่งมี 2 ลักษณะ คือ เรือนเครื่องผูกปลูกด้วยไม้ไผ่ ใช้เส้นหวายและตอกเป็นเครื่องผูกรัด เป็นที่อยู่ของชาวบ้านทั่วไป และเรือนเครื่องสับ ปลูกด้วยไม้อาศัยวิธีเข้าปากไม้โดยบากเป็นร่องในตัวไม้แต่ละตัว แล้วนำมาสับประกบกันเป็นที่อยู่ของผู้มีฐานะดี

ภาพที่ 28 ภาพซุ้มประตูและกำแพงพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี
ที่มา : Thailand's World, พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.thailandsworld.com/th/ayutthaya/lop-buri/king-narais-palace-lop-buri/index.cfm>

ภาพที่ 29 ภาพอาคารภายในพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี
ที่มา : teeneee.com, พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://variety.teeneee.com/foodforbrain/33848.html>

ภาพที่ 30 ภาพอาคารภายในพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี

ที่มา : teeneec.com, พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24

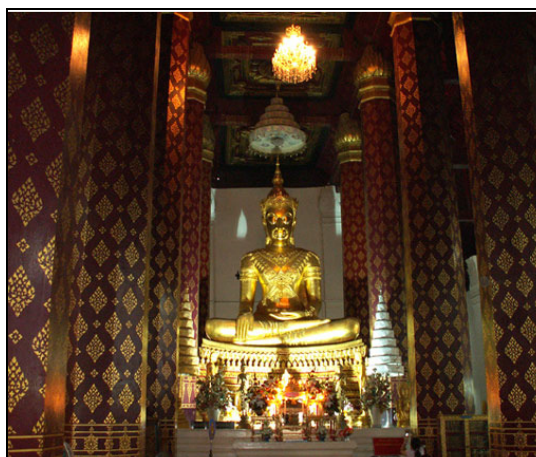
กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://variety.teeneec.com/foodforbrain/33848.html>

นอกจากงานด้านสถาปัตยกรรมแล้ว ยังมีงานแขนงต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ประติมากรรม

ส่วนมากสร้างเนื่องในพระพุทธศาสนาพระพุทธรูปหล่อด้วยสำริด อาจทำด้วยวัสดุอื่น เช่น สกัฏจากศิลา ทำด้วยไม้ ปูนปั้น ดินเผาและทองคำพระประธานในโบสถ์วิหารเป็นพระปูนปั้น หรือสำริดขนาดใหญ่โตคับโบสถ์สมัยอยุธยาตอนปลายนิยมสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องกันมาก

นอกจากนี้ยังมีการสร้างพระพิมพ์ทำเป็นพระพุทธรูปองค์เล็กๆบนแผ่นเดียวกันเรียกว่า พระแผง หรือพระกำแพงห้าร้อย มักนิยมทำพระพิมพ์เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องประทับอยู่ภายในเรือนแก้ว

ภาพที่ 31 ภาพพระประธานภายในอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ

ที่มา : iphotoall.com, วัดพระเมรุราชิกการาม (วัดหน้าพระเมรุ) [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.iphotoall.com/viewthread.php?tid=791>

2. จิตรกรรม

อยุธยาเหลืออยู่น้อยมากส่วนใหญ่เป็นเรื่องพระพุทธศาสนา ตอนต้นนิยมเขียนลงบนผนัง คูหาปราสาทและคูหาเจดีย์ไม่มีการเขียนบนผนังโบสถ์ วิหาร วิธีเขียนเป็นการเขียนบนปูนเปียก ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา มีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังบนผนังโบสถ์และวิหารเรื่องราวที่เขียนมักเป็นภาพพุทธประวัติ เช่น ฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี คำนักระพุทธโฆษาจารย์วัดพุทไธสวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 32 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม

ที่มา : ARTgazine Articles, จิตรกรรมฝาผนังที่สุดแห่งสยาม [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก http://www.artgazine.com/shoutouts/userpix/3384_architect14_1.jpg

3. ประณีตศิลป์

ในสมัยอยุธยาามีหลายประเภทที่เหลืออยู่เป็นพวกเครื่องไม้จำหลัก การเขียนลายรดน้ำ เครื่องเงิน เครื่องทองเครื่องถมและการประดับมุก ส่วนใหญ่สร้างขึ้นปลายสมัยอยุธยาเช่นเครื่องใช้เครื่องประดับ และวัตถุทางศาสนาทำด้วยทองเป็นผลงานสมัยอยุธยาตอนต้นพบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ และประตูล้ำหลักไม้ วัดพระศรีสรรเพชญ์เป็นผลงานสมัยอยุธยาตอนกลาง

สมัยปลายอยุธยา งานประณีตศิลป์รุ่งเรืองมาก เช่น การทำลายรดน้ำตกแต่งบานประตู ตู้พระธรรมหีบหนังสือ ลายรดน้ำบนตู้พระธรรม วัดเชิงหวายมีชื่อเสียงและสวยงามที่สุด

ภาพที่ 33 ตู้พระธรรมลายรดน้ำ วัดเชิงหวาย

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนาพร เกื้อนสุวรรณ, ยุคสมัยศิลปะไทย [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555, เข้าถึงได้จาก [http://203.158.253.5/wbi/Education/สุนทรียศาสตร์%20\(Aesthetics\)/unt3/32hom%20artsamai.htm](http://203.158.253.5/wbi/Education/สุนทรียศาสตร์%20(Aesthetics)/unt3/32hom%20artsamai.htm)

บทที่ 5

การจัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อการออกแบบ

จากการเก็บข้อมูลเพื่อทำการออกแบบนั้น สำนักสงฆ์ไพร่ย่อยประกอบด้วยอาคารที่มีอยู่เดิมที่มีการใช้พื้นที่ใช้สอยสำหรับกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

1. พื้นที่เอนกประสงค์ สำหรับฆราวาสมาทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา
2. พื้นที่ส่วนที่รับแขก ซึ่งแต่ละวันจะมีญาติโยมมาติดต่อทางเจ้าอาวาส
3. พื้นที่ส่วนประกอบพิธีกรรม ได้แก่ วิหารชั้นสอง
4. พื้นที่สำหรับอุบาสก อุบาสิกา ปฏิบัติธรรม
5. พื้นที่สำหรับพระสงฆ์อาศัยจำวัด
6. โรงครัว
7. ห้องน้ำ
8. ลานจอดรถ
9. ชุมประตูด

อาคารเหล่านี้ ถูกสร้างต่อเนื่องกัน โดยอาคารนั้นไม่ได้รับการออกแบบโดยเป็นการสร้างแบบที่ไม่มีการเขียนแบบหรือวางผังก่อน ทำให้มีปัญหาหลายๆด้าน ทั้งการใช้งานและความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ซึ่งบางส่วนยังอยู่ในขั้นตอนการก่อสร้าง และบางส่วนถูกสร้างแล้วปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการบูรณะต่อ

ถนนหน้าสำนักสงฆ์ไทรย้อย

ซุ้มประตูทางเข้าวัด ยังสร้างไม่แล้วเสร็จ

ถนนจากด้านหน้าสู่ภายในวัด

อาคารเอนกประสงค์ ด้านล่างเป็นที่ปฏิบัติธรรม
หญิง ด้านบนเป็นวิหารและที่ปฏิบัติธรรมชาย

ห้องน้ำและอาคารเอนกประสงค์

อาคารที่เชื่อมต่อกับวิหาร เป็นส่วนของกุฏิสงฆ์และ
ห้องปฏิบัติธรรม ด้านล่างเป็นห้องน้ำและโรงครัว

ภาพที่ 34 สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรย้อย

ห้องน้ำของพระสงฆ์ที่ติดกับห้องปฏิบัติธรรม
ชั้นบน

ชั้นบนเป็นกุฏิและห้องพระ ชั้นล่างโรงครัวและ
หอฉัน

ด้านล่างอาคารเอนกประสงค์ เป็นที่สำหรับ
พุทธศาสนิกชนมาทำบุญ

ด้านล่างของอาคารเอนกประสงค์ เป็นที่จอด
รถยนต์

ด้านล่างอาคารเอนกประสงค์ ประดิษฐาน
พระพุทธรูป

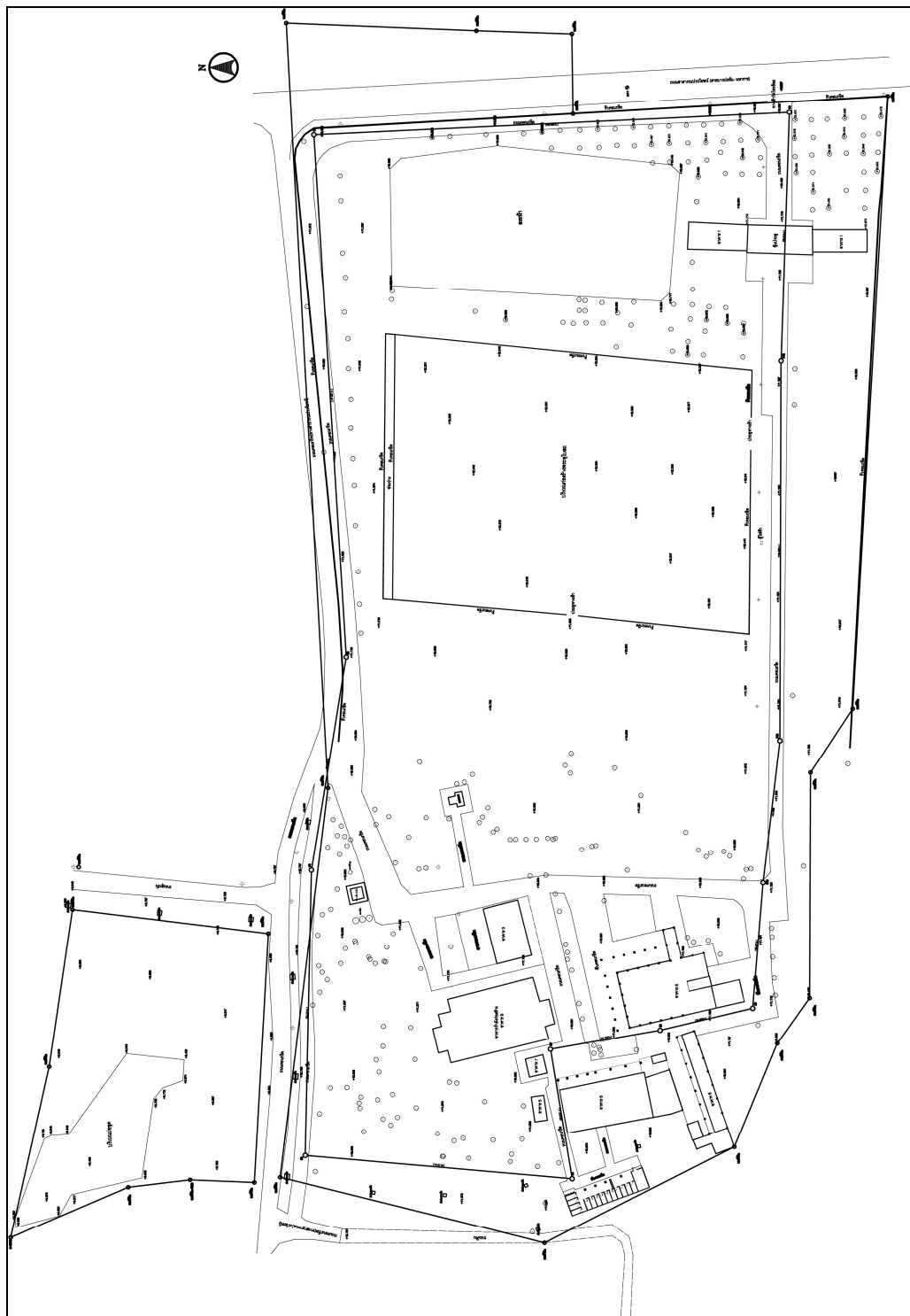

ชั้นบนสุดของอาคารเอนกประสงค์เป็นวิหารใช้
ทำพิธีกรรม

ภาพที่ 35 สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรย้อยช่วงสำรวจรังวัด

รายละเอียดการรังวัดและสำรวจพื้นที่ภายในวัด

ภาพที่ 36 ผังวัดป่าไทรย่อยจากการสำรวจ รังวัด

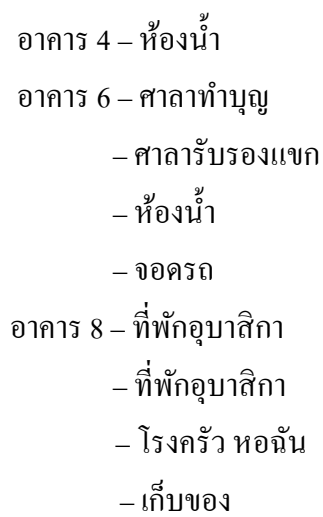

ภาพที่ 37 ผังวัดป่าไทรย้อยส่วนที่เป็นชุ่มทางเข้า ถนน และพื้นที่ว่างเขตพุทธาวาส

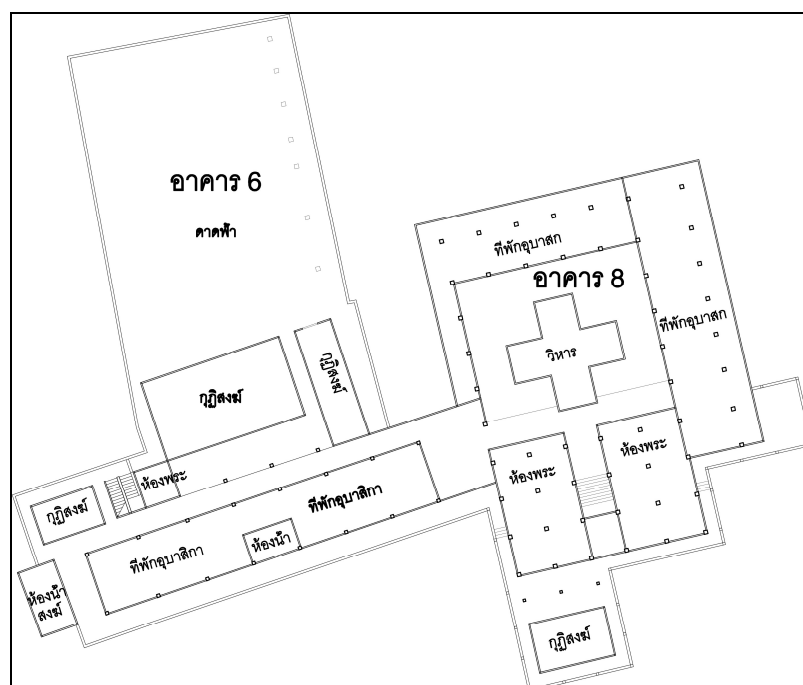

ภาพที่ 38 ผังวัดป่าไทรย้อยส่วนที่มีการใช้พื้นที่ และก่อสร้างอาคารต่างๆ

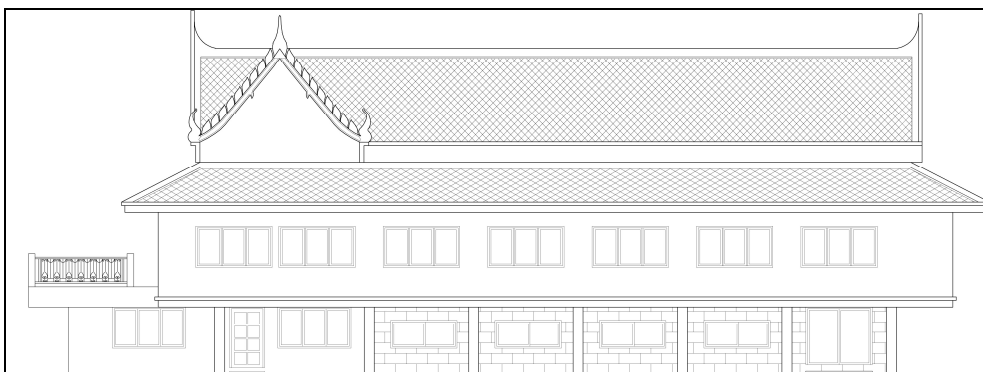

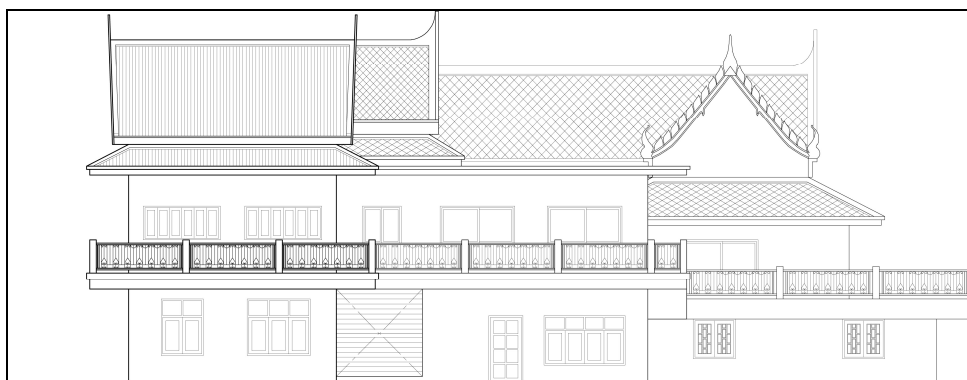
ภาพที่ 41 ฟังแสดงกลุ่มอาคาร 4, อาคาร 6 และอาคาร 8

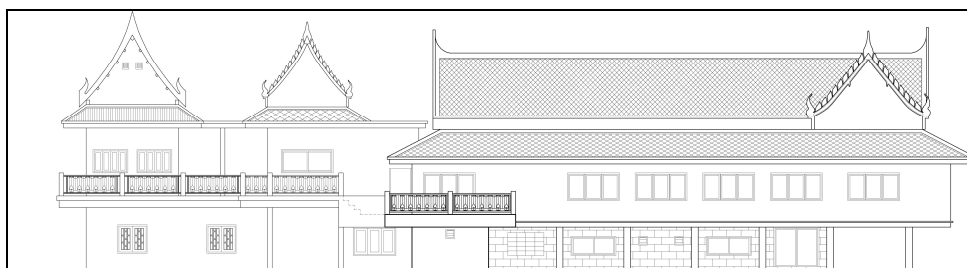
ภาพที่ 42 ผังแสดงพื้นที่ชั้นบนของกลุ่มอาคาร 4, อาคาร 6 และอาคาร 8

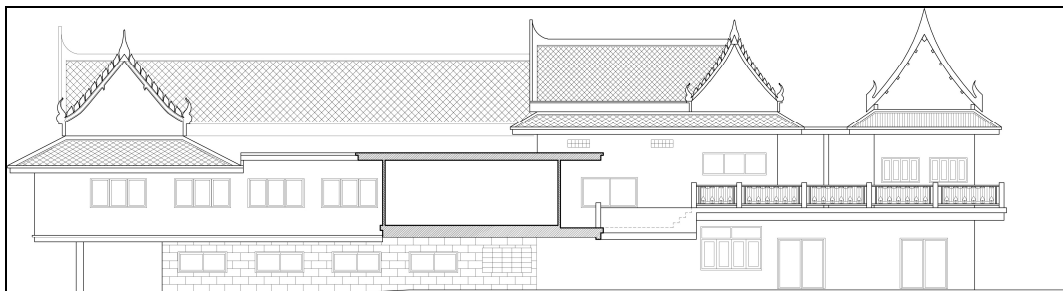
ภาพที่ 43 รูปด้านทิศเหนือ ของอาคารเอนกประสงค์ (อาคาร 8 ตามผังสำรวจ) ด้านล่างเป็นที่จอดรถยนต์และเป็นที่พักอุบาสิกา ด้านบนเป็นวิหารและเป็นที่พักอุบาสก

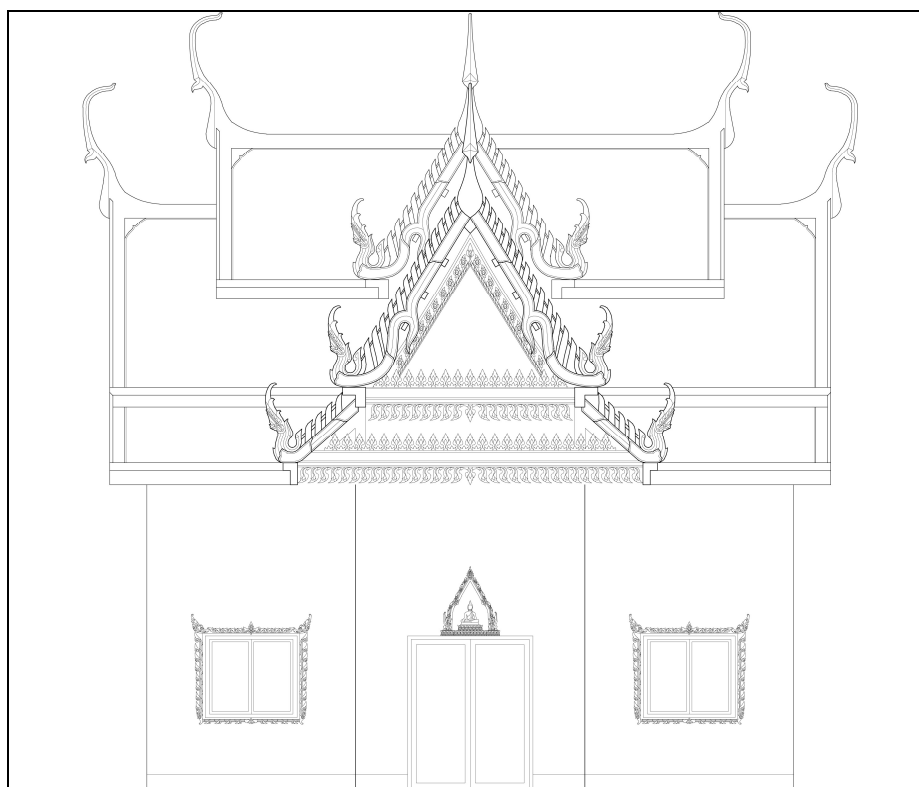
ภาพที่ 44 รูปด้านทิศใต้ ของอาคารเอนกประสงค์ (อาคาร 8 ตามผังสำรวจ) ด้านล่างเป็นหอฉัน โรงครัว ทางขึ้นชั้นบน ที่เป็นที่พักอุบาสกและวิหาร รวมทั้งห้องสวดมนต์

ภาพที่ 45 รูปด้านทิศตะวันออกของอาคาร 8

ภาพที่ 46 รูปตัดทางเชื่อมระหว่างอาคาร 6 และอาคาร 8 (แสดงรูปด้านทิศตะวันตกของอาคาร 8 ตามผังสำรวจ)

ภาพที่ 47 วิหารชั้นบนของอาคารเอนกประสงค์ (อาคาร 8 ตามผังสำรวจ)

หลังจากมีการสำรวจในครั้งแรกนั้น ทางสำนักสงฆ์มีการก่อสร้างอาคารต่างๆเพิ่มเติม
ขึ้นมา ตลอดจนมีการปรับปรุงสภาพพื้นที่ดิน ทั้งการขุด การถม ในส่วนต่างๆหลายจุด ซึ่งมีผลต่อ
อาคารเดิมที่คิดจะมีการออกแบบปรับปรุง ได้แก่ ศาลาการเปรียญ อาคารเอนกประสงค์เดิม
นอกจากนี้ยังมีการตัดต้นไม้ด้านหลังออกเพื่อ การขยายศาลาการเปรียญและถนนภายในวัด

ในส่วนของศาลาการเปรียญนั้น เป็นอาคารสามชั้น ชั้นล่างเป็นพื้นที่สำหรับทำบุญและมา
หาเจ้าอาวาสในแต่ละวัน ส่วนชั้นสองเป็นพื้นที่เอนกประสงค์และประดิษฐานพระพุทธรูปปาง
ต่างๆ และเป็นกุฏิของพระ ชั้นที่สามนั้นเป็นศาลา เป็นที่ประดิษฐานของวิหารพระพุทธรูปที่
สำคัญและพระพุทธรูปคยาเจดีย์จำลอง

อาคารศาลาการเปรียญ 3 ชั้นที่อยู่ระหว่างการ
ก่อสร้าง

ภาพการทำงานในระหว่างการก่อสร้างศาลา
การเปรียญ

ชั้นบนของอาคารเอนกประสงค์เดิม มี
ก่อสร้างเพิ่มเติม แต่ยังคงเก็บส่วนวิหารไว้

อาคารวิหารด้านบน

ภาพที่ 48 สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรข้อยหลังสำรวจจริงวัด

ด้านหลังแนวเขตที่ทางทิศเหนือ กลุ่มต้นไม้
เดิมถูกรื้อถอนเพื่อสร้างศาลาการเปรียญ

กลุ่มต้นไม้เก่าแก่ตัดแนวเขตที่ดินด้านทิศ
เหนือที่ยังคงเหลือไว้

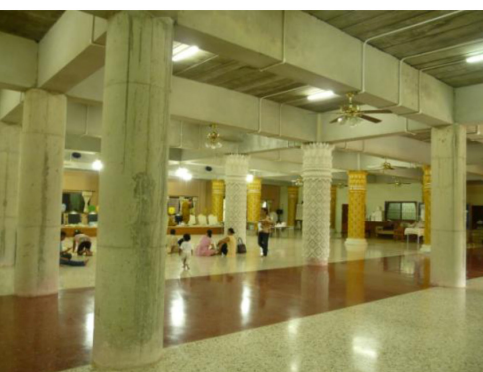
ด้านหลังของศาลาการเปรียญหลังใหม่

ถนนตัดแนวเขตที่ดินด้านทิศเหนือ ที่ขยายแนว
ถนนมาจนถึงศาลาการเปรียญ

ภายในศาลาการเปรียญชั้นล่าง ประดิษฐาน
พระพุทธรูปปางต่างๆ

ภายในศาลาการเปรียญชั้นล่าง ใช้เป็นพื้นที่
พุทธศาสนิกชนมาทำบุญในวันสำคัญ

ภาพที่ 49 สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรย้อยหลังมีการก่อสร้างเพิ่มเติม

ศาลาการเปรียญชั้นที่ 2 ส่วนที่เป็นคานฟ้า

ชั้นบนของอาคารเอนกประสงค์หลังเก่า

ศาลาการเปรียญชั้นที่ 2 ส่วนที่เป็นคานฟ้าซึ่งจะมีการต่อขยายเป็นหลังคา

ทางเข้าจากคานฟ้าชั้นที่ 2 ของศาลาการเปรียญ

บริเวณลาดจอดรถเดิม ที่มีการตัดต้นไม้เก่าถมดินทำลานจอดรถใหม่

ทางเชื่อมของคานฟ้า อาคารเอนกประสงค์เดิมและอาคารศาลาการเปรียญหลังใหม่

ภาพที่ 50 สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรย้อยหลังมีการก่อสร้างเพิ่มเติม

บริเวณหลังอาคารเอนกประสงค์เดิม มีการถมที่
และต่อเติมอาคารชั้นบน

ภายในศาลาการเปรียญชั้นที่ 2

บนคาบฟ้าศาลาการเปรียญ

บนคาบฟ้าศาลาการเปรียญ ที่มีการโผล่เหล็ก ไว้
ต่อเติมในอนาคต

เจดีย์พุทธคยาจำลองอยู่ระหว่างการก่อสร้าง

เจดีย์พุทธคยาจำลองที่สร้างเสร็จ

ภาพที่ 51 สภาพแวดล้อมทั่วไปภายในวัดป่าไทรย้อยหลังมีการก่อสร้างเพิ่มเติม

พื้นที่ใช้สอยสำหรับโครงการออกแบบ วัดไทรย้อย

พื้นที่ใช้สอยมีรายละเอียด องค์ประกอบ พื้นที่ใช้สอย และกิจกรรม ที่จำเป็นต่อการออกแบบ ดังนี้

1. พื้นที่เขตพุทธาวาส

- 1.1 พระอุโบสถ
- 1.2 พระเจดีย์
- 1.3 ระเบียงคดและศาลาราย
- 1.4 ลานปฏิบัติธรรม

2. พื้นที่เขตสังฆาวาส

- 2.1 กุฏิเจ้าอาวาส และกุฏิสงฆ์
- 2.2 หอกลอง
- 2.3 หอระฆัง

3. พื้นที่เขตธรณีสงฆ์

ในส่วนพื้นที่เขตธรณีสงฆ์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการปรับปรุงในส่วนอาคารเดิมของสำนักสงฆ์เป็นพื้นที่เขตธรณีสงฆ์ สำหรับทำกิจกรรม หรือใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยเหมาะสม ได้แก่

- 3.1 ส่วนอาคารเอนกประสงค์
- 3.2 โรงครัวเดิม
- 3.3 ห้องเก็บของ
- 3.4 ห้องน้ำ
- 3.5 ศาลาการเปรียญ
- 3.6 ชุมนประตูด
- 3.7 ไฟฟ้า ประปา
- 3.8 ลานจอดรถ

รายละเอียดพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ

ในการออกแบบประกอบด้วยพื้นที่ส่วนต่างๆ ได้แก่

พื้นที่เขตพุทธาวาส

1. พระอุโบสถ

ในการทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ มีพื้นที่โดยพุทธบัญญัติในการรองรับพระสงฆ์ได้ 21 รูป ในการทำพิธี ในการทำพิธีบวชพระจะประกอบด้วย พระสงฆ์ 21 รูป พระคู่สวด 2 รูป นาค 1 รูป รวม 24 รูป

1.1 พระสงฆ์ 1 รูป นั่งทำหัตถบาลใช้พื้นที่ $1 \times 1.5 = 1.5$ ตารางเมตร

จึงคิดพื้นที่รวมในการทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ได้ $24 \times 1.5 = 36$ ตารางเมตร

1.2 พื้นที่สำหรับฆราวาสในพิธี 20 คน ฆราวาส 1 คน ใช้พื้นที่ $0.80 \times 1 = 0.80$ ตารางเมตร ดังนั้นฆราวาส 20 คน ใช้พื้นที่ $20 \times 0.80 = 16$ ตารางเมตร

1.3 พื้นที่ตั้งพระประธาน 25 ตารางเมตร

1.4 พื้นที่กราบนมัสการ 30 ตารางเมตร

1.5 Circulation 30% $= (36 + 16 + 25 + 30) \times 0.3 = 32.1$ ตารางเมตร

ดังนั้น พื้นที่พระอุโบสถ คือ $36 + 16 + 25 + 30 + 32.1 = 139.1$ ตารางเมตร

2. พระเจดีย์ เป็นส่วนที่แทนสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วย

2.1 องค์เจดีย์ ขนาดพื้นที่ $10 \times 10 = 100$ ตารางเมตร

2.2 พื้นที่ลานประทักษิณรอบองค์พระเจดีย์ กว้าง 4 เมตร คิดเป็นพื้นที่ 224

ตารางเมตร

ดังนั้นพื้นที่พระเจดีย์ คือ $100 + 224 = 324$ ตารางเมตร

3. ระเบียงคด และศาลาราย

ระเบียงคดและศาลาราย เป็นพื้นที่ส่วนที่ล้อมรอบพระเจดีย์และพระอุโบสถ ทำหน้าที่เป็นตัวทำให้ผังโดยรวมมีความสมบูรณ์ โดยระเบียงคดทำหน้าที่เป็นทางเดิน โดยมีศาลารายเชื่อมความสัมพันธ์และเป็นที่ตั้งพระพุทธรูป

3.1 ศาลาราย ขนาด $3.00 \times 3.00 = 9$ ตารางเมตร จำนวน 7 หลัง
คิดเป็นพื้นที่ศาลาราย $7 \times 9 = 63$ ตารางเมตร

3.2 ระเบียงคด กว้าง 3.00 เมตร ระยะทางทั้งหมด 100 เมตร

คิดเป็นพื้นที่ ระเบียงคด $3 \times 100 = 300$ ตารางเมตร

ดังนั้นพื้นที่ระเบียงคด และศาลารายคือ $63 + 300 = 363$ ตารางเมตร

4. ลานปฏิบัติธรรม

4.1 จำนวนคน 200 คน คิดเป็นพื้นที่ $0.80 \times 200 = 160$ ตารางเมตร

4.2 Circulation 50% 80 ตารางเมตร

ดังนั้นพื้นที่ลานปฏิบัติธรรม คิดเป็นพื้นที่ $160 + 80 = 240$ ตารางเมตร

พื้นที่เขตสังฆาวาส

1. กุฏิสงฆ์และกุฏิเจ้าอาวาส

1.1 ขนาดของกุฏิสงฆ์ตามพระวินัย คือ กว้าง 7 คืบ ยาว 12 คืบ

1.2 พื้นที่กุฏิสงฆ์ 1 รูป ใช้พื้นที่ $2 \times 3 = 6$ ตารางเมตร

1.3 พื้นที่ระเบียงภายนอก $2 \times 1.5 = 3$ ตารางเมตร

1.4 ห้องส้วม 1 ห้อง พื้นที่ $1 \times 1.50 = 1.50$ ตารางเมตร

1.5 ห้องสรงน้ำ 1 ห้อง พื้นที่ $1 \times 1.50 = 1.50$ ตารางเมตร

1.6 กุฏิสงฆ์มีพื้นที่ยูนิตละ $6 + 3 + 1.50 + 1.50 = 12$ ตารางเมตร

ดังนั้นรวมพื้นที่กุฏิทั้งหมด 25 ยูนิต $25 \times 12 = 300$ ตารางเมตร

2. หอกลอง หอระฆัง

2.1 ขนาดหอกลอง หอระฆัง 3×3 เมตร คิดเป็นพื้นที่ 9 ตารางเมตร

ดังนั้นรวมพื้นที่หอกลอง 1 หลัง หอระฆัง 1 หลัง มีพื้นที่ทั้งหมด 18 ตารางเมตร

พื้นที่เขตธรณีสงฆ์

ปัจจุบันได้มีการกำหนด เขตพื้นที่ และมีการสร้างอาคารต่างๆ ได้แก่ ศาลาการเปรียญ
โรงครัว ลานจอดรถ ห้องน้ำ อาคารอเนกประสงค์ วิหาร อาคารปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกา ที่
กำหนดจากการสำรวจ

มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 16,105 ตารางเมตร

สรุป พื้นที่โครงการสร้างวัดป่าไทรน้อย

พื้นที่วัดทั้งหมด 47,444 ตารางเมตร

พื้นที่เขตธรณีสงฆ์ที่มีการก่อสร้างแล้ว 16,105 ตารางเมตร

ตารางที่ 4 พื้นที่ใช้สอยในเขตพุทธาวาส

	อาคารในเขตพุทธาวาส	พื้นที่ (ตร.ม.)
1.1	พระอุโบสถ	139.10
1.2	พระเจดีย์	324.00
1.3	ระเบียงคด และศาลาราย	363.00
1.4	ลานปฏิบัติธรรม	240.00
	รวมพื้นที่อาคารเขตพุทธาวาสทั้งหมด	1,066.10

ตารางที่ 5 พื้นที่ใช้สอยในเขตสังฆาวาส

	อาคารในเขตสังฆาวาส	พื้นที่ (ตร.ม.)
2.1	กุฏิสงฆ์และกุฏิเจ้าอาวาส	300.00
2.2	หอกลอง หอระฆัง	18.00
	รวมพื้นที่อาคารเขตสังฆาวาสทั้งหมด	318.00

บทที่ 6

การออกแบบสถาปัตยกรรม

แนวความคิดหลักในการออกแบบ

ตามที่ได้เสนอไว้ในหัวข้อตอนสอบวิทยานิพนธ์ การออกแบบอาคารนอกจากจะมีรูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบอยุธยาแล้ว ยังเป็นการออกแบบที่มุ่งเน้นพัฒนาไปในการก่อสร้างจริง และคำนึงถึงศึกษาและเลือกวัสดุ และ โครงสร้างสำหรับอาคารประเภทวัดที่เหมาะสมกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรม สภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจ การประหยัดพลังงานและราคาก่อสร้าง โดยเป็นวัดที่มีการออกแบบ ที่ว่าง พื้นที่ การวางผังอาคาร และภูมิทัศน์ที่จะสามารถสร้างให้เกิดความรู้สึกของความสงบ สักดิ์สิทธิ์ภายในวัด

แนวความคิดในการออกแบบวางผัง

การวางผังให้มีการใช้พื้นที่ว่างที่เหลือให้มีความสอดคล้องกับพื้นที่เดิมที่ยังใช้งานอยู่ แต่ละพื้นที่ที่มีความชัดเจนในการใช้งาน โดยการกำหนดการวางผังที่แสดงขอบเขตอย่างชัดเจน สามารถแสดงบทบาทและหน้าที่ของแต่ละพื้นที่นั้น โดยยังคงความสัมพันธ์เชื่อมต่อกันในแต่ละพื้นที่

การวางกลุ่มอาคารจึงยึดลักษณะของแต่ละพื้นที่ในการออกแบบวางผัง โดยแบ่งพื้นที่ดินของวัดออกเป็นสามส่วนคือ

ส่วนแรกด้านทิศตะวันออกของแปลงที่ดิน เป็นประตูทางเข้าด้านหน้า ติดกับถนนสายบางปะหัน มีชุมประตูที่ยังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง จึงกำหนดให้เป็นส่วนของเขตพุทธาวาส ซึ่งประกอบด้วยพระอุโบสถ พระเจดีย์ โดยมีระเบียงคด ศาลาทิศ และศาลาราย

ส่วนที่สองเป็นพื้นที่ตรงกลางของที่ดิน ส่วนนี้เป็นส่วนที่ยังไม่มีการก่อสร้างใดๆทั้งสิ้น ยังคงมีต้นไม้เดิมอยู่บางส่วน จึงกำหนดให้พื้นที่ส่วนนี้เป็นพื้นที่เชื่อมต่อของเขตสังฆาวาส และเขตพุทธาวาส ดังนั้นพื้นที่ส่วนนี้จึงไม่เน้นการออกแบบที่เป็นอาคาร แต่เป็นส่วนของลานโล่งสำหรับการทำกิจกรรมกลางแจ้ง ได้แก่ ลานทราย การอบรมธรรมะ ฝึกวิปัสสนากรรมฐาน และหอไตร โดยจัดให้มีพื้นที่สำหรับการปกกลดสำหรับผู้ฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ที่ต้องการปลีกวิเวกโดยการฝึกเพียงลำพัง

ส่วนที่สามด้านทิศตะวันตกของแปลงที่ดิน มีทางเข้าด้านข้างที่ติดกับถนนสาธารณะ เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาคารเดิม และเป็นอาคารที่มีการใช้งานในปัจจุบัน ประกอบด้วย

อาคารเอนกประสงค์ที่เป็นทั้งศาลาการเปรียญ หอฉัน หอพักอุบาสก-อุบาสิกา ห้องน้ำ พื้นที่จอดรถ การใช้งานหลักคือพระสงฆ์และภรรวาส ดังนั้นพื้นที่ส่วนนี้ จึงเหมาะกับการกำหนดให้เป็นส่วนของ กลุ่มกุฏิสงฆ์ หอกลอง และหอรฆัง

แนวความคิดในการออกแบบในเขตพุทธาวาส

เขตพุทธาวาส ประกอบด้วยพระอุโบสถและพระเจดีย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของวัด การวางผังจึงยึดถือรูปแบบประเพณีเป็นสำคัญ การวางแนวอาคารจึงกำหนดให้มีแนวแกนในทาง ตะวันออกและตะวันตก

แนวแกนด้านตะวันออกเป็นพระอุโบสถ ที่หันหน้าออกไปทางด้านหน้าวัดซึ่งเป็นทิศ ตะวันออกซึ่งเป็นด้านทางเข้าหลักของวัด ส่วนแนวแกนด้านทิศตะวันตกเป็นพระเจดีย์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ที่สุดของการออกแบบวัด เพราะเปรียบเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้า จึงเน้นความสำคัญ โดยมีศาลา ทิศ ศาลาราย มีระเบียบคดเป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตชัดเจน และทำให้ผังมีความสมบูรณ์ ส่วนด้านทิศ เหนือและใต้ เป็นพื้นที่ปลูกต้นไม้ มีทางเดินที่เชื่อมต่อกับศาลารายและพื้นที่ลานธรรม โดยรูปแบบ พระเจดีย์มาจากการศึกษารูปแบบพระเจดีย์สมัยอยุธยา โดยเลือกเป็นแบบเจดีย์แปดเหลี่ยมบนฐานสูง เนื่องจากรูปแบบที่เป็นเหลี่ยมมุมจะสร้างมิติที่เกิดจากแสงเงา นอกจากนั้นกระบวนการในการก่อสร้าง โครงสร้างเหลี่ยมจะง่ายต่อการก่อสร้าง และประหยัดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างได้มากกว่าโครงสร้าง วงกลมหรือโค้งมน

การออกแบบกำหนดให้พระอุโบสถเป็นแบบจตุรมุข เพื่อเชื่อมต่อกับระเบียบคดและพระ เจดีย์ โดยมีรูปแบบอยุธยา การออกแบบมีบันไดหลัก บันไดรอง และที่สำคัญมีทางลาดสำหรับคนชรา ตลอดจนผู้พิการที่สามารถใช้พระอุโบสถได้อย่างสะดวก รูปแบบของหน้าบันที่ไม่มีไชราหน้าจั่ว หรือ การตกแต่งเน้นความเรียบ เกลี้ยงเกลา เพื่อลดการเกิดปัญหาต่างๆที่จะต้องดูแลรักษาในระยะยาว เช่น ปัญหาจากนกทำรัง หรืออื่นๆ

แนวความคิดในการออกแบบในเขตสังฆาวาส

เขตสังฆาวาส ประกอบด้วยกุฏิ หอกลอง หอรฆัง เนื่องจากเป็นวัดที่เน้นการฝึกปฏิบัติ การ ออกแบบจึงเน้นความเรียบง่าย สันโดษ รูปแบบของกุฏิจึงเป็นแบบกุฏิ 1 หลังสำหรับพระสงฆ์ 1 รูป โดยมีพื้นที่จำวัด ห้องน้ำ และระเบียบ ยกพื้นใต้ถุนเดียว ส่วนกุฏิเจ้าอาวาสนั้นจะเพิ่มระเบียบที่มีหลังคา คลุมสำหรับเป็นพื้นที่รับแขกหรืออุบาสก อุบาสิกา มาติดต่อ

หอกลองและหอรฆัง เป็นแบบชั้นเดียว ยกพื้นเดียว เพื่อพระสงฆ์สามารถใช้งานได้สะดวก และไม่เกิดอุบัติเหตุ

แนวความคิดในการออกแบบส่วนวิปัสสนากรรมฐาน

เป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างเขตสังฆาวาส และพุทธาวาส โดยมีลานกลางแจ้งอยู่ในแนวแกนหลักที่ตรงกับแนวแกนในผังของเขตพุทธาวาส แต่รูปแบบการใช้ลานในการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะลานจะเป็นสิ่งแสดงจุดเปลี่ยนการใช้งานในพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง การใช้พื้นที่โล่งที่มีลักษณะวงกลมจะสร้างความรู้สึกรวมเข้าหากัน การโอบล้อม โดยใช้ต้นไม้ ที่ให้ร่มเงา และต้นไม้พุ่มเตี้ยในการกำหนดหรือแบ่งแยกพื้นที่หนึ่งจากอีกพื้นที่หนึ่ง

การออกแบบในส่วนนี้มีหอไตร ซึ่งมีหน้าที่เป็นห้องสมุดที่ให้ความรู้แก่พระภิกษุสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนผู้มาปฏิบัติธรรม รูปแบบของหอไตร จึงเป็นอาคารชั้นเดียวเตี้ยๆ อยู่ในตำแหน่งที่สะดวกในการเข้าถึงของผู้ใช้อาคารทุกกลุ่ม

สำหรับพื้นที่ปลีกวิเวกนั้น เน้นการใช้ทางเดินที่คดโค้ง ไร้รูปแบบ เพื่อให้รู้สึกอิสระ ไม่ถูกบังคับแต่ใช้ต้นไม้ในการสร้างร่มเงา ตลอดจนซุ้มไม้เลื้อยที่มีที่นั่ง เพื่อความรู้สึกผ่อนคลาย

แนวความคิดในการปรับปรุงอาคารที่มีอยู่เดิม

จากที่ได้นำเสนอเรื่องการปรับปรุงอาคารเดิมที่ไม่มีความเป็นระเบียบ มีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างพระสงฆ์ และอุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนอาคารที่สร้างไม่เสร็จ จึงได้นำเสนอแนวความคิดในการปรับปรุงดังนี้ คือ

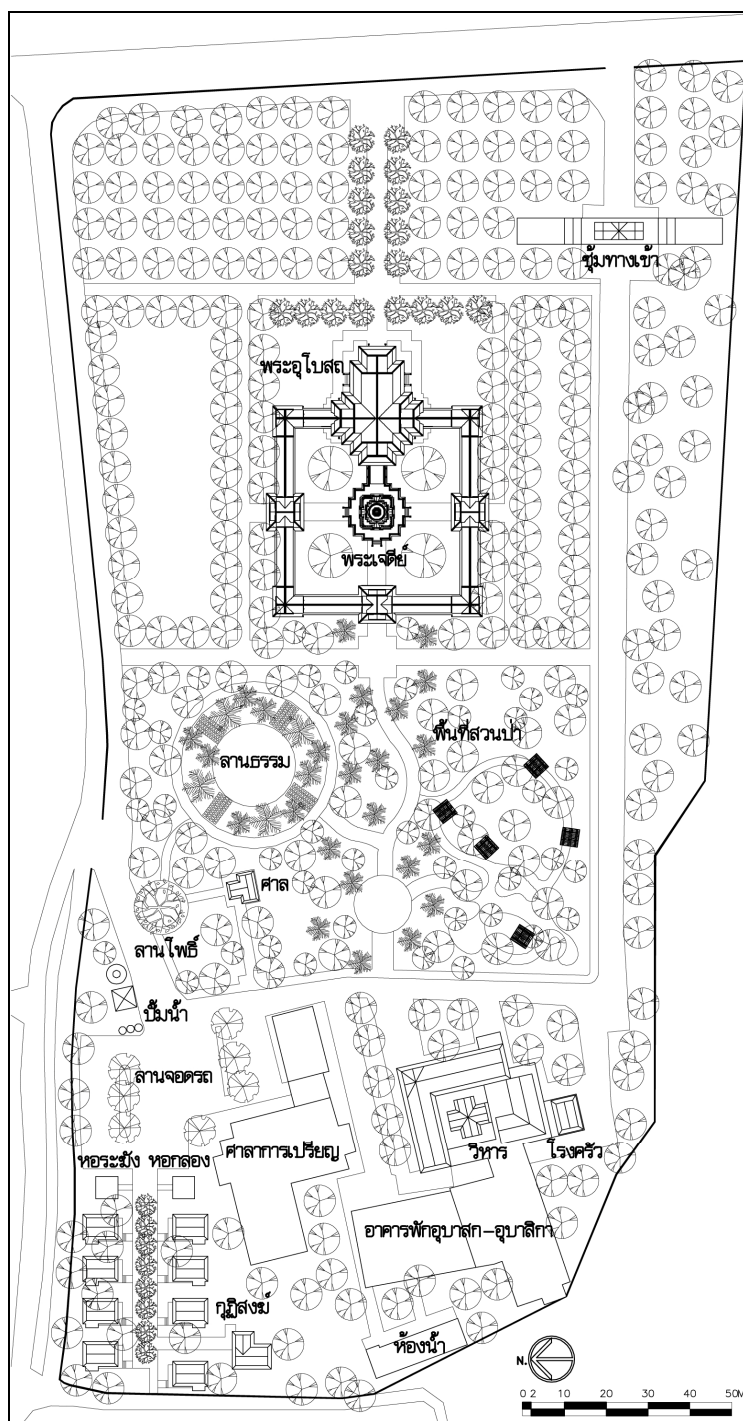
1. ย้ายห้องพักของพระสงฆ์ในอาคารที่เป็นที่พักของอุบาสิกาที่อยู่ชั้นสอง ให้อยู่ในกุฏิสงฆ์ที่สร้างใหม่

2. แยกที่พัก และห้องนํ้ารวมในอาคาร ของอุบาสก อุบาสิกา

3. พื้นที่คาดฟ้าของอาคารที่ยังสร้างไม่เสร็จ ออกแบบเป็นสวนลอยฟ้าเพื่อใช้เป็นพื้นที่พักผ่อน หรือฝึกปฏิบัติธรรมกลุ่มย่อย หรือเดี่ยว เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและมีทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากปัจจุบันมุมมองจากคาดฟ้าอาคารเอนกประสงค์จะเห็นความไม่เรียบร้อยบนคาดฟ้าของอาคารที่อยู่ต่ำกว่า

รายละเอียดงานสถาปัตยกรรม

1. การวางผังของโครงการ

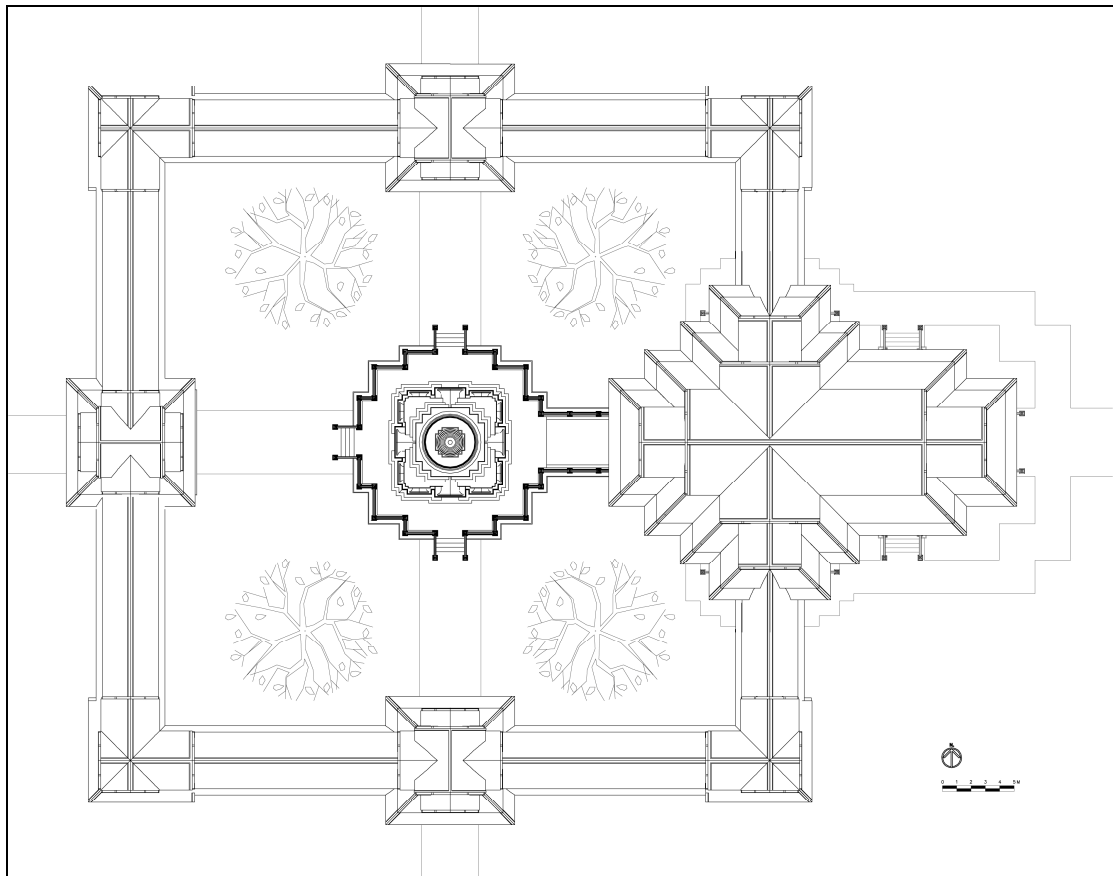

ภาพที่ 52 ผังบริเวณวัดป่าไทรชัย

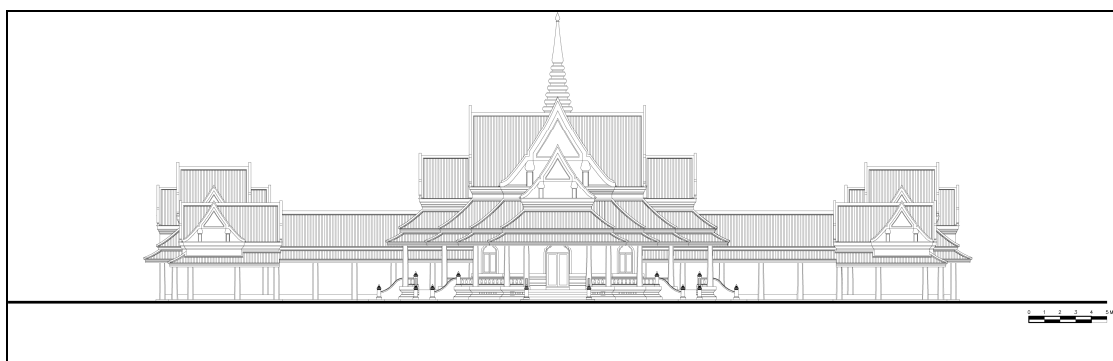

ภาพที่ 53 แบบทัศนียภาพการออกแบบการใช้พื้นที่วัดป่าไทรย้อย

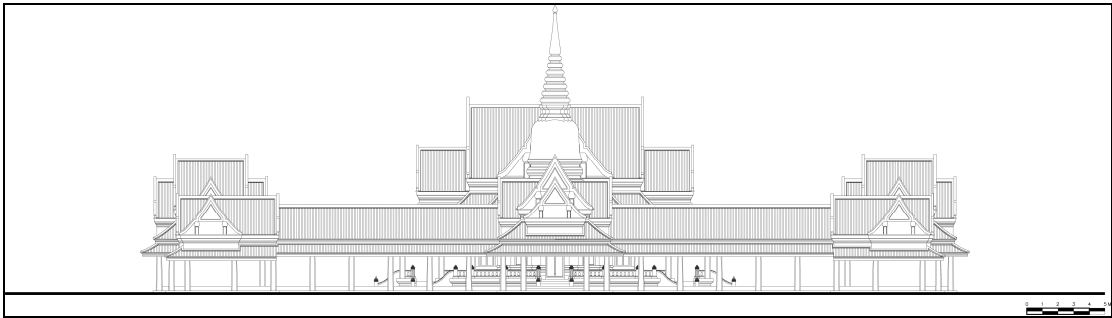
2. การออกแบบเขตพุทธาวาส ได้แก่ พระอุโบสถ – พระเจดีย์

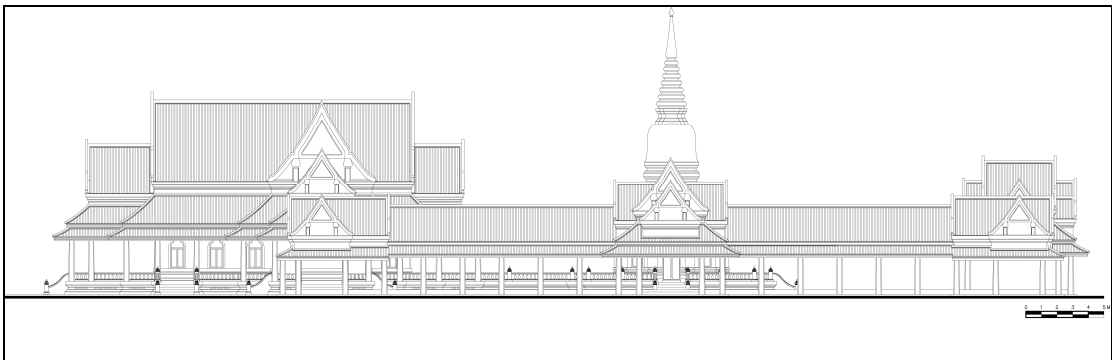
ภาพที่ 54 ผังบริเวณพระอุโบสถ – พระเจดีย์

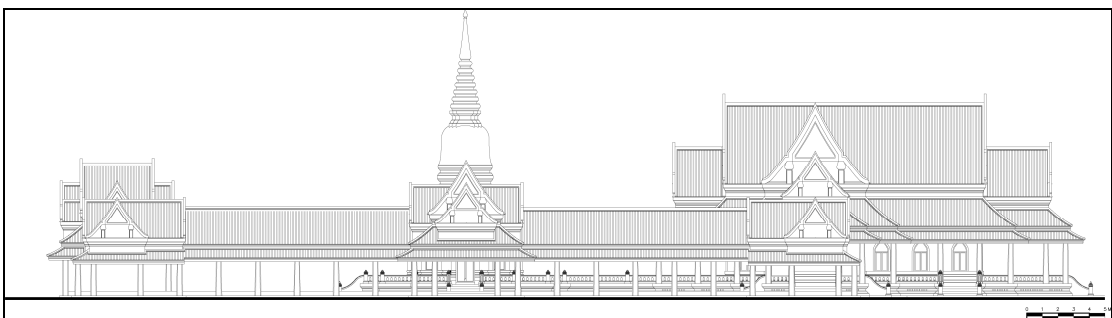
ภาพที่ 55 แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศตะวันออก

ภาพที่ 56 แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 57 แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศเหนือ

ภาพที่ 58 แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ – พระเจดีย์ : รูปด้านรวมด้านทิศใต้

ภาพที่ 59 ทศนียภาพด้านหน้าพระอุโบสถ

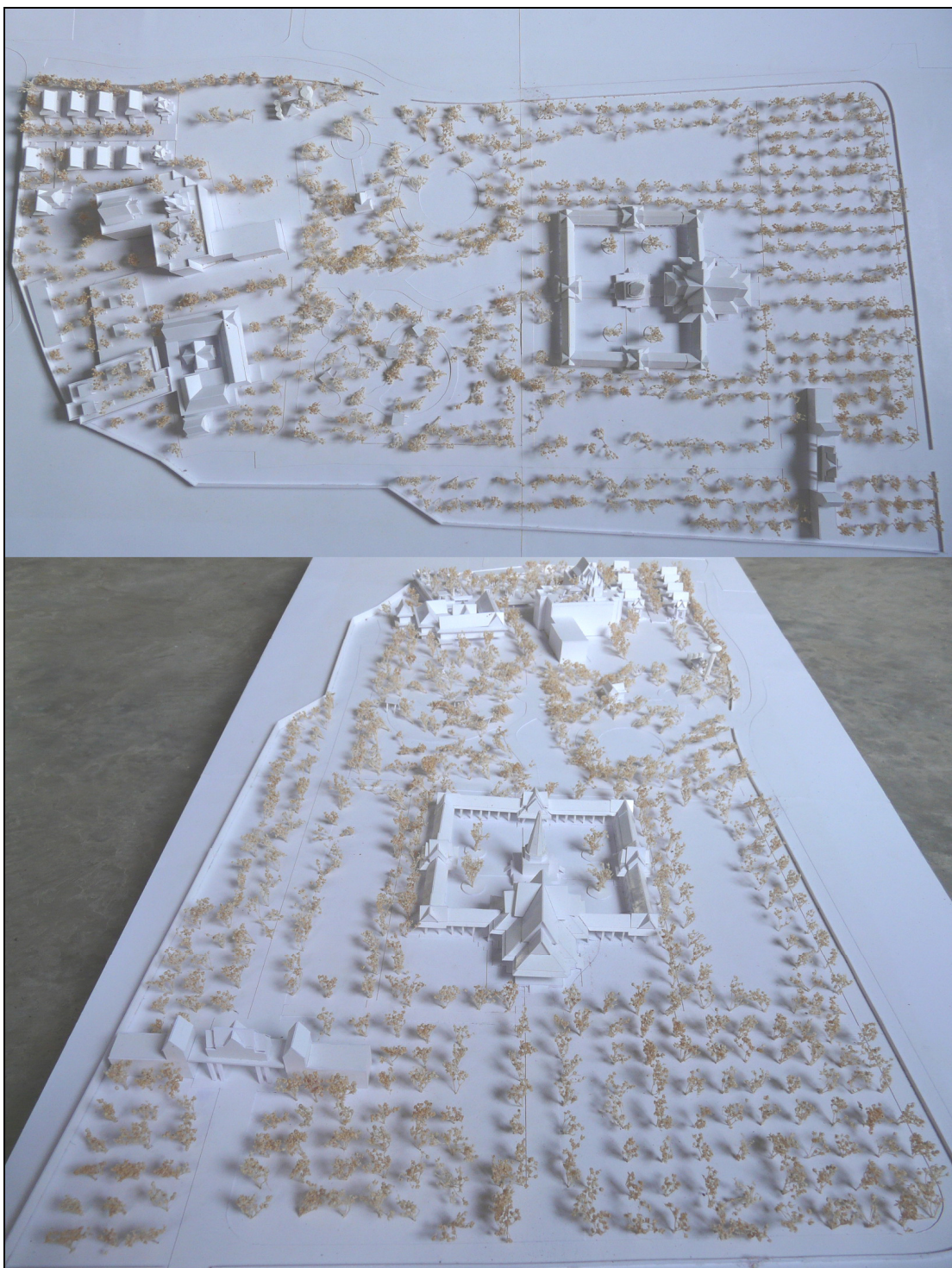

ภาพที่ 60 ทศนียภาพด้านหลังพระอุโบสถ

ภาพที่ 61 ทศนียภาพภายในระเบียงคด

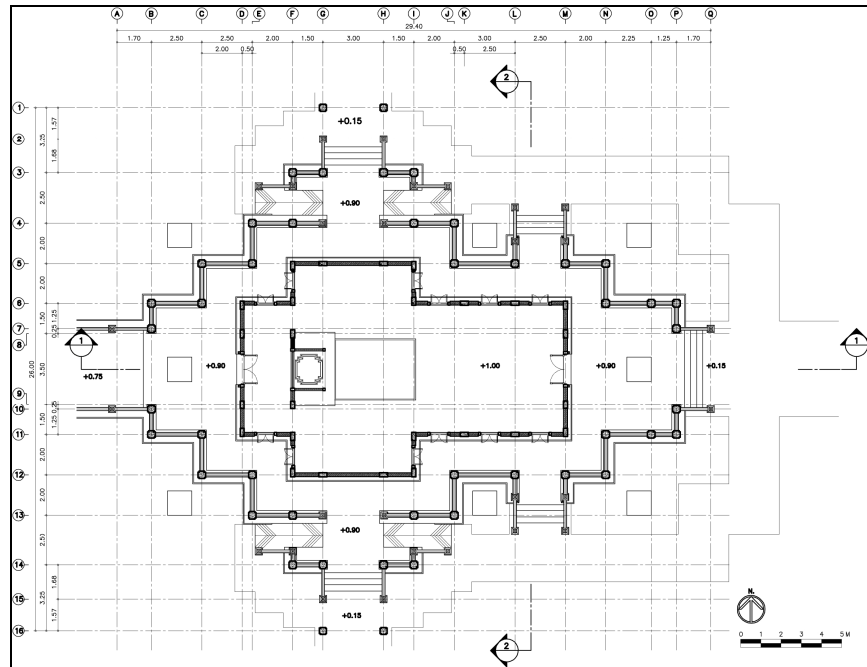

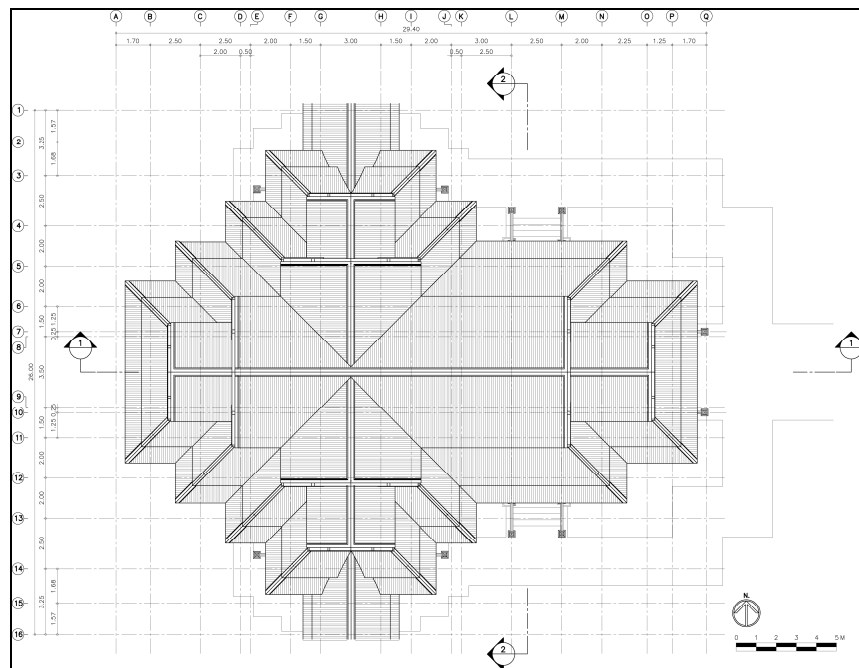
ภาพที่ 62 ภาพหุ่นจำลองผังรวมของวัด

2.1 พระอุโบสถ

ภาพที่ 63 แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : ผังพื้น

ภาพที่ 64 แบบสถาปัตยกรรม พระอุโบสถ : ผังหลังคา

ภาพที่ 65 แบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ : รูปด้านทิศตะวันออก

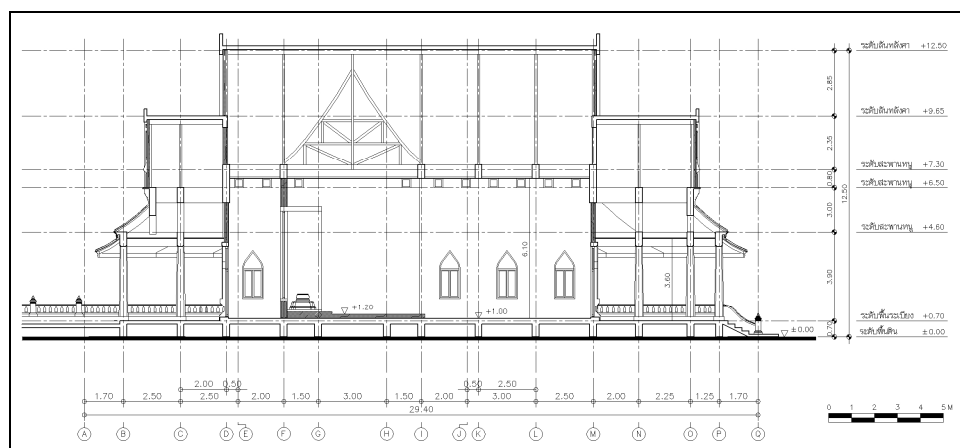
ภาพที่ 66 แบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ : รูปด้านทิศตะวันตก

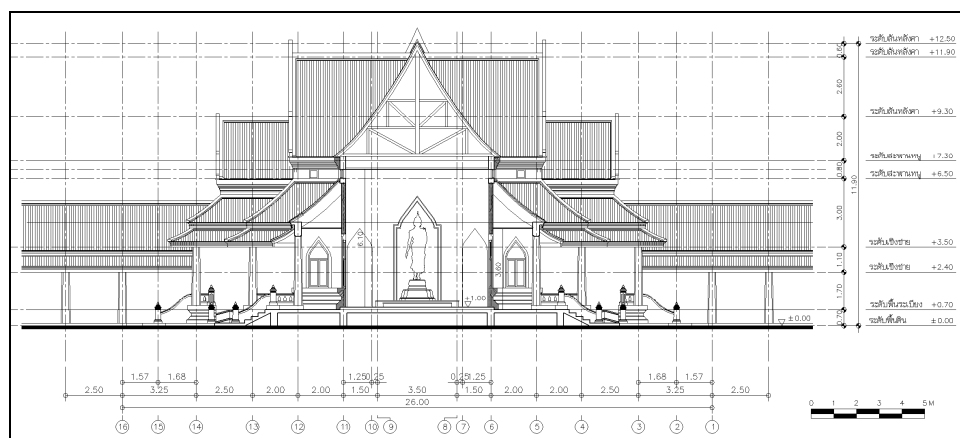
ภาพที่ 67 แบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ : รูปด้านทิศเหนือ

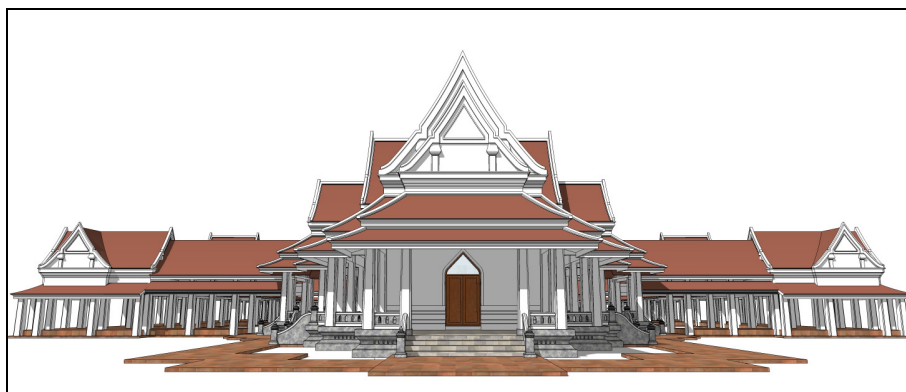
ภาพที่ 68 แบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ : รูปด้านทิศใต้

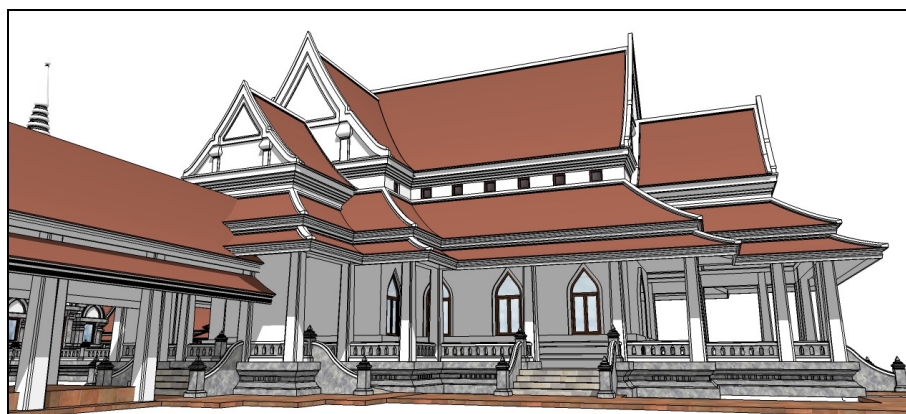
ภาพที่ 69 แบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ : รูปตัด 1

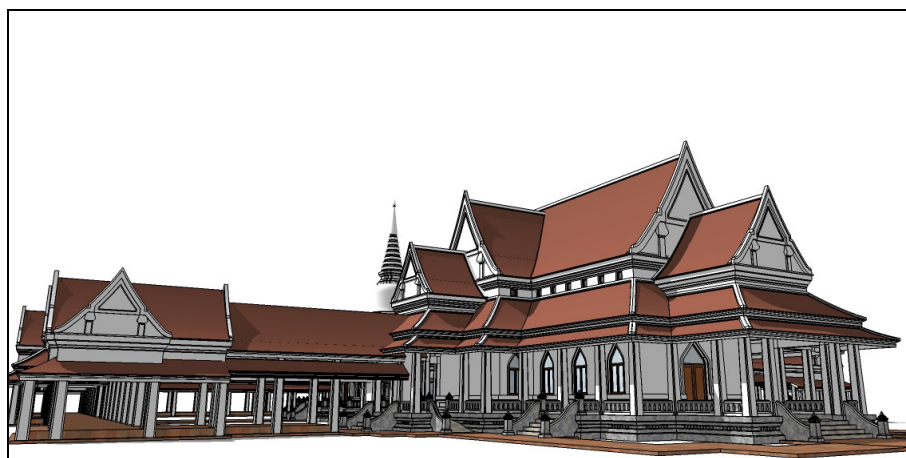
ภาพที่ 70 แบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ : รูปตัด 2

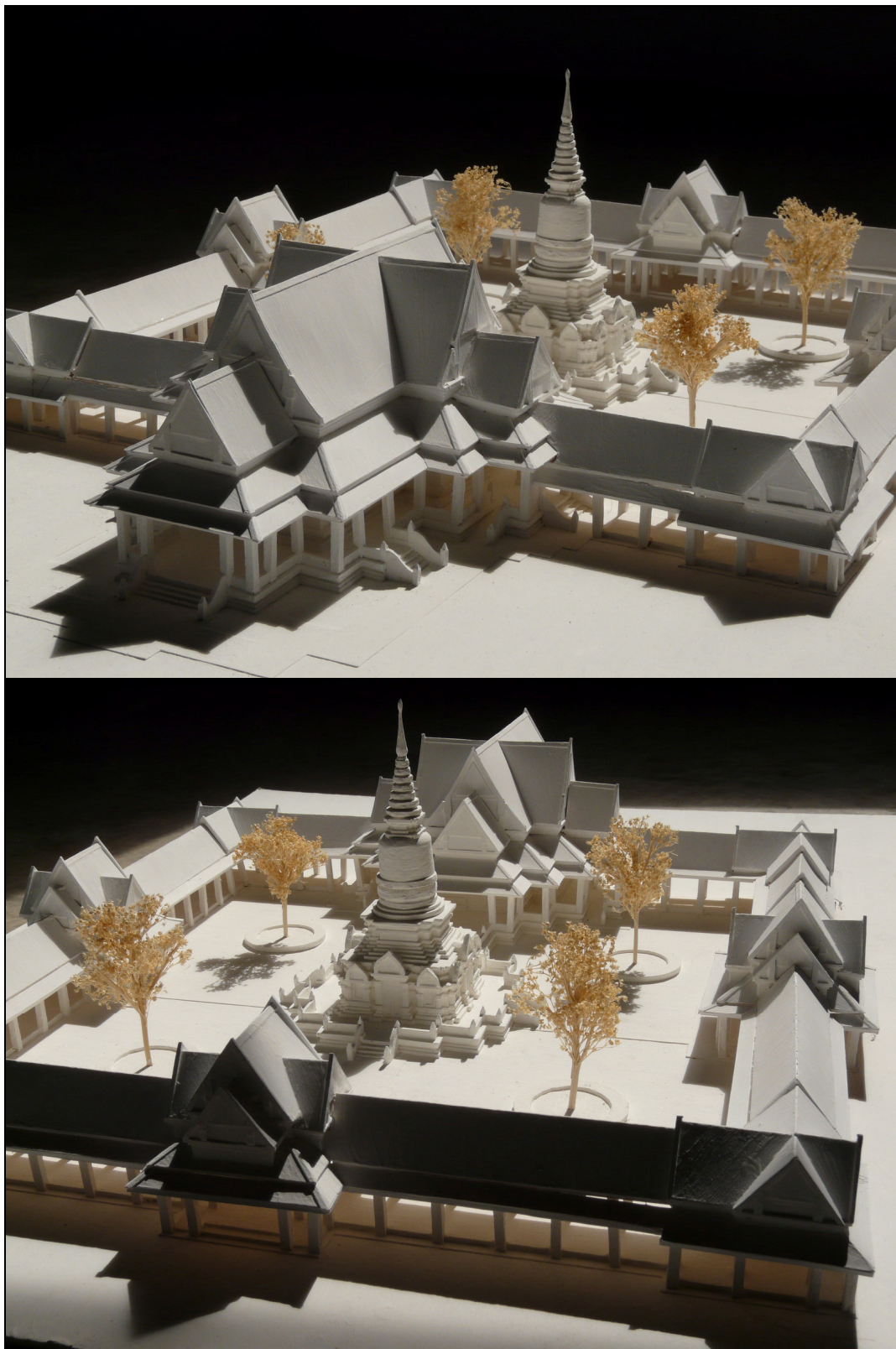
ภาพที่ 71 แบบทัศนียภาพด้านหน้าพระอุโบสถ

ภาพที่ 72 แบบทัศนียภาพด้านข้างพระอุโบสถ

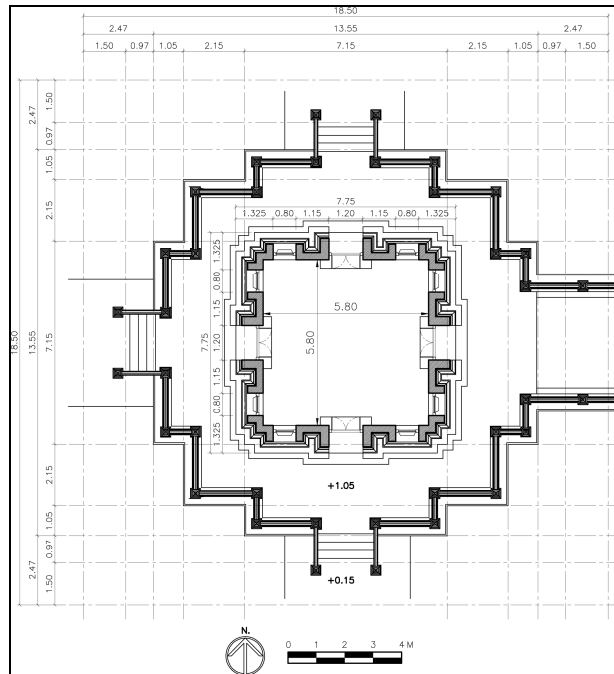
ภาพที่ 73 แบบทัศนียภาพพระอุโบสถ ระเบียงคด และศาลาทิศ

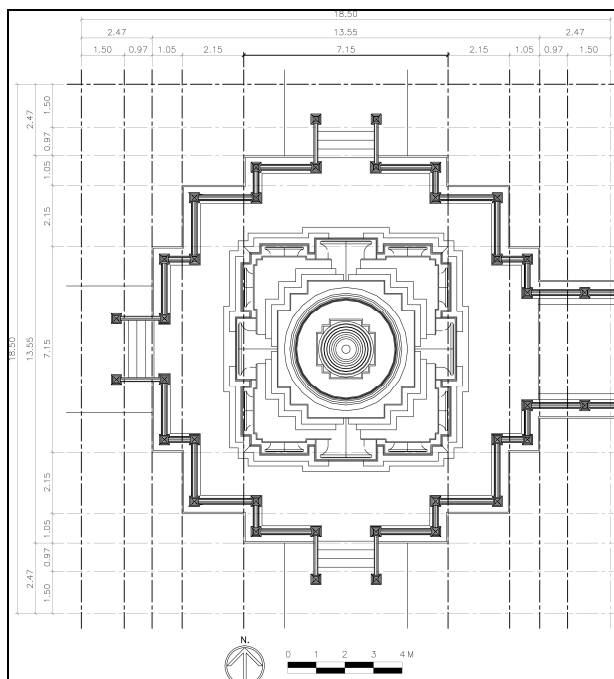
ภาพที่ 74 ภาพหุ่นจำลองอาคารในเขตพุทธาวาส

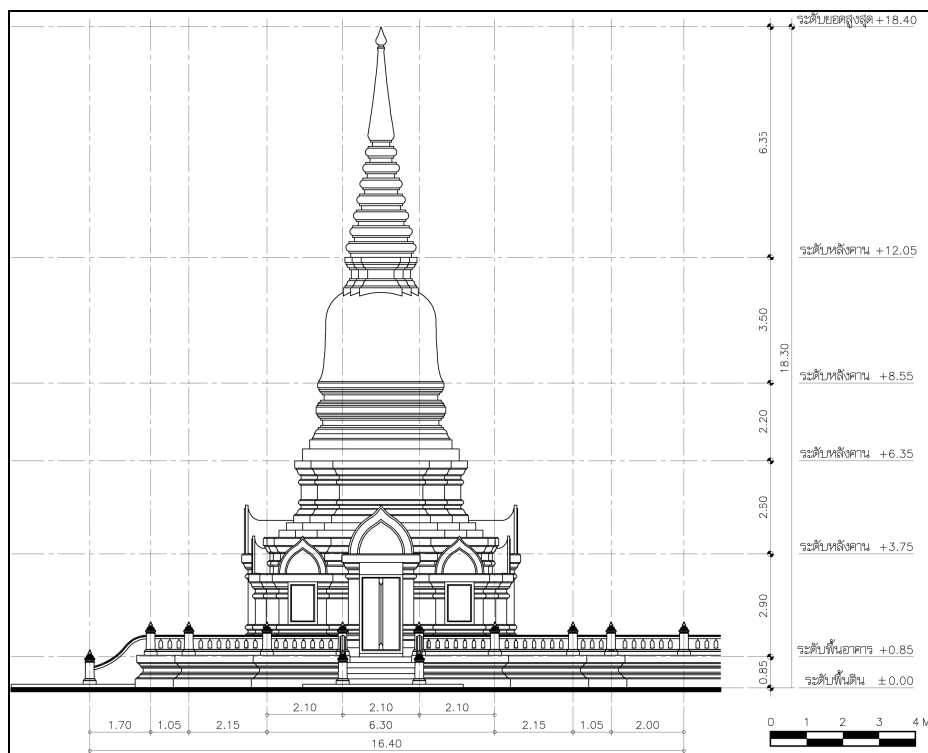
2.2 พระเจดีย์

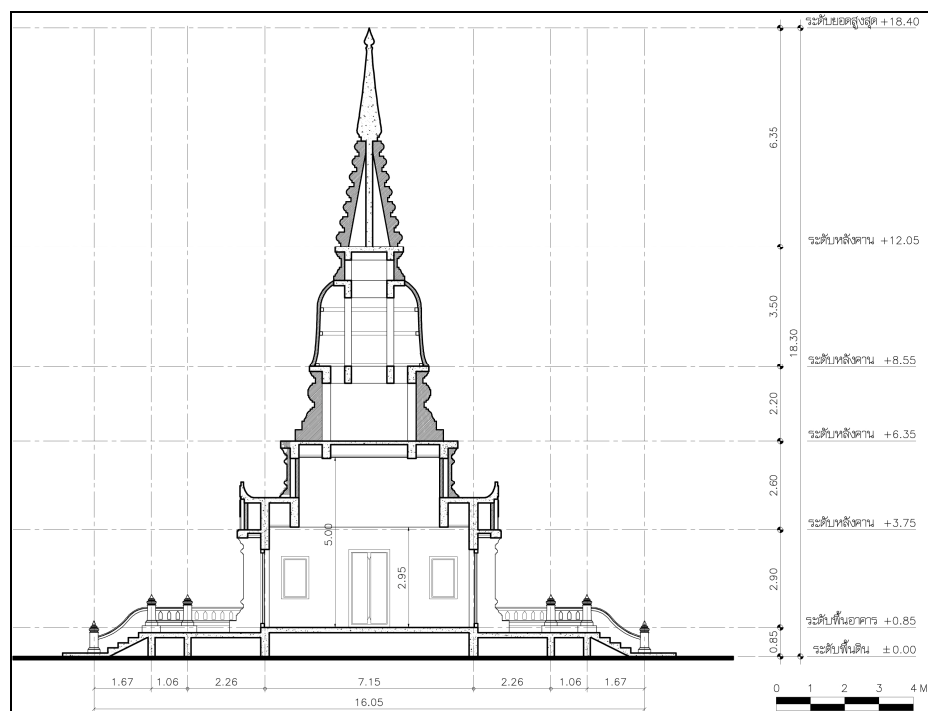
ภาพที่ 75 แบบสถาปัตยกรรมพระเจดีย์ : ผังพื้น

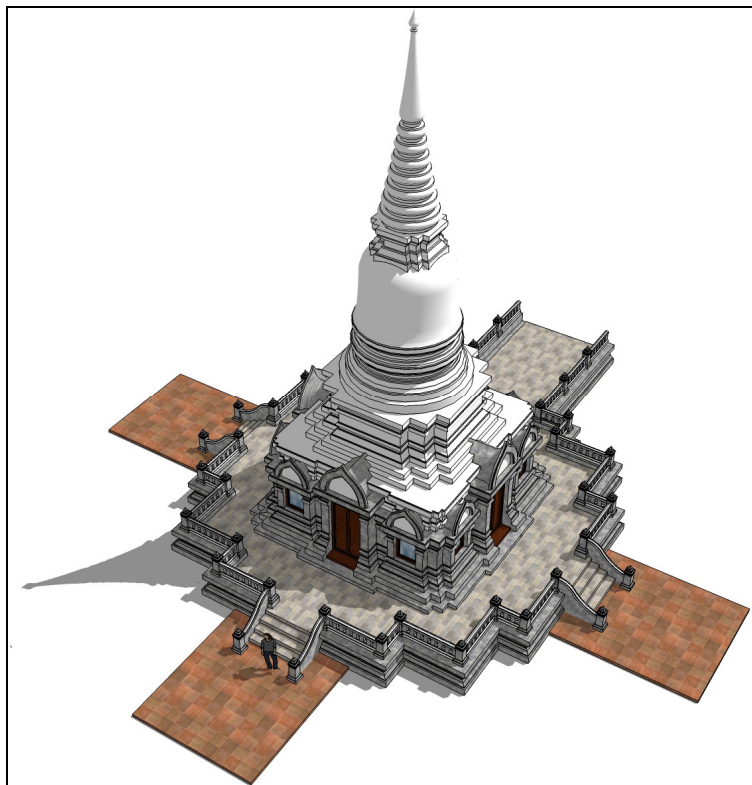
ภาพที่ 76 แบบสถาปัตยกรรมพระเจดีย์ : ผังหลังคา

ภาพที่ 77 แบบสถาปัตยกรรมพระเจดีย์: รูปด้าน

ภาพที่ 78 แบบสถาปัตยกรรมพระเจดีย์: รูปตัด

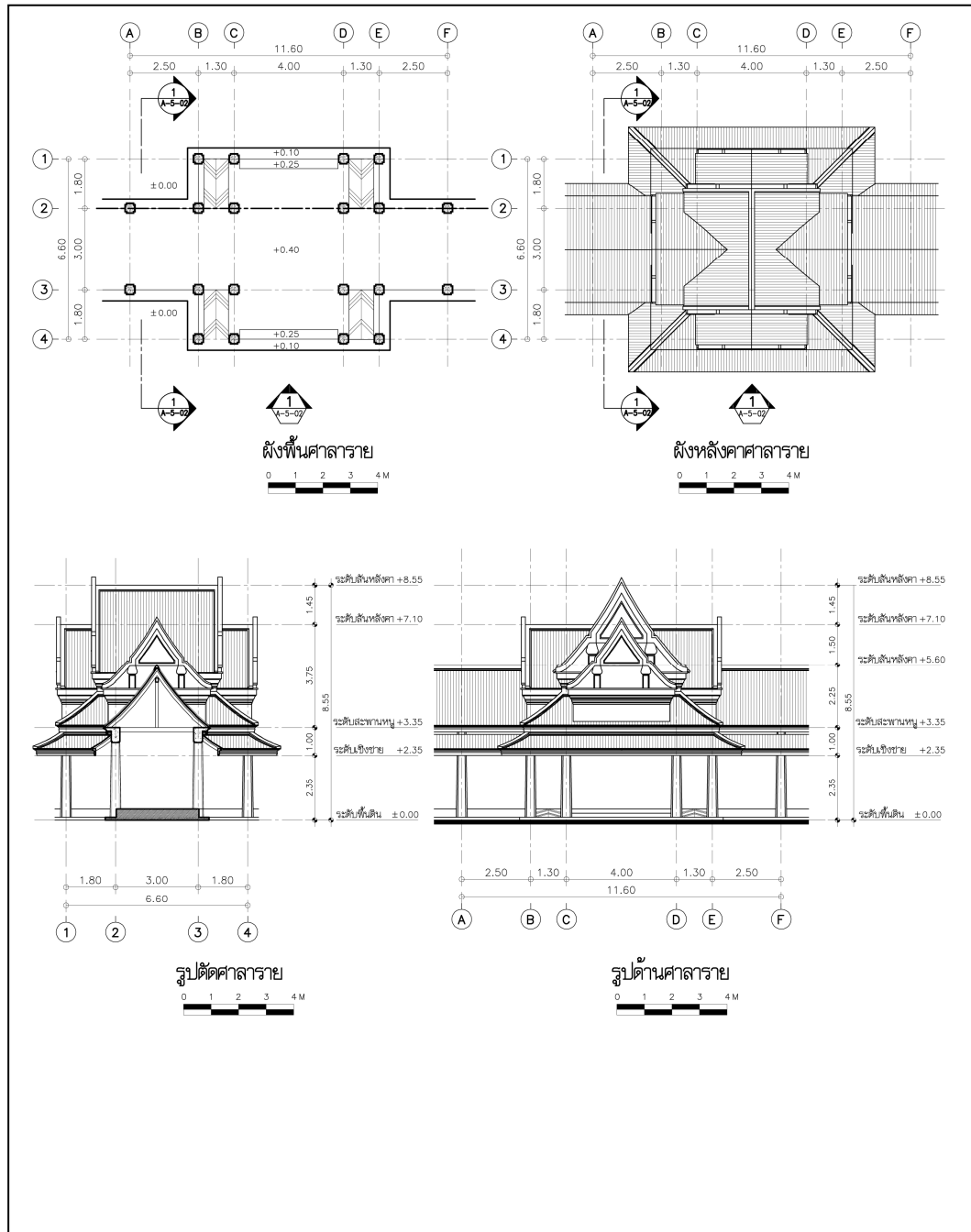
ภาพที่ 79 แบบทัศนียภาพด้านบนพระเจดีย์

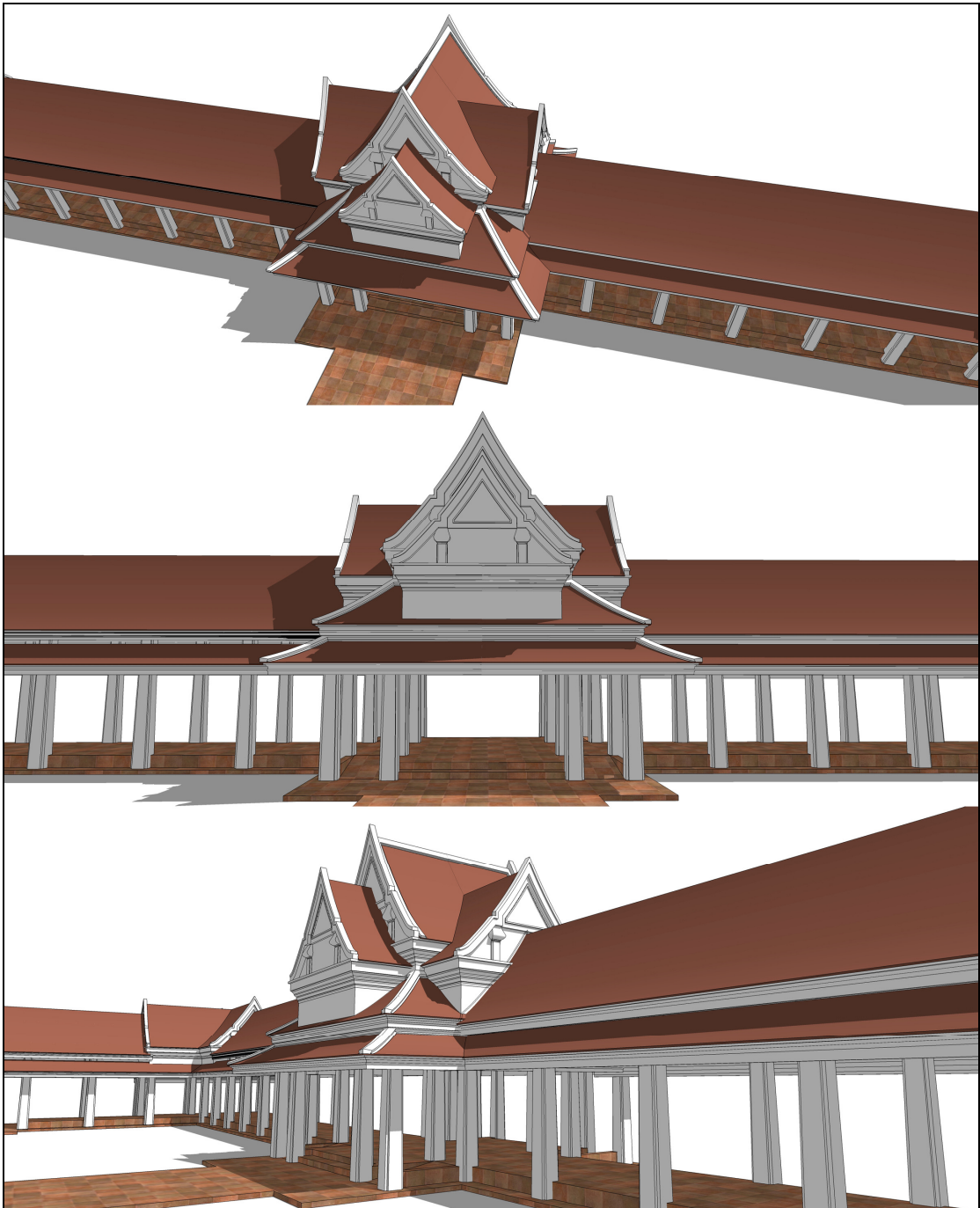
ภาพที่ 80 แบบทัศนียภาพด้านข้างพระเจดีย์

2.3 ศาลาราย

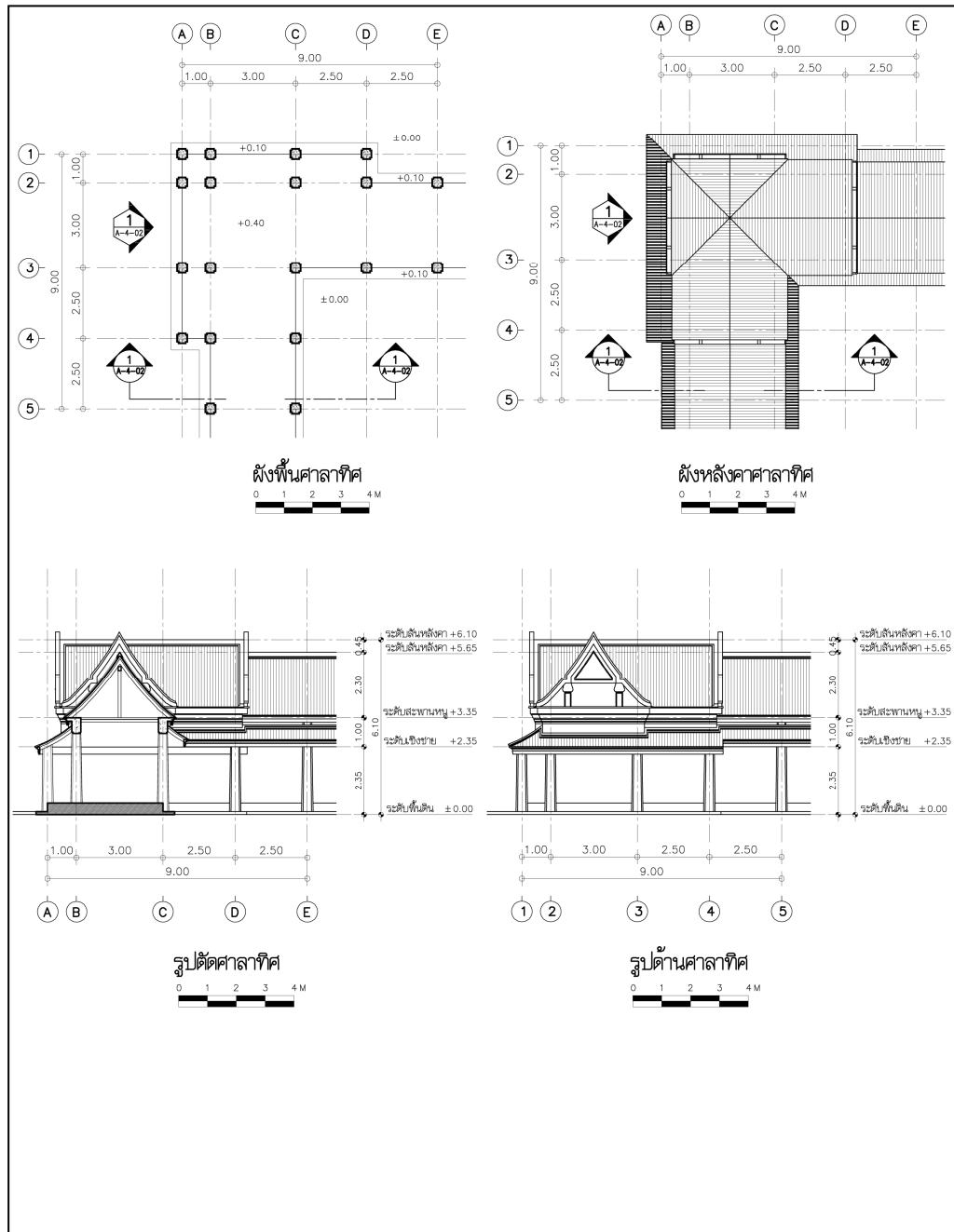

ภาพที่ 81 แบบสถาปัตยกรรมศาลาราย

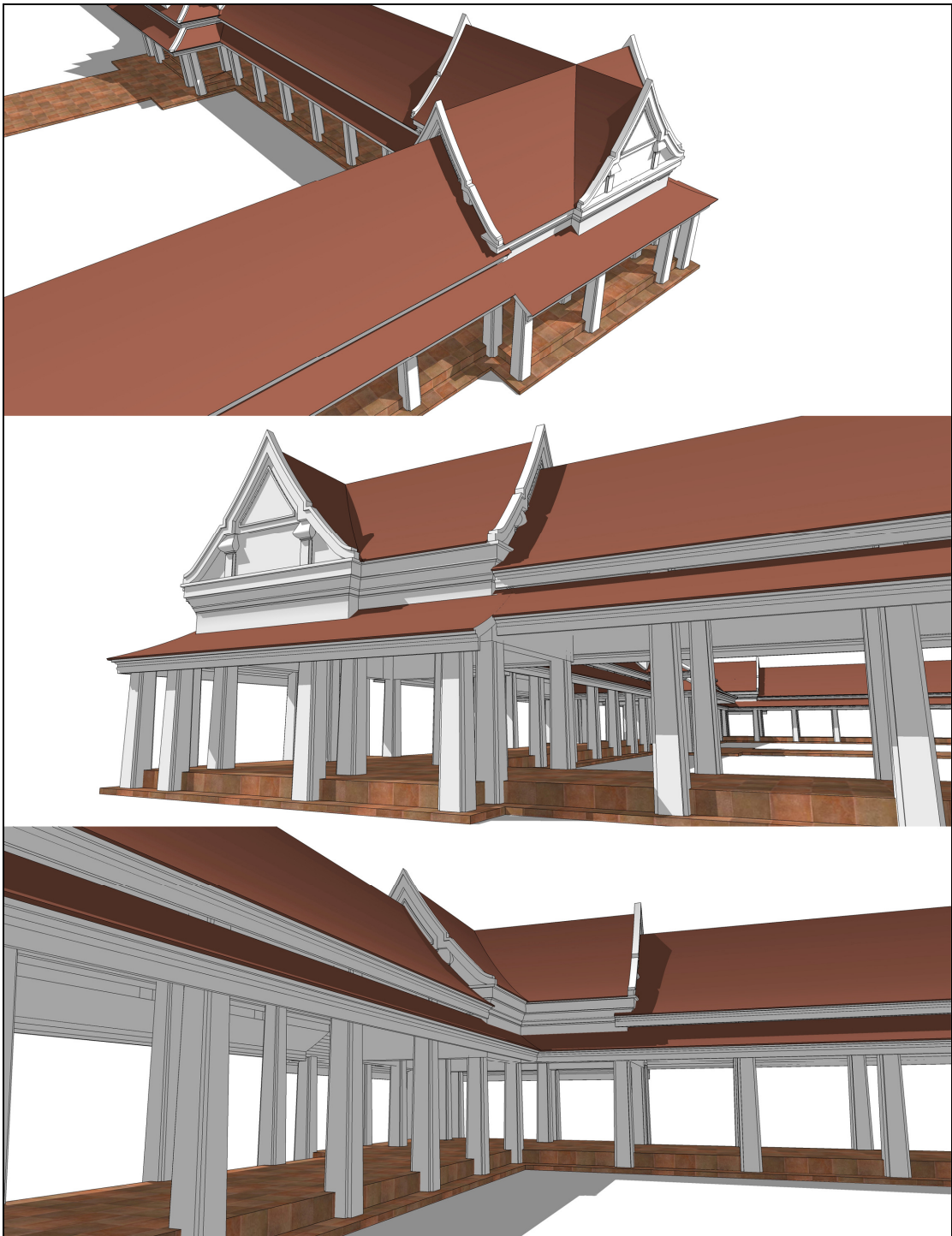

ภาพที่ 82 แบบทัศนียภาพศาลาราย

2.4 ศาลาทิศ

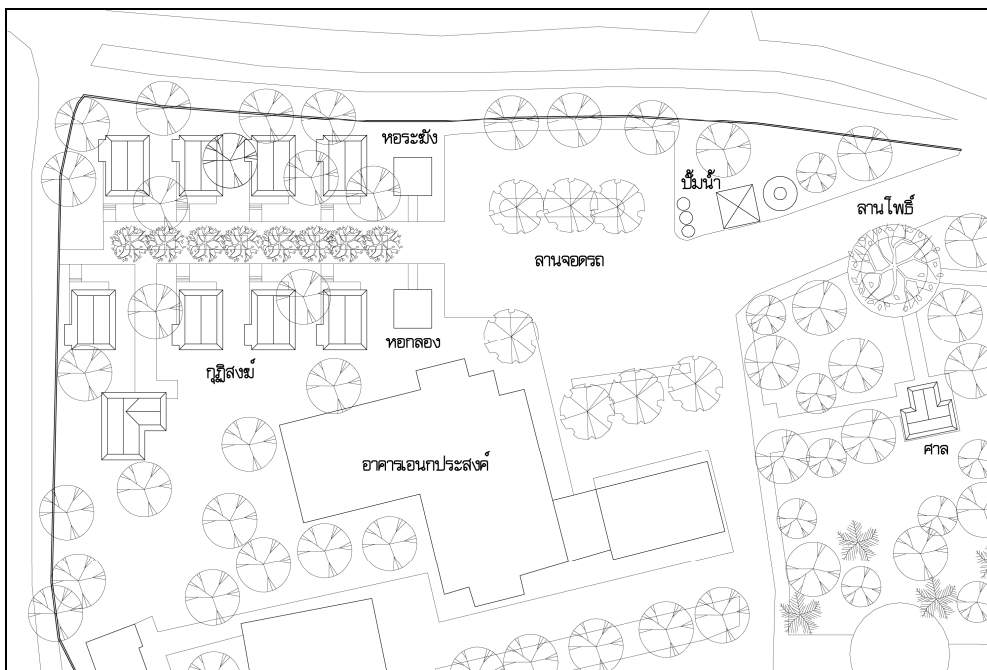

ภาพที่ 83 แบบสถาปัตยกรรมศาลาทิศ

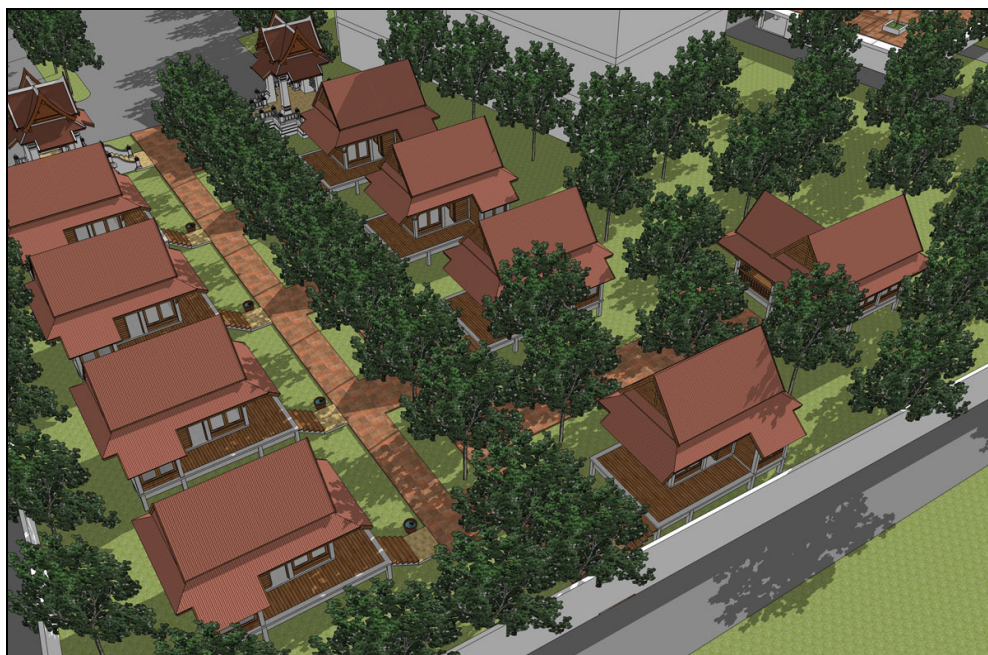

ภาพที่ 84 แบบทัศนียภาพศาลาทิศ

3. การออกแบบส่วนสังฆาวาส ได้แก่ กุฏิพระ หอกลอง หอระฆัง

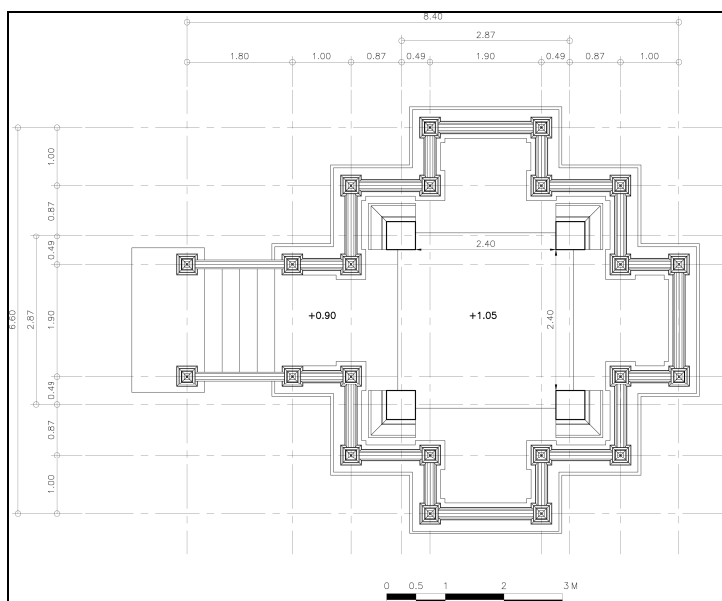
ภาพที่ 85 ผังบริเวณส่วนสังฆาวาส

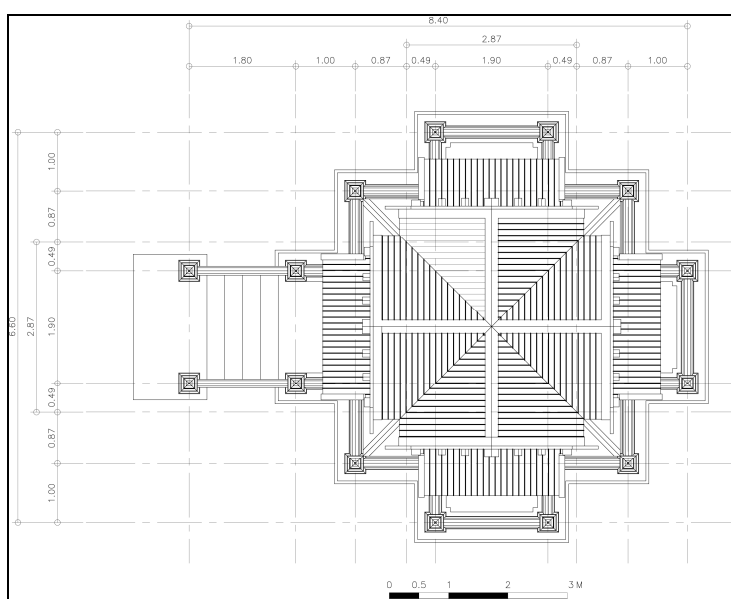
ภาพที่ 86 ทักษิณภาพส่วนสังฆาวาส

3.1 หอกลอง และหอรระฆัง

เป็นอาคารชั้นเดียว หลังคาทรงระฆัง ยกฐานสูง มีบันไดขึ้นด้านเดียว แยกเป็นสองหลังคือ หอกลอง และหอรระฆัง แต่ทงไว้ซึ่งรูปแบบเดียวกัน

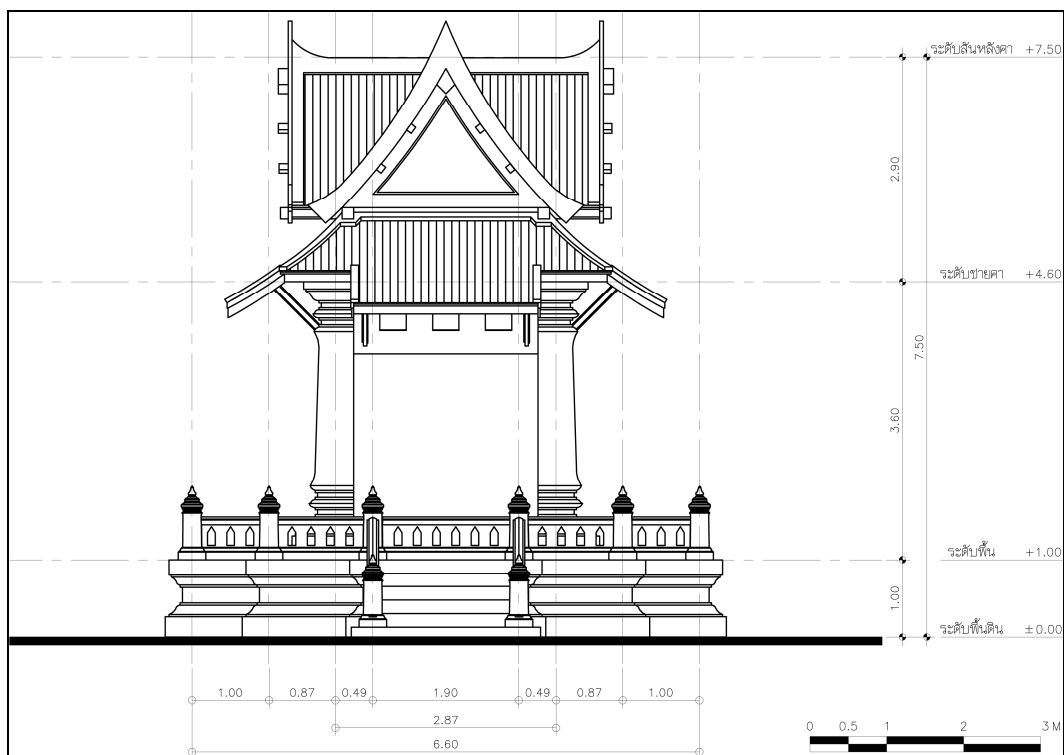

ภาพที่ 87 แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : ผังพื้น

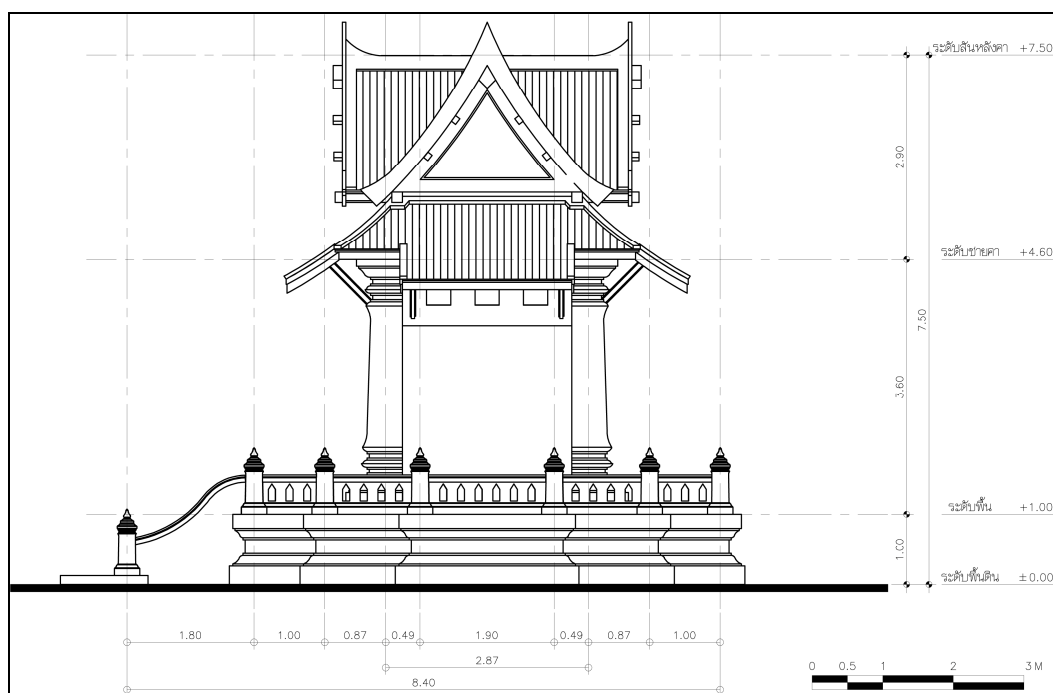

ภาพที่ 88 แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : ผังหลังคา

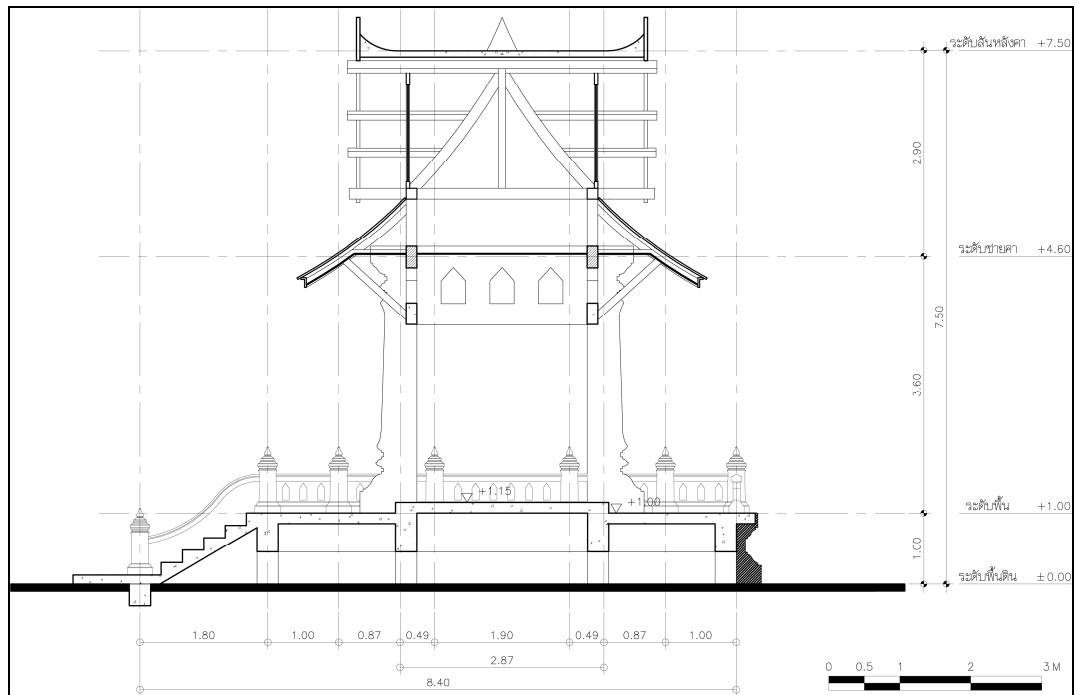

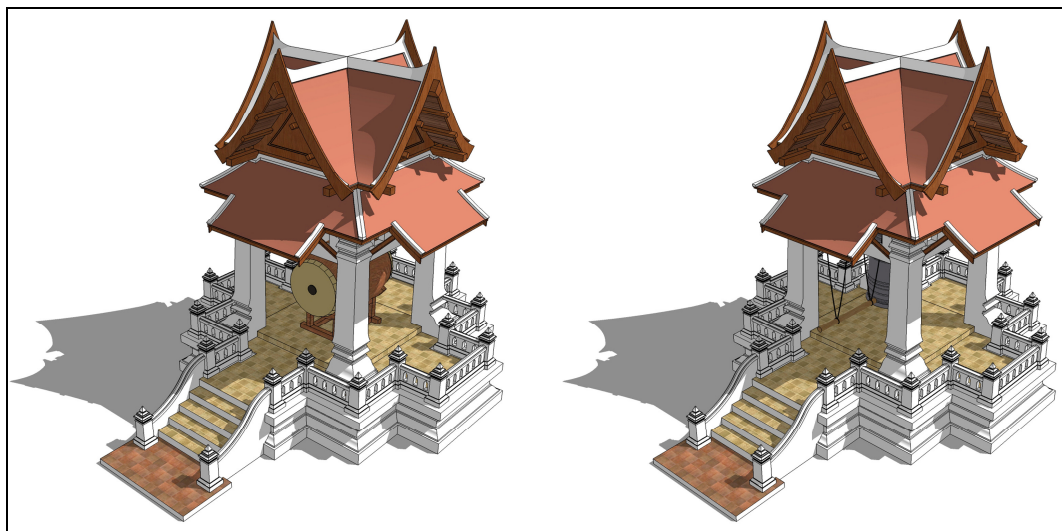
ภาพที่ 89 แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรอง : รูปด้าน ด้านหน้า

ภาพที่ 90 แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรอง : รูปด้าน ด้านข้าง

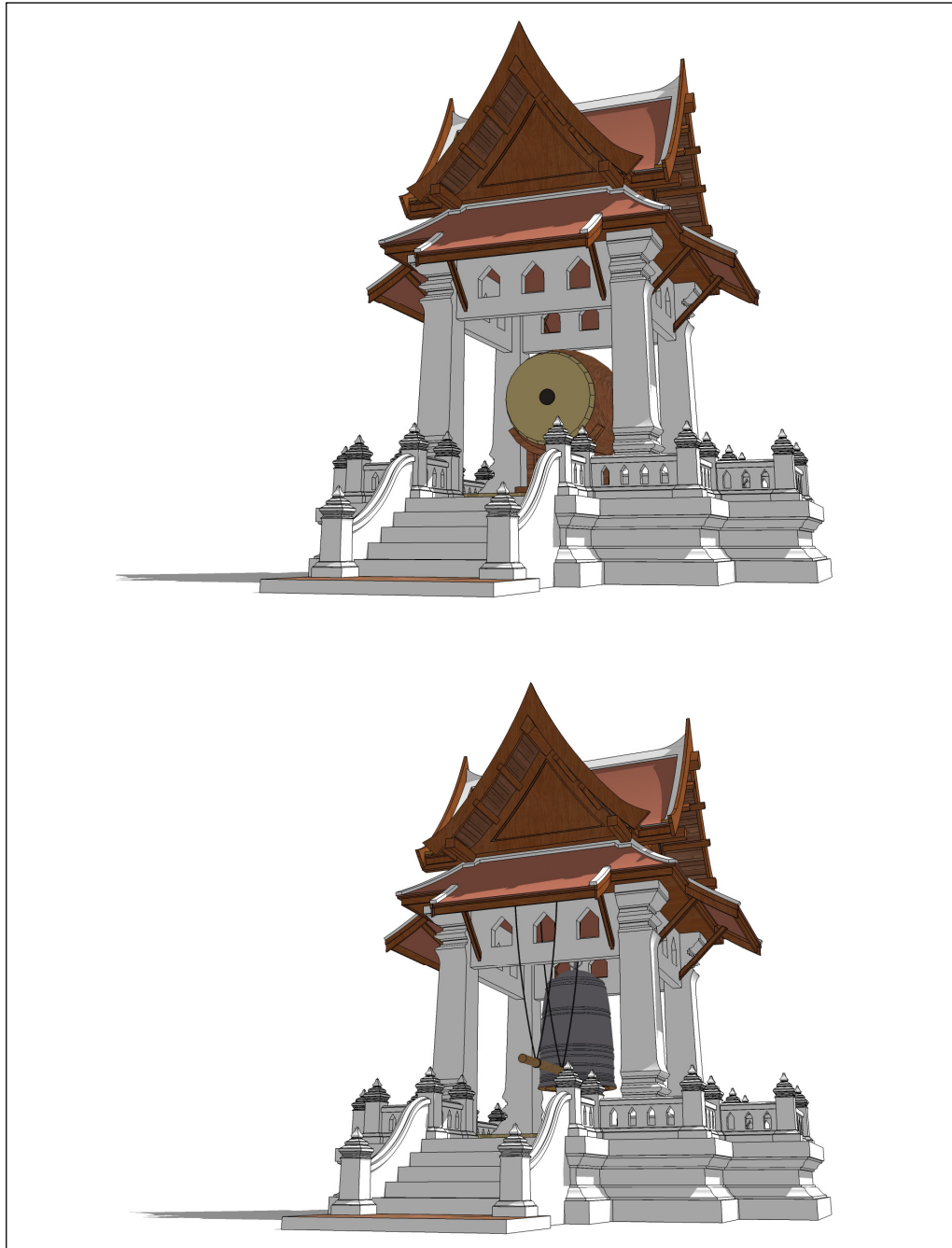

ภาพที่ 91 แบบสถาปัตยกรรมหอกลองและหอรระฆัง : รูปตัด

ภาพที่ 92 แบบทัศนียภาพหอกลองและหอรระฆัง

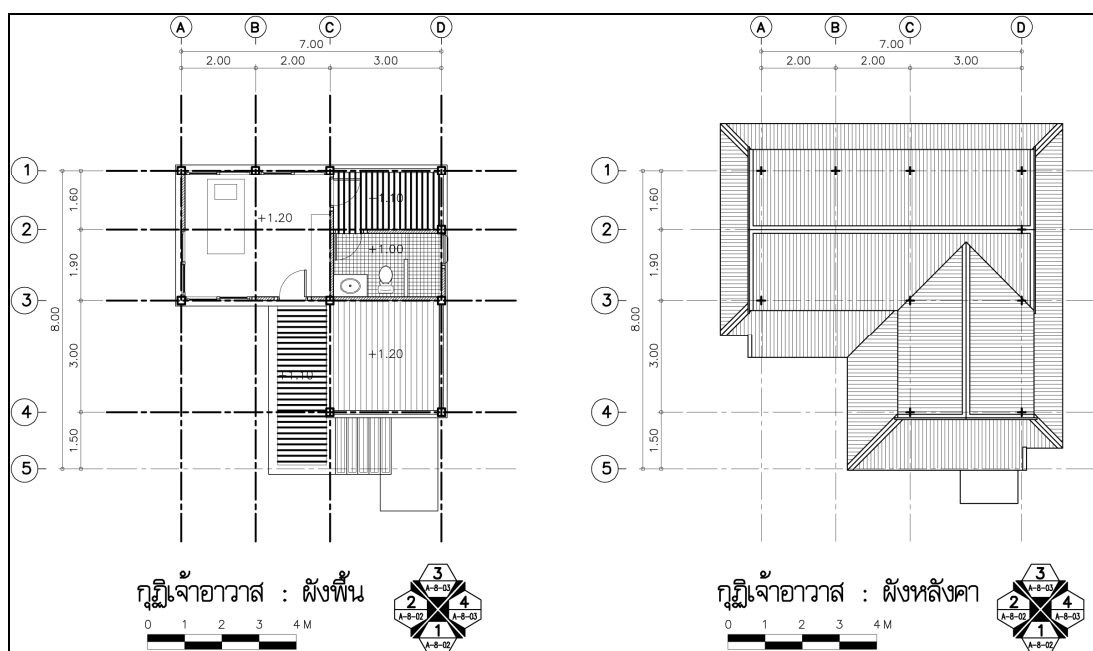

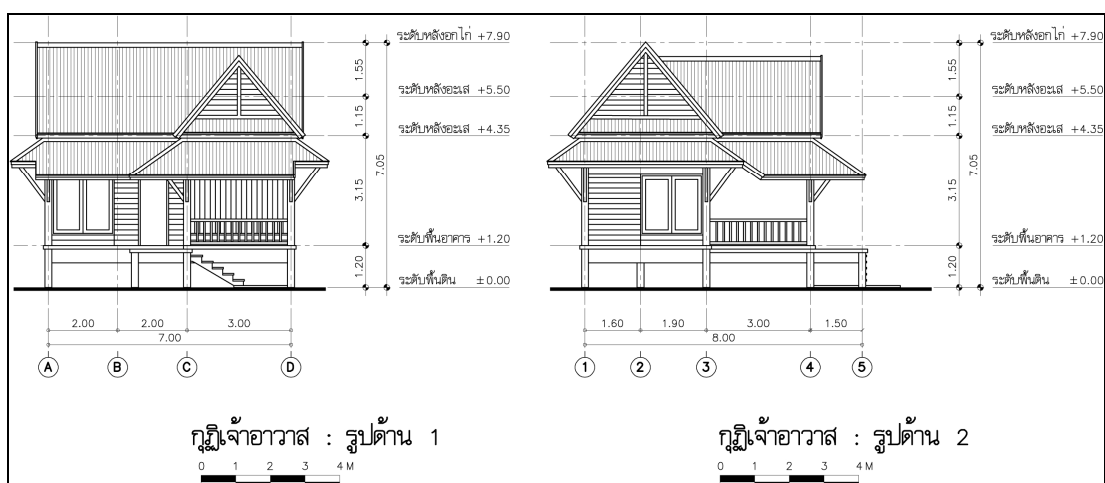
ภาพที่ 93 แบบทัศนียภาพหอกลองและหอรระฆัง

3.2 กุฏิพระ

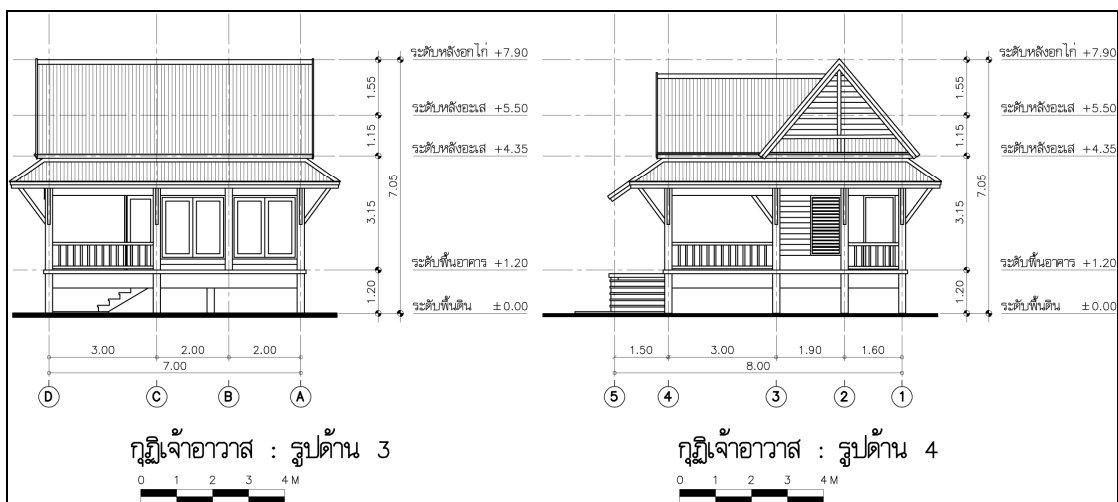
ในการออกแบบ แบ่งเป็นกุฏิสำหรับเจ้าอาวาส และกุฏิสำหรับพระลูกวัด รูปแบบอาคารเป็นอาคารชั้นเดียวยกพื้น หลังคาจั่ว มีปีกนกโดยรอบ กุฏิหลังหนึ่งสำหรับพระสงฆ์จำวัดได้เพียงรูปเดียว เพื่อความสงบและมุ่งฝึกปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนากรรมฐาน

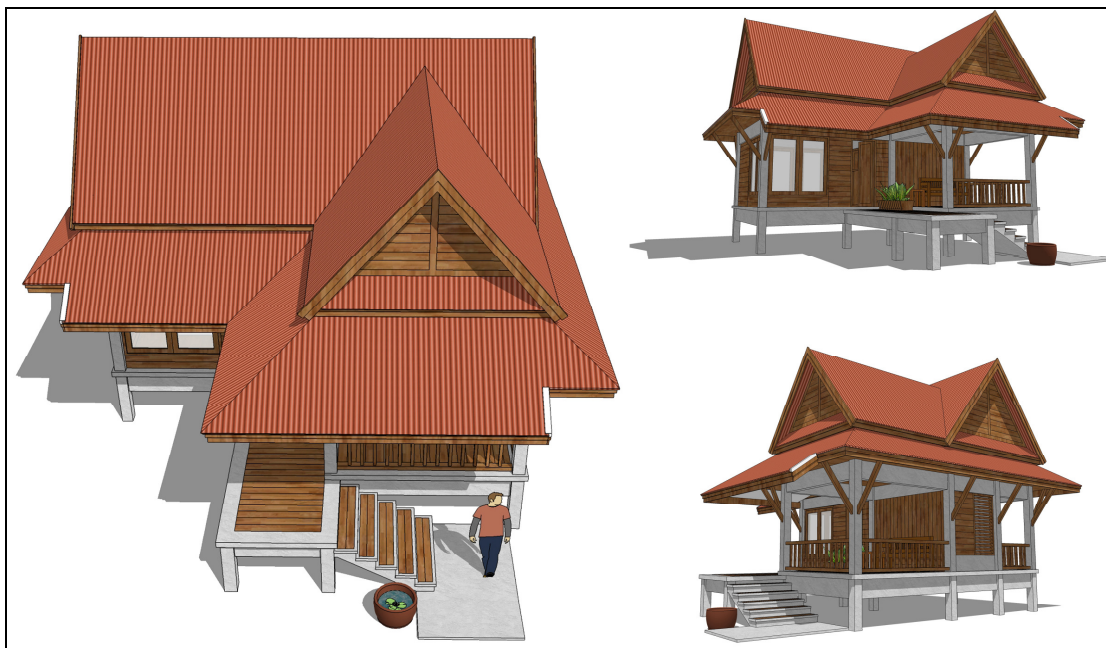
ภาพที่ 94 แบบสถาปัตยกรรมกุฏิเจ้าอาวาส : ผัง

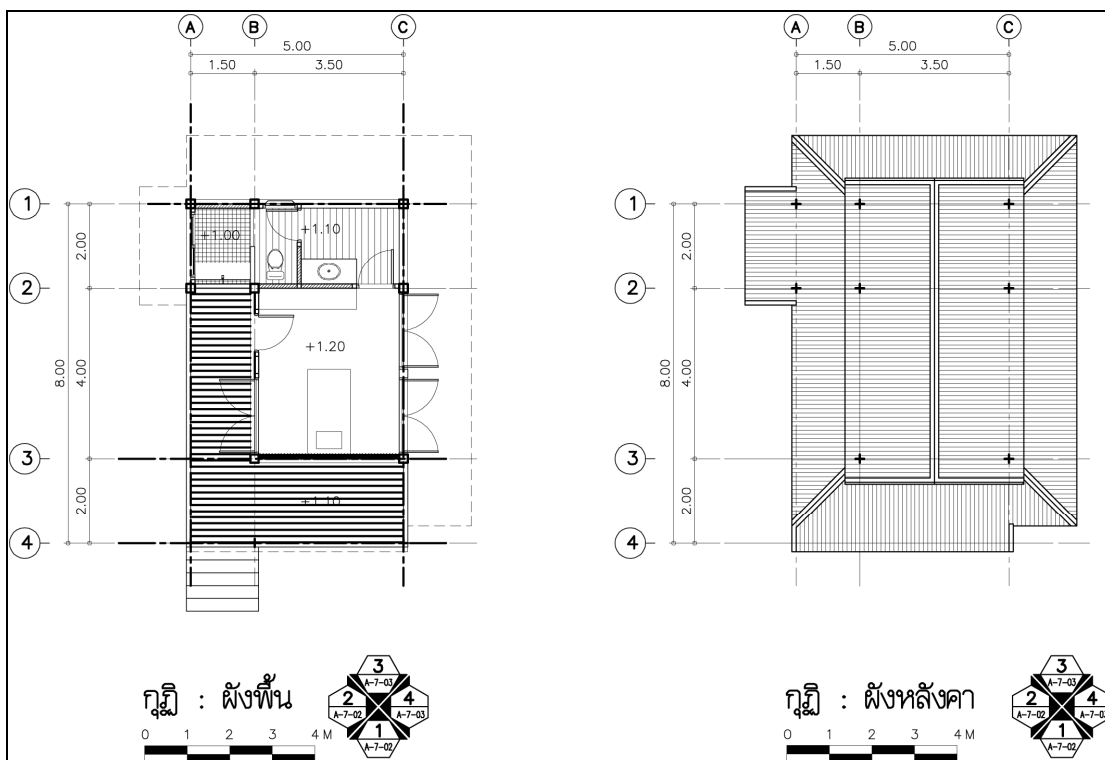
ภาพที่ 95 แบบสถาปัตยกรรมกุฏิเจ้าอาวาส : รูปด้าน

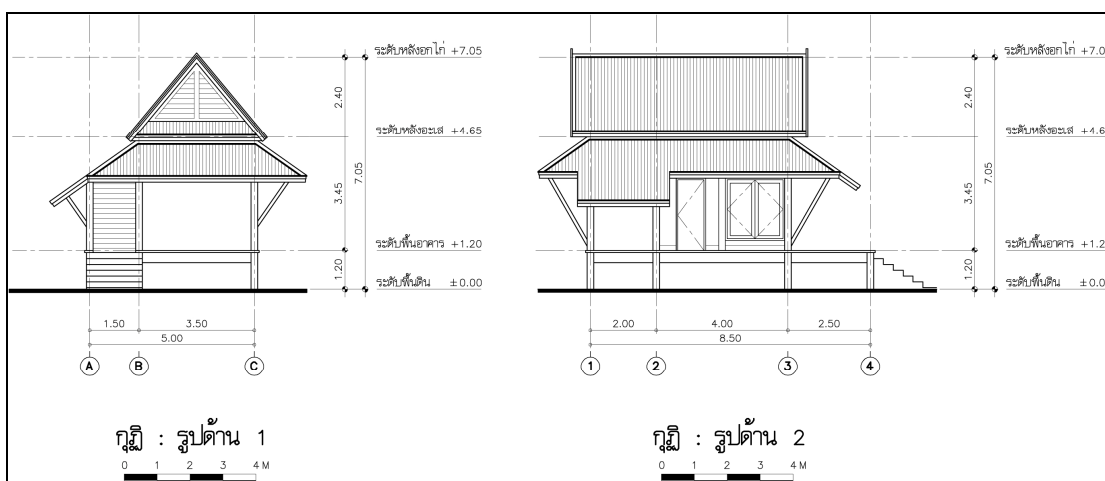
ภาพที่ 96 แบบสถาปัตยกรรมกุฎีเจ้าอาวาส : รูปด้าน

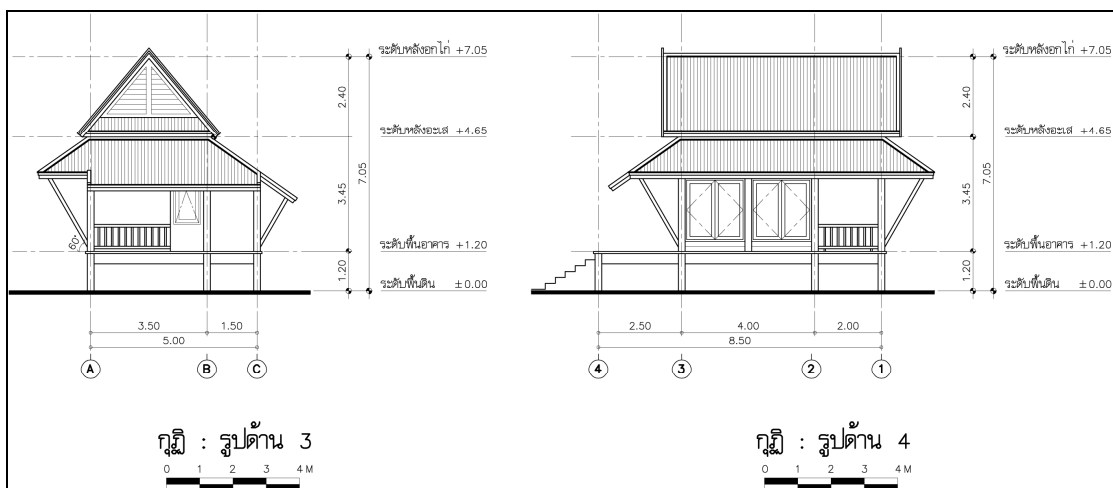
ภาพที่ 97 แบบทัศนียภาพกุฎีเจ้าอาวาส

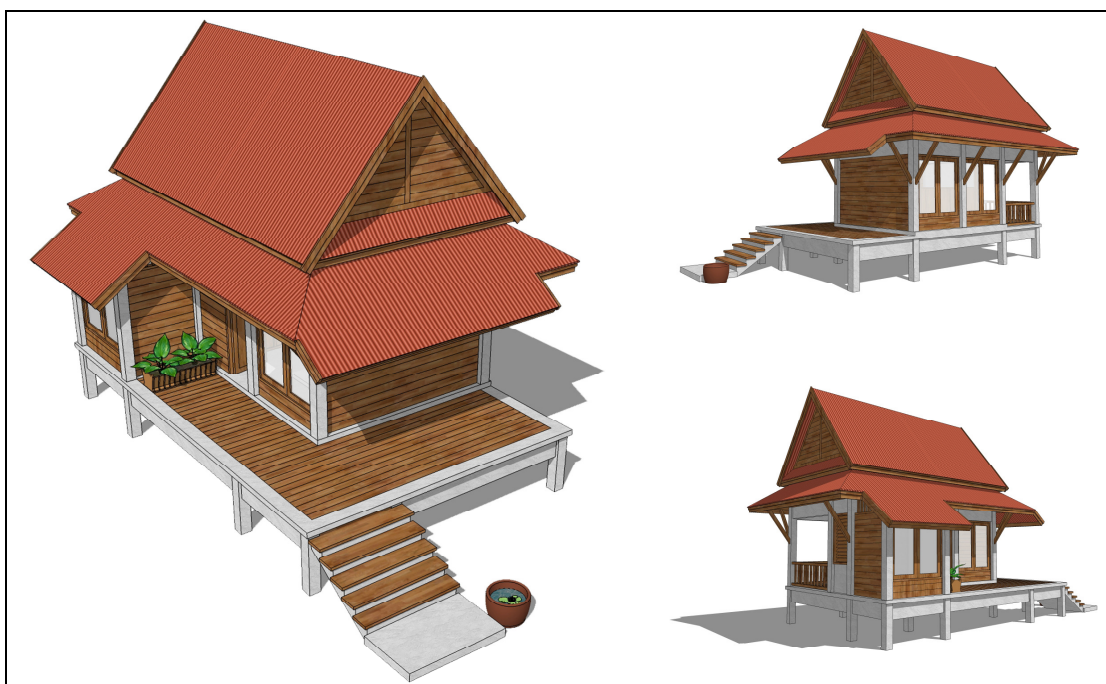
ภาพที่ 98 แบบสถาปัตยกรรมกุฏิพระ : ผัง

ภาพที่ 99 แบบสถาปัตยกรรมกุฏิพระ : รูปด้าน

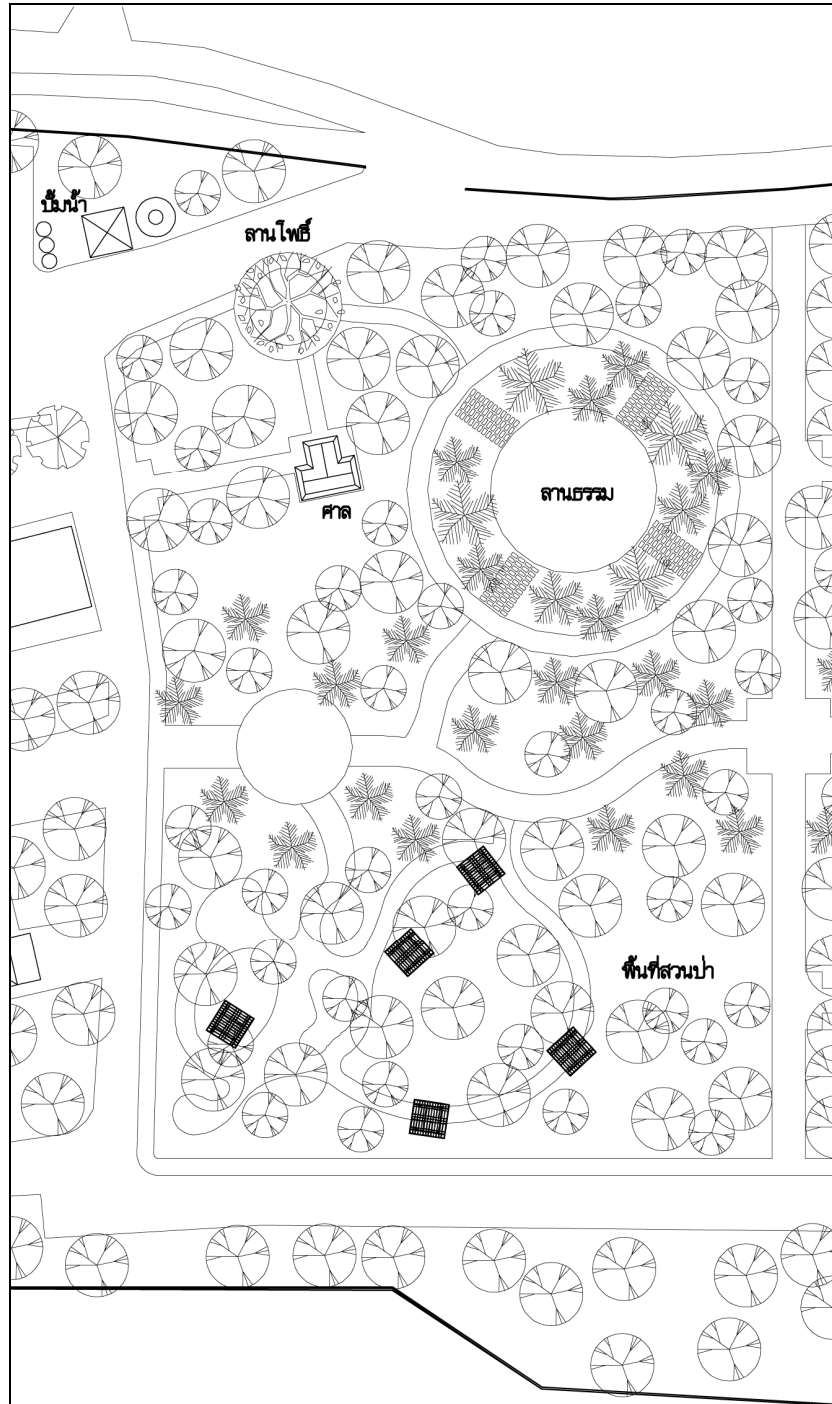

ภาพที่ 100 แบบสถาปัตยกรรมกุฏิพระ : รูปด้าน

ภาพที่ 101 แบบทัศนียภาพกุฏิพระ

4. การวางผังส่วนลานธรรม และวิปัสสนากรรมฐาน

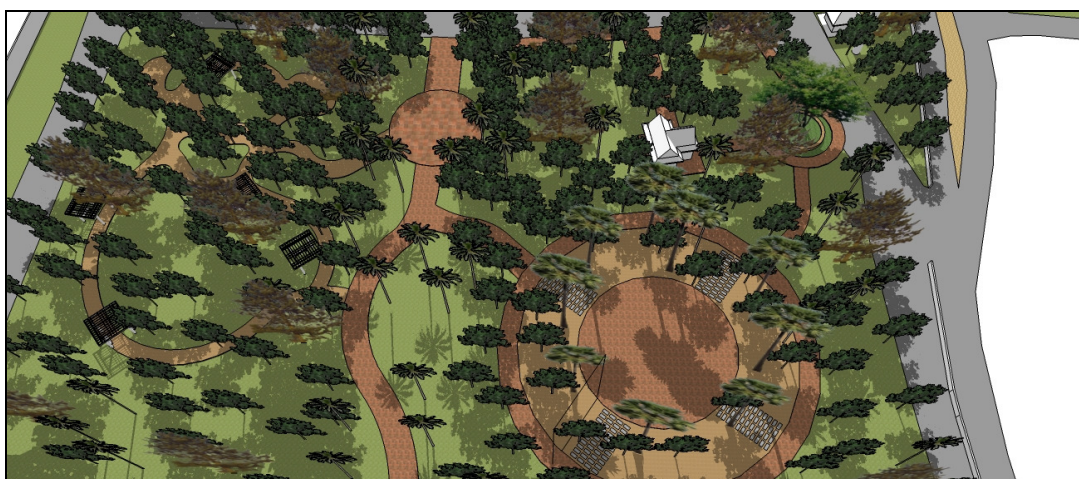

ภาพที่ 102 ผังบริเวณส่วนลานธรรม

การออกแบบพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่รองรับกลุ่มผู้ใช้ ซึ่งทางวัดจะมีการจัดฝึกอบรม ธรรมะ นอกจากนี้ยังใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์กลางแจ้ง สำหรับกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆที่ทาง วัดจัดขึ้น ส่วนการออกแบบพื้นที่ จะแบ่งเป็นสองส่วนคือ ด้านทิศเหนือเป็นพื้นที่ที่มีลานกิจกรรมที่เป็นวงกลม ประกอบด้วย ลานโล่ง ลานทราย และทางเดินรอบ โดยมีการออกแบบให้มีต้นไม้ให้ร่มเงา และมีการเสริมต้นไม้พวงตาลเพื่อให้เป็นจุดเด่น เน้นมุมมองให้มีเส้นตั่งให้เกิดความน่าสนใจ

ส่วนพื้นที่ด้านทิศใต้ออกแบบให้มีลักษณะเหมือนสวนป่า มีซุ้มสำหรับพักเป็นจุดๆ ทางเดินเป็นเส้นโค้งววนอิสระ เพื่อให้เกิดความรู้สึกล่อนคลาย เหมาะสำหรับผู้ต้องการฝึกแบบ ปลิกวิเวก

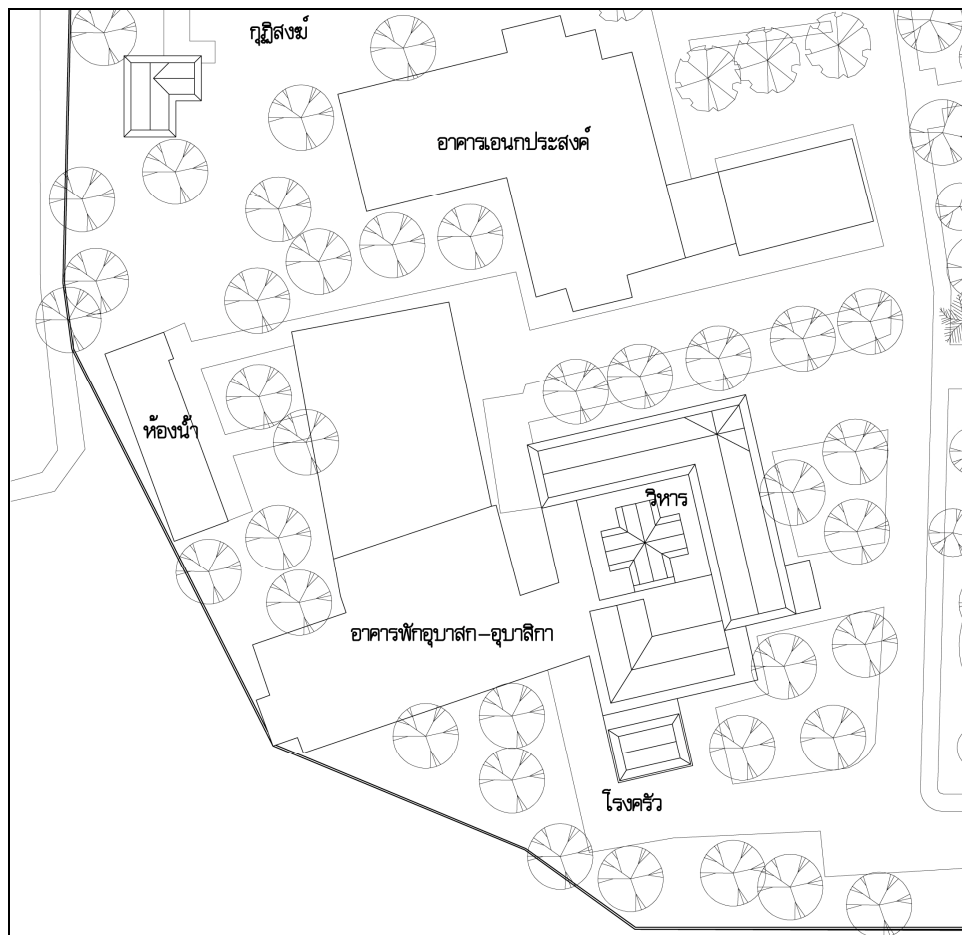

ภาพที่ 103 ทศนียภาพ ส่วนลานธรรมและพื้นที่สวนป่า

ภาพที่ 104 ทศนียภาพ ส่วนลานธรรมแสดงเส้นทางเชื่อมต่อกับเขตพุทธาวาส

5. การออกแบบปรับปรุงพื้นที่อาคารเดิม

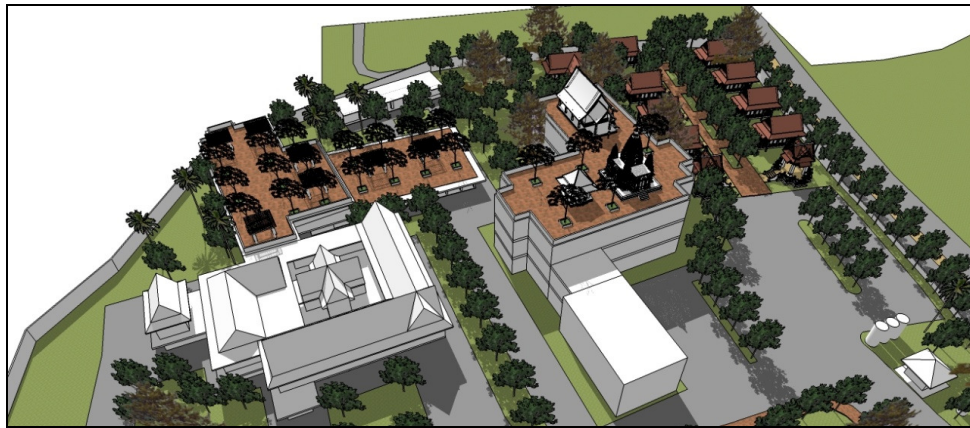

ภาพที่ 105 ผังบริเวณส่วนอาคารเดิม

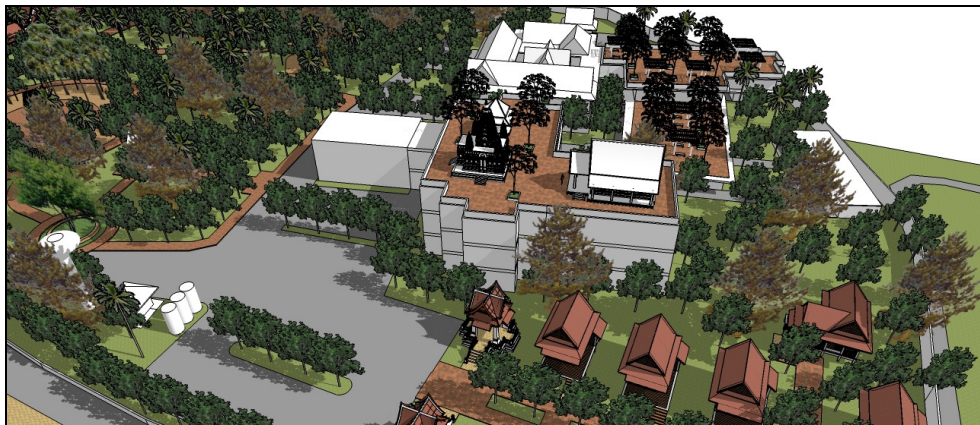
กลุ่มอาคารเดิมจะประกอบด้วย อาคารเอนกประสงค์ โรงครัว และศาลาการเปรียญ ในส่วนนี้มีพื้นที่ก่อสร้างที่ถูกปล่อยเป็นเพียงคาค้ำโล่งๆ จึงออกแบบให้มีการใช้งานพื้นที่ให้เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมมากขึ้น โดยปรับปรุงเป็นที่นั่งพักและสวนบนคาค้ำเพื่อสำหรับการฝึกและนั่งวิปัสสนา หรือกิจกรรมทางธรรมะอื่นๆที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ นอกจากนี้ยังเพิ่มมุมมองพื้นที่สีเขียวเมื่อไปอยู่บนคาค้ำชั้นสูงที่สุดของอาคารศาลาการเปรียญ

ส่วนพื้นที่ด้านหลังออกแบบเป็นส่วนของลานจอดรถ หอระฆัง หอกลอง และกุฏิพระสงฆ์ เพื่อความเป็นสัดส่วนและสะดวกต่อการใช้งาน โดยเน้นการใช้ต้นไม้เพิ่มร่มเงาให้แก่อาคารและทางเดิน

ภาพที่ 106 ทศนียภาพส่วนอาคารเดิมหลังการออกแบบปรับปรุง

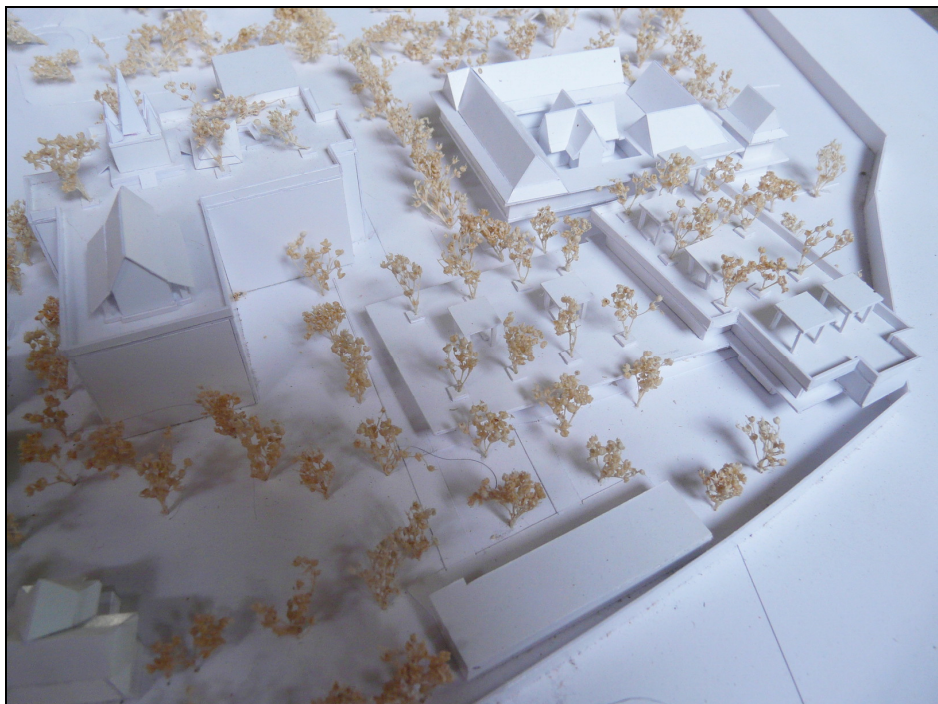
ภาพที่ 107 ทศนียภาพส่วนอาคารเดิม ด้านเขตสังฆาวาสหลังการออกแบบปรับปรุง

ภาพที่ 108 ทศนียภาพส่วนอาคารเดิม บนคดฟ้าหลังการออกแบบปรับปรุง

ภาพที่ 109 ภาพหุ่นจำลองแสดงกลุ่มอาคารที่ปรับปรุงและเขตสังฆาวาส

ภาพที่ 110 ภาพหุ่นจำลองแสดงกลุ่มอาคารเดิมที่ปรับปรุง

บทที่ 7

บทสรุป

การสร้างวัดในปัจจุบัน หากขาดการออกแบบที่ดี รวมทั้งมองข้ามถึงเรื่องของการประหยัด การวางแผนการใช้พื้นที่ในอนาคต การดูแลรักษาในระยะยาว ก็จะทำให้ผังของวัดนั้นๆ ขาดความเหมาะสมสอดคล้องกับการใช้งาน รวมทั้งความเป็นระเบียบเรียบร้อย

สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงนอกเหนือจากรูปแบบที่มองดูสวยงาม การดูแลรักษาในระยะยาวในการใช้งานก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มองข้ามไม่ได้ ดังนั้นการเลือกรูปแบบของรายละเอียดที่ดูเรียบง่ายก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้งานสถาปัตยกรรมที่ออกแบบนั้น อยู่คงทนถาวร และง่ายต่อการทำนุบำรุงรักษา และที่สำคัญที่มองข้ามไม่ได้ก็คือ เรื่องของการประหยัดพลังงาน

วัดป่าไทร้อย จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นวัดที่มีการออกแบบที่คำนึงถึงเรื่องของการใช้งาน การประหยัดพลังงาน รวมทั้งการใช้รูปแบบร่วมสมัย ที่มีการลดทอนรายละเอียดของเครื่องตกแต่งเหมือนกับวัดไทยอื่นๆ ให้มีความเรียบง่าย เหมาะสมและสะดวกในการก่อสร้างจริง และที่สำคัญยังดูแลรักษาได้ง่ายในระยะยาว แต่ยังคงรูปแบบหลักๆ ของแนวความคิดในการวางผังตามคติการออกแบบวัดในอดีตมาโดยไม่ทิ้งเสียทั้งหมด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

น.ณ ปากน้ำ[นามแฝง]. ความเป็นมาของสถาปัตยกรรมเจดีย์ในสยามประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2529.

มนัชญา วาจกัวิศุทธิ์. “โครงการออกแบบวัดชุมชนเมืองโบราณยะรัง จังหวัดปัตตานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

มหาวิทยาลัยศิลปากร บัณฑิตวิทยาลัย. คู่มือการพิมพ์วิทยานิพนธ์ พ.ศ.2543. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

สดาน สุเกษม. “วัดกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

สมคิด จิระทัศนกุล. “วัด”. เอกสารประกอบรายวิชา 262-111 พื้นฐานสถาปัตยกรรมไทย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2543. (อัคราณา)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ขั้นตอนการขออนุญาตสร้างวัด [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ

18 เมษายน 2554. เข้าถึงได้จาก [http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content
&view=article&id=704:2009-07-12-17-52-16&catid=70:-qq&Itemid=307](http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=704:2009-07-12-17-52-16&catid=70:-qq&Itemid=307)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายวิชาญ สุพิภักดิ์
ที่อยู่	72 หมู่ 11 ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ที่ทำงาน	บริษัท อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยาม จำกัด ตำบลวังเย็น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โทรศัพท์ (032) 381401
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2545	สำเร็จศึกษาปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา สถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ.2550	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2547 – 2549	สถาปนิก หจก.แพคดีไซน์ จำกัด
พ.ศ.2550 – ปัจจุบัน	สถาปนิก บ.อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยามจำกัด